

Lakia on myöhemmin eräin kohdin parannettu, mm. siten, että elinkustannusten nousua eläkkeet ovat korotetut, samoin huoltoeläkkeet. Nämä eläkkeet ovat verovapaat. Laki siitä hyväksyttiin keväällä 1942.

Sotaleskien työhuolto.

Kun sotaleskien huoltoeläkkeet ovat vähäiset, on katsottu tarpeelliseksi säätää laki sotaleskien työhuollosta. Sellainen laki hyväksyttiin v. 1943. Laki säätää m.m. että jos sotaleski on aikaisemmin oppinut jonkin ammatin, autetaan häntä saamaan työpaikan. Jos hän menettää työpaikkansa omatta syyttään, hankitaan hänelle uusi. Jos sotaleski on oppinut jonkin sellaisen ammatin, jossa tarvitaan omia työvälineitä eikä hänellä niitä ole, autetaan häntä niiden hankkimisessa. Näin saatuja työvälineitä ei saa ulosmitata eikä työhuollon saaja ole oikeutettu luovuttamaan niitä toiselle ilman sosiaaliministeriön lupaa. Tämän säännöksen tarkoitus on estää väärinkäytöksiä.

Kun voi olla myös sellaisia sotaleskiä, jotka eivät ole oppineet mitään ammattia, tai jotka lasten ja kodin hoidon takia eivät voi toimia oppimassaan ammatissa, voidaan tällaiselle leskelle antaa ammattiopetusta ja otetaan siinä huomioon että hän voi uudessa ammatissaan työskennellä kotonaan tai sen välittömässä läheisyydessä.

Sellaisia nuoria sotaleskiä varten, joiden opinnot ovat avioliiton tai miehen kaatumisen takia keskeytyneet, on laissa mainittu opintolaina. Tätä lainaa, joka on halpakorkoinen, annetaan sosiaaliministeriön harkinnan mukaan keskeytyneiden opintojen päättämistä varten. Sitä voidaan myöntää joko ammattiopintoihin tai yleiskoulutusta varten enintään kahden vuoden loppuopintoja varten.

Työhuollon antaminen sotaleskelle jossakin edellämainitussa muodossa ei ole esteenä sen antamiseen toisessakin muodossa. Mitä huoltomuotoa kullekin sitä tarvitsevalle sotaleskelle annetaan, riippuu hänen kyvyistään ja muista edellytyksistään, sekä myös huollon järjestämisen mahdollisuuksista. Huolto kustannetaan valtion varoilla.

Sotaorpojen työhuolto.

V. 1943 hyväksyttiin myös laki sotaorpojen työhuollosta. Lain mukaan sotaorvolle, sen jälkeen kun hän on kahsakaulusta päässyt, annetaan työhuoltoa ammattiopetuksen muodossa. Alaa valittaessa otetaan huomioon, että hän yleensä saa sellaista opetusta mitä saisi ellei olisi jäänyt orvoksi ja että jo aloitettuja opintoja ei ilman pätevää syytä keskeytetä, vaan jatketaan kouluutusta jo aloitetulla alalla. Erikoisen lahjakkaille sotaorvoille voidaan antaa yleiskoulutusta alkuvalmisteluna tieteellistä opiskelua tai taideopintoja varten. Ammattikoulutusta voidaan myöntää kahden vuoden ajan, mutta poikkeustapauksissa sitä voidaan jatkaa yhdellä vuodella. Koulutuspaikan johtaja on velvollinen huolehtimaan siitä, että koulutuksen saanut saa ensimmäisen työpaikan koulusta päästyään. Erikoisen lahjakkaille sotaorvoille annetun yleiskoulutuksen aika voidaan myöntää pitemmäksikin, kuitenkin enintään sen lukuvuoden loppuun, jolloin hän täyttää 19 vuotta. Koulutusajasta on ensimmäinen lukukausi koeaikaa, jonka onnistumisesta riippuu, jatketaanko koulutusta sillä alalla vai onko koulutusala muutettava.

Kustannukset sotaorpojen työhuollosta maksetaan valtion varoista.

Sotainvaliidien työhuolto.

Laki sotainvaliidien työhuollosta hyväksyttiin 1942 valtiopäivillä. Lain mukaan sotataturmalain mukaisen korvauksen lisäksi on sotainvalidille annettava myös työhuoltoa, jos hän on sen tarpeessa ja on työhön kykenevä. Työhuoltona annetaan ammattikouluutusta joko entisessä tai tietojaan ja kykyjään vastaavassa muussa ammatissa. Uusi ammatti opetetaan sellaiselle, jota saamansa vamma estää työskentelemästä entisessä ammatissaan. Jos on oppinut jonkin ammatin ja pystyy siinä työskentelemään, hankitaan hänelle työpaikka. Työhuoltoa annetaan myös raaka-aineiden ja työvälineiden muodossa, kenelle sellainen huolto on tarpeen. Sellaiselle, jonka lahjat edellyttävät, annetaan työhuoltoa opintolainan muodossa. Muut huoltoa koskevat säännökset ovat suunnilleen samat kuin sotaleskien työhuollossa. Tarkoitus on että sotainvaliidi saavuttaisi hyvän toimeentulon ja vapautuisi siitä alemmuudentunteesta, mihin puute ja joutilaisuus on omansa hänet painamaan.

Maksuton kouluateria.

Eduskunta hyväksyi heinäk. 13 p:nä 1943. Kansakoulujen kustannuslain 20 §:ään sellaisen lisäyksen että kansakoulun oppilaalle on kunnan annettava täysinä koulupäivinä maksuton ateria. Samaan §:ään lisättiin säännös, että koulun oppilas on koulun työajan ulkopuolella velvollinen tekemään kohtuulliseksi katsottavan määrän työtä ruokatarvikkeiden kasvattamiseksi ja keräämiseksi koulukeittolaa varten. Opettaja on velvollinen johtamaan tätä lasten toimintaa.

Tällaista uudistusta on ryhmämme ajanut pitkän ajan. Siitä on tehty aikanaan useita aloitteita, kunnes ne viimein johtivat edellä-
csoitettuun tulokseen.

Huoneenvuokrasäännöstely.

Kun sota-aikana alkoi yhä useammin ilmetä, että talonmistajat kaupungeissa ja muissa väestökeskuksissa alkoivat mielivaltaisesti korotella vuokria, sekä tästä syystä sanoa vuokralaisia irti, voidakseen kiskoa uusilta vuokralaisilta yhä korkeampia vuokria, tarttui valtiovalta asiaan. Eduskunta hyväksyi toukokuussa 1941 valtioneuvoston päätöksen huoneenvuokrasäännöstelystä. Sen mukaan oli kuntiin joissa vuokrasäännöstely oli voimassa asetettava yksi tai useampia huoneen vuokralautakuntia, joihin kuhunkin kuuluu puheenjohtaja ja kaksi muuta jäsentä. Lautakunnan puheenjohtaja ja jäsenet valitsee valtuusto vuodeksi kerrallaan siten että yksi edustaa vuokralaisia, yksi vuokranantajia ja yksi, jolla mikäli mahdollista tulee olla tuomarinvirkaan vaadittava kelpoisuus, on puolueeton. Joka tahtoo vuokran koroitusta tai alennusta, on velvollinen alistamaan asiansa huoneenvuokralautakunnan tutkittavaksi ja päätettäväksi. Vuokria ei saanut korottaa enempää kuin 10 %> keskuslämmitystaloissa ja 3 %> uunilämmitystaloissa, siitä perusvuokrasta mikä oli ollut ennen sotaa. Vuokralaista ei myöskään saa asunnosta häätää, eikä vuokrasopimusta irtisanoa ilman lautakunnan lupaa.

Nuorisokysymyksiä.

Nuorten äänioikeusasia.

Ryhmämme on kaikilla < vaalikausilla tehnyt aloitteen valtiopäiväjärjestyksen 6 ja 7 §:n muuttamiseksi niin, että äänioikeusikäraja alennettaisiin 21 vuoteen. Tällainen aloite on kuitenkin aina tullut hylätyksi porvarillisten vastustuksen vuoksi. Siitä huolimatta ryhmä teki saman aloitteen heti kun eduskunta 1939 kokoontui. Aloitteen laati ed. Toivonen. Tämä aloite, joka viipy valiokunnassa kauan, tuli eduskuntaan v. 1942 ja sai tällä kertaa 2/3 äänten enemmistön, tullen siis hyväksytyksi. Mutta porvarillisissa oli nytkin asian vastustajia niin paljon, että lain Äireellisyys saatiin estetyksi, joten sen lopullinen hyväksyminen lykkäytyi ensimmäisille vaalien jälkeen kokoontuville valtiopäiville. Aloite uusittiin tänä vuonna.

Jälkeen vuoden 1942 on kuitenkin kaikkien kummastukseksi tapahtunut sellainen odottamaton käänne, että tällaista uudistusta ennen kiivaimmin vastustanut maalaisliitto, on sekin tehnyt tämän vuoden valtiopäiville asiasta aloitteen samaan aikaan kun meidänkin ryhmämme. Jotta asia joutuisi nopeammin ratkaisuun kuin aloitetietä on mahdollista, on myös hallitus luvannut antaa asiasta esityksen tämän vuoden valtiopäiville. Näin ollen on toiveita, että tämä tähän asti ratkaisematta jäänyt asia vihdoinkin saadaan myönteiseen päätökseen. Käytännössä tämä uudistus merkitsee että äänioikeutettuja tulee lisää noin 200,000 henkeä.

Nuorisovalistustyön tukeminen.

Ed. Lumme y.m. ovat tehneet useita aloitteita, joiden tarkoituksena on nuorison keskuudessa tehtävän vapaan valistustyön tukeminen. Näiden tulosta on, että tämän vuoden talousarvioon on otettu määräraha apulaisesittelijäsihteerin palkkaamiseksi opetusministeriöön. Tarkoitus on, että nuorison vapaata, sen oman järjestötoiminnan piirissä tapahtuvaa, sekä muuta nuorison valistustoimintaa tuetaan samalla tavoin kuin valtiovalta tukee raittiusjärjestöjen valistustyötä. Asia on alulla, joten sen tuloksia ei ole näkyvissä, mutta sitä selvemmin on näkyvissä, että nuorisokysymyksen on vakava syy kiinnittää mitä suurin huomio. Sodan järkytykset ovat vaikuttaneet voimakkaimmin nuorten herkkiin

mieliin, ja senvuoksi on vaara että suuri osa heistä luisuu huliganismin ja rikollisuuden uhreiksi. Senvuoksi heidän keskuudessaan tehtävää kasvattavaa valistustyötä on tuettava.

Ed. Lumme y.m. ovat tehneet myös aloitteen toimenpiteistä vapaalle sivistys- ja nuorisotyölle tarpeellisten toimitalojen aikaansaamiseksi ja on tätä tarkoittava hallitukselle lausuttu toivomus tullut hyväksytyksi 11. 5. 1943.

Edelleen ed. Lumme on tehnyt aloitteen toimenpiteistä elokuvien valmistuksen, maahantuonnin ja esittämisen vallitsevien epäkohtien poistamiseksi. Se on tullut hyväksytyksi 30. 3. 1943. Muiden elokuva-alalla olevien epäkohtien poistamiseksi on tehnyt aloitteen ed. Rantala.

Nuorten ammattivalinta.

Eduskunta hyväksyi ryhmämme aloitteesta 1940 valtiopäivillä toivomuksen, että hallitus tutkituttaisi mahdollisuuksia harjoittaa tehokasta valistustoimintaa nuorison ammattivalinnan hyväksi, sekä ryhtyisi asian vaatimiin toimenpiteisiin ammattivalinnan neuvonnan kehittämiseksi.

Nuorten raittiuskasvatus.

Ed. Lumme y.m. jättivät v. 1944 valtiopäiville toivomusaloitteen, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin raittiuseduksen saattamiseksi tyydyttävälle kannalle kaikissa maan kouluissa, että tätä opetusta annettaisiin myös mikissä kuin kouluhallituksen alaisissa kouluissa ja oppilaitoksissa ja että yliopistossa tapahtuvassa opettajavalmistuksessa myös omistettaisiin tarpeellinen huomio raittiuseduksen tarpeisiin.

Nuorten poliittisen vapauden turvaaminen.

Hallitus antoi IS43 valtiopäiville esityksen kansakoulun järjestysmuodon perusteista ja kansakoululaitoksen kustannuksista annettujen lakien erinäisten säännösten muuttamiseksi. Näissä muutosehdotuksissa oli useita parannuksia ja selvennyksiä tähänastisiin lakeihin, mutta samalla sellaisia säännöksiä, joita ryhmämme asettui vastustamaan.. Sellainen oli esim. säännös, että

oppilasta sen jälkeen kun koulunkäynti on päätynyt, pidettäisiin koulun kirjoissa aina 18 vuotiaaseen asti, jona aikana koulun puolesta olisi johdettava näiden nuorten harrastuksia ja valvottava heidän käytöstään. Kun tämä voisi merkitä käytännössä myös poliittista holhousa ja kun nainen saa mennä avioliittoon jo 17 vuotiaana, ulotettaisiin koulun holhous täten jo nuoriin perheen äiteihinkin, katsoi ryhmämme tällaisen säännöksen luonnottomaksikin. Tämä säännös ja eräitä muitakin poistettiin laista ryhmämme vaatimuksesta. Ryhmä vaati myös kansakoulun järjestyksimuodosta annetusta asetuksesta poistettavaksi säännöksen, joka kieltää oppilasta liittymästä jäseneksi yhtymään, jonka tarkoituksiin kuuluu valtiollisiin asioihin vaikuttaminen. Tämä tuli myös eduskunnan päätökseksi. Sensijaan ryhmä kannatti vapaata yhteistoimintaa koulujen ja nuorisjärjestöjen kesken.

Laki nuorista rikoksenteijöistä.

Eduskunta hyväksyi 1940 alussa lain nuorista rikoksenteijöistä, joka vahvistettiin 31 p:nä toukok. 1940 ja tuli voimaan v. 1943 alusta. Nuoreksi rikoksenteijäksi katsotaan henkilö, joka on täyttänyt 15 mutta ei 21 vuotta. Lain tarkoitus on sopivalla käytelyllä vastustaa rikokseen hairahtuneen nuoren henkilön huonoja taipumuksia ja vahvistaa hänen hyviä ominaisuuksiaan, sekä täten pelastaa hänet moitteettomaksi kansalaiseksi tai ainakin estää kokonaan luisumasta rikollisten joukkoon. Tämän vuoksi rangaistuksen sijasta tai sen ohella sovelletaan häneen kasvatustoimenpiteitä. Virallisella syyttäjällä on valta vähäisessä rikostapauksessa olla syyttämättä ja oikeudella on valta olla tuomitsematta, jos rikoksenteijä ei ole täyttänyt 18 vuotta, mutta voidaan hänet määrätä valvonnan alaiseksi, vähintään 6 kuukauden ajaksi. Valvojana on tässä tapauksessa, joko lastensuojelulautakunta tai huoltolautakunta. Valvonnan tarkoitus on estää häntä uutta rikosta tekemästä ja tukea häntä hänen pyrkiessään elämään nuhteettomasti. Jos nuori rikoksenteijä tuomitaan rangaistukseen, voi tuomio olla ehdonalainen, jossa tapauksessa hän on valvonnan alainen niin kauan kuin tuomio kestää. Jos rangaistus pannaan täytäntöön pidetään tällaista rikoksenteijää erikoisessa nuorisovankilassa erillään vanhemmista rikollisista. Rangaistusaika on pitkä, mutta hoito nuorisovankilassa järjestetään kasvatustähtämiä silmälläpitäen. Vankilasta voidaan kuitenkin, jos edellytyksiä on, laskea

ennen rangaistusajan päättymistä ehdonalaiseen vapauteen, jolloin tuomittu on valvonnan alainen. Valvojaksi on määrätty poliisiviranomainen, mutta jos tuomittu on 18 vuotta nuorempi voidaan valvojaksi määrätä lastensuojelu- tai huoltolautakunta.

Valtion talousarvio.

Valtion talous on sodan vuoksi suuresti laajentunut. Tämä kuvastuu selvimmän eri vuosina hyväksytyissä valtion tulo- ja menoarvioissa. Vaikka varsinaiset sotamenot ovat talousarvion ulkopuolella, ovat valtion menot muillakin aloilla suuresti kasvaneet siitä mitä ne olivat rauhan aikana. Kun v:lle 1939 hyväksytty talousarvio päättyi 5,2 miljardin markan loppusummiin, niin sitä vastoin v:lle 1944 hyväksytyyn talousarvion loppusummat ovat 15,5 miljardia mk, ollen lisäys siis markeissa kolminkertainen. Lisäksi on huomioitava, että valtion kaikki menot eivät sisälly vakinaiseen talousarvioon, syystä että aina tulee menoja, joita ei tiedetä ennakolta arvioida. Tämän vuoksi hallitus antaa vuoden varrella eduskunnalle n.s. lisäbudjetin, johon kootaan tällaiset menot ja tulot. Tämä lisäbudjetti päättyi esim. y. 1938 vähän yli 200 miljoonan markan loppulukuihin, mutta v. 1943 2,4 miljardin lukuihin, ollen lisäys siis yli 10 kertainen. Täten siis kun valtion tulot ja menot vakinaisine ja lisäbudjetteineen tekivät rauhan aikana pyöreän luvun 5,5 miljardia mk, ovat ne sodan aikana kohonneet noin 18 miljardiin mk:aan. Sotamenot tekevät vuosittain lähimain saman verran. Tosin tästä suuresta lisäyksestä huomattava osa on johtunut rahan arvon alenemisesta, mutta asiallisestikin valtion talous on laajentunut huomattavasti.

Kun valtion kannettava kuorma on noin suuresti kasvanut, on ryhmämme tämän huomioiden ollut varovainen ehdottaessaan lisäyksiä hallituksen talousarvioesityksiin. Tästä johtuen on monia uudistussuunnitelmia lykätty toistaiseksi. Mutta sellaisia mitkä kulloinkin on katsottu välttämättömiksi, on sodan aikanakin yritetty läpiajaa. Ryhmämme tekemien aloitteiden vaikutuksesta, on hallitus antanut ja eduskunta hyväksynyt useita tällaisia uudistuksia. Näitä ovat esim. äitiysavustusten korottaminen, perhelisälaki, maksuton kouluateria, sotatapatuimalaki, sotainvaliidien, sotalieskien ja sotaorpojen huolto, sekä näiden työhuolto, n.s. punainvaliidien ja punaleskien eläkkeet y.m. uudistukset, jotka ovat

osaltaan lisänneet menoja. Ryhmämme on myös aina ollut valmis koroittamaan pienituloisten valtion viran tai toimen haltijain palkkoja ja eläkkeitä, ehdottaen koroituksia hallituksen esittämiin määriin, mutta samalla se on suhtautunut varovaisesti korkeapalkkaisten palkkojenkoroituksiin.

Kun valtion menojen suuresti lisääntyessä sen tulli- y.m. tulot ovat vähentyneet ja kun ulkomaisen luoton saantikin on ollut vaikeata, on ollut pakko säätää paljon uusia veroja ja korottaa entisiä. Siitä tuonnempana.

Valtion viran tai toimen haltijain palkkaus.

Elinkustannusten kohottua on tullut välttämättömäksi korottaa myös valtion viran tai toimen haltijain palkkoja, jotteivät kyvykkäät henkilöt siirtyisi valtion palveluksesta muiden palvelukseen. Koroituksia on aikaisemmin annettu kalliinajanlaisien muodossa, mutta kun se ei ole vastannut tarkoitustaan, antoi hallitus v. 1942 valtiopäiville esityksen uudeksi asiaa koskevaksi laiksi, esittäen samalla v. 1943 talousarviossa näitä palkkoja koroitettavaksi 410 milj. mk:llä sekä maalaiskansakoulujen ja yksityisoppikoulujen opettajain palkkojen parantamiseen 70 milj. mk, siis yht. 480 milj. mk. Mukana seurasi yksityiskohtainen suunnittelu viran- tai toimenhaltijain sijoittamisesta eri palkkaluokkiin, joita on 38.

Valtiovarainvaliokunta korjasi esitystä siten, että eräitten virkakuntien ja yksityisten virkailijain palkat tulivat oikeaan suhteeseen valtion muiden virkakuntien palkkatasoon, sekä ehdotti palkkausasteikon alapäässä oleville suurempia koroituksia. Valiokunta ehdotti lisäksi, että kaikkien viran tai toimen haltijain palkat, lukuunottamatta ylintä palkkaluokkaa, korotetaan yhtä luokkaa korkeammalle. Ryhmämme vastusti tätä viimeksimainittua valiokunnan ehdotusta sellaisenaan, koska sen mielestä palkankorotukset ylemmissä luokissa jo hallituksen esityksenkin mukaan olivat huomattavat. Ryhmä ehdotti, että vain palkkausasteikon alapäässä (palkkausluokat 1—16) palkat nostetaan yhtä palkkausluokkaa korkeammalle. Tätä ryhmämme ehdotusta porvarilliset, etupäässä maalaisliittolaiset kiivaasti vastustivat. Eduskunnan päätökseksi tuli valiokunnan ehdotuksen hyväksyminen. Se merkitsi 111 milj. mk:n lisäystä hallituksen esitykseen.

V:n 1944 talousarvioesityksessään hallitus ehdotti kaikille viran- tai toimenhaltijoille väliaikaista palkankorotusta 5 %. Ryhmämme

katsoi, että sama-koroituspörosentti kaikille tietää alemmpipalkkai-
sille markkamäärissä liian vähäistä koroitusta ja ehdotti, että
viran tai toimen haltijoille annettaisiin kalliinajanlisää kahta ikä-
lisää vastaava rahamäärä. Eduskuntakäsittelyn aikana tehtiin
kuitenkin hallituksen taholta uusi ehdotus, että kalliinajanlisää
myönnettäisiin 10—5 %. Koska tämä hallituksen taholta tehty
«hdotus rakentui periaatteellisesti samalle pohjalle kuin ryhmän-
kin ehdotus, asettui ryhmä sitä kannattamaan. Monet porvarilli-
set edustajat vastustivat kiivaasti ehdotusta, mutta sen kannatta-
jakin oli heidän keskuudessaan niin paljon, että se äänestyksen
jälkeen tuli eduskunnan päätökseksi. Päätös otettiin pienipalk-
kaisten viran tai toimen haltijain keskuudessa vastaan suurella
"tyydytyksellä.

Koroituksia on myönnetty myös valtion viran tai toimen halti-
jain eläkkeisiin.

Verotuslainsäädäntö.

Valtion menot ovat sodan vuoksi moninkertaistuneet, jotavastoin
sen tulot ovat samasta syystä vähentyneet. Tämän vuoksi on ollut
pakko turvautua m.m. kovakouraiseen verotukseen. Kaikkia veroja
on suuresti koroitettu ja lisäksi säädetty joukko uusia. Tästä joh-
tuva lainsäädäntö on niin laaja, että sitä voidaan tässä yhteydessä
vain tärkeimmiltä osiltaan lyhyesti selostaa. Ryhmämme on ollut
mukana tässä lainsäädännössä, mutta koettanut kaikissa yhteyk-
sissä vaikuttaa, että suuresti raskautunut verokuorma jaettaisiin
eri kansalaispiireille maksukyvyyn mukaan ja muutenkin niin
oikeudenmukaisesti kuin mahdollista. Useissa kohdin onkin ryh-
mämme vaatimuksia huomioitu, mikä ilmenee tässä jäljempänä
useissa kohdin.

Tulo- ja omaisuusvero.

Tätä veroa koskeva lainsäädäntö uusittiin kokonaan v. 1943.
Lain mukaan verovelvolliset jaetaan kolmeen veroluokkaan. Ras-
kaimpaan, eli I luokkaan kuuluvat 24 vuotta täyttäneet naimatto-
mat, lesket, eronneet tai välien rikkoutumisen vuoksi jatkuvasti
erillään asuvat puoliset, jotka eivät ole elättäneet 16 vuotta nuo-
rempaa lasta. II luokkaan kuuluvat naimisissa, vähintään 3 vuotta

olleet, jotka eivät ole elättäneet lasta verovuonna tai sitä ennen vähintään 10 vuotena, niin myös 24 vuotta nuoremmat naimattomat henkilöt, lesket, eronneet tai väliin rikkoutumisen vuoksi erillään asuneet puoliset, jotka eivät ole elättäneet lasta: III luokkaan kuuluvat kaikki muut henkilöt. Siihen kuuluvat myös avoimet kommandiitti- ja laivaisännistöyhtiöt sekä kuolinpesä, jos sen elätettävänä on perinnön jättäjän alaikäinen lapsi. Kuolinpesällä on myös oikeus saada lapsivähennys.

Vuositulo alle 15,000 mk:n on verovapaa. Kun tulo on 15,000 mk menee veroa I luokassa 120 mk, II lk. sama ja III lk:ssa ei mitään. Kun tulo on 18,000 mk, on vero I luokassa 300 mk, II lk. 240 mk ja III lk. 120 mk. Suurempiin tuloihin siirryttäessä veroprosentti kohoaa asteittain, ollen eri luokissa erilainen. Suurin on veroprosentti 3 milj. mk:n tulosta, josta se on I lk. 34 %>, II lk. 32 % ja III lk. 29 %>. Sitä suuremmista tuloista veroprosentti vähän laskee ollen I lk. 32, II lk. 29,5 ja III lk. 26 %>, pysyen siinä edelleen.

Lapsivähennys tehdään verosta eikä tulosta, kuten ennen. Se on kultakin lapselta 15,000—18,000 mk:n tulosta menevästä verosta 120 mk tulon alarajan kohdalta, jonka ylimenevältä tulon osalta saa lisävähennystä 2 %>. Kun tulo on 18,000—24,000 mk, on lapsivähennys 240 mk alarajan kohdalla ja sen ylimenevältä osalta lisävähennys 1 %>. Suurempiin tuloihin" siirryttäessä lapsivähennys rahamäärältään vähän suurenee mutta prosenttiltaan pienenee ja lisävähennys loppuu kokonaan. Esim. 90,000 mk:n ja sitä suuremmasta tulosta lapsivähennys on 800 mk, eikä ole enää lisävähennystä. Laissa on taulukko, josta selviää paljonko vero ja lapsivähennys minkin suuruudesta tulosta on.

Aviopuoliset verotetaan yhdessä ja määrätään veroprosentti yhteenlasketun tulon perusteella. Aviopuoliso, joka on vähemmän ansainnut, saa vähentää ansiotuloistaan verovapaiksi puolet, enintään 20,000 mk. Kaikki verovelvolliset saavat vähentää kansaneläkemaksut, maksut työttömyyskassoihin, sekä henki-, tapaturma- ja sairausvakuutusmaksut enintään 1,000 mk k-utakin perheenjäsentä kohden. Myös maksut eläke-, leski-, orpo- ym. vakuutukseen menevät maksut saa vähentää enintään 3,000 mk:aan asti. Paikkakunnilla, joilla elinkustannukset ovat kalleimmat, saadaan vähentää valtiovarainministeriön vahvistama määrä verovapaaksi. Pankki- ym. talletuksista, sekä valtion obligatioista saadut korot ovat verovapaat 4,000 mk:aan asti, sekä tämän ylittävältä osalta puolet. Lisäksi voidaan tehdä vähennyksiä sairauden ym.

perusteella. Korkotulojen vähennys ei koske sekkitililtä saatuja korkoja.

Omaisuus alle 100,000 mk:n on verovapaa. Siitä alkaen vero on 100,000 mk:n omaisuudesta 100 mk, siis 1 mk 1,000 :lta. Veroprosentti nousee suurempiin omaisuuksiin siirryttäessä asteittain, ollen korkein 30 milj. mk:n omaisuudesta, josta se on 10 %. Talletuslaitoksiin sijoitetut säästöt, lukuunottamatta sekkitilillä olevia, ovat verovapaat, samoin valtion obligatiot 100,000 mk:aan asti sekä tämän ylittävältä osalta puolet. Aviopuolisoiden yhteenlasketusta omaisuudesta vähennetään 50,000 mk. Jos verovelvollinen on elättänyt lasta, saa omaisuudesta vähentää verovapaaksi kunkin lapsen osalta 25,000 mk.

Tulo- ja omaisuusveron väliaikainen korottaminen.

V. 1943 hyväksyttiin laki, jonka mukaan vuosilta 1943, 1944 ja 1945 maksuunpantua tulo- ja omaisuusveroa korotetaan 35 %:lla.

Tulo- ja omaisuusveron ennakoperintä.

V. 1943 hyväksyttiin laki edellä mainittujen verojen ennakoperinnästä. Sen mukaan pidätetään tai suoritetaan ennakkoa palkasta, eläkkeestä, elinkorosta, korosta, osingosta sekä kiinteistö-, elinkeino-, liike- ja ammattitulosta y.m. tulosta ja omaisuudesta, josta on tulo- ja omaisuusveroa maksettava. Työnantaja on velvollinen pidättämään osan palkansaajalle antamastaan palkasta veronmaksua varten. Pidätys toimitetaan myös palkkaan kuuluvista luontaiseduista, jotka arvioidaan «sen mukaan kuin siitä kunakin vuonna määrätään. Pidätys toimitetaan palkanmaksun yhteydessä sitä varten laadittujen taulukkojen mukaan ja merkitään se asianomaisen tilille. Taulukot laaditaan siten, että pidätettävät määrät mahdollisuuksien mukaan vastaavat palkansaajan suoritettavaa veroa. Palkasta joka maksetaan sivutoimesta tai tilapäisestä työstä, pidätetään 10 %. Milloin nostettava määrä ylittää 50,000 mk, pidätetään 15 %». Jos on ilmeistä, ettei palkansaajan tulo nouse siihen määrään, että veroa tulee maksettavaksi, voi verotuslautakunnan puheenjohtaja palkansaajan pyynnöstä määrätä, ettei pidätystä toimiteta.

Pidätystä varten tulee verovelvollisella olla verokirja, jonka antaa verotuslautakunnan puheenjohtaja, joka samalla määrää

minkä taulukon mukaan pidätys toimitetaan. Palkkaa pidätetäessä työnantaja kiinnittää verokirjaan vastaavan määrän veromerkkejä, tai jos hän on vapautettu merkkejä käyttämästä, pidätystodistuksen. Pidätetyt määrät työnantaja tilittää verotuslautakunnalle, jos ei ole käyttänyt veromerkkejä. Jos hän käyttää veromerkkejä, tulee tilitys tehdyksi merkkejä ostettaessa. Jos palkansaajalla on sellaisia menoja, jotka saa vähentää verotettavasta tulosta, voi hän pyytää, että pidätys toimitetaan aiemman taulukon mukaan. Jos ennakkoa on kannettu tulosta tai omaisuudesta, josta ei mene veroa, suoritetaan se asianomaiselle takaisin. Samoin maksetaan takaisin mitä on pidätetty liikaa.

Muilta kuin palkansaajilta tapahtuu pidätys laissa määrättyjen menetelmien mukaan. Esim. korkotuloista toimittaa pidätyksen pankki tai muu talletuslaitos, tai velallinen korkoa maksaessaan, osingosta yhtiö j.n.e. Pidätyksistä on aina annettava todistus ja on velallisen suoritettava pidättämänsä määrä valtion postisiirtotilille. Sellainen verovelvollinen, jolla on tuloa maatalous- tai muusta kiinteistöstä, elinkeinosta, liikkeestä tai ammatista, suorittaa ennakon vuosineljänneksittäin, aikoina, jotka valtiovarainministeriö määrää, ja annetaan verovelvolliselle todistukseksi ennakverolippu.

Lakiin liittyy laajahko toimeenpanoasetus, jossa menettelytavat erilaisissa tapauksissa määritellään.

Suhdannevero.

Tämä vero tarkoittaa sota- ja keinotteluvuottojen ottamista valtiolle. Tästä verosta on vapaa henkilö tai kuolinpesä, jonka verotettava tulo ei nouse yli 60,000 mk:n.

Suhdanneverolaki on säädetty vuodeksi kerrallaan v:sta 1936 alkaen. Verotettavaksi joutuu se tulon lisäys minkä verovelvollinen on saanut yli säännönmukaisen tulon. Säännönmukaisena tulona pidetään sitä tuloa mitä hän on saanut keskimäärin vuotta kohti vertailuvuosina 1936, 1937 ja 1938, lisätynä 50 %>:lla. Jos veronalaisen tulon muodostuminen on alkanut vasta v. 1938 jälkeen, määrätään säännönmukainen tulo harkinnan mukaan vertaamalla muiden samanlaisten verovelvollisten tuloa vertailuvuosin tai muulla sopivalla perusteella. Ellei laissa määrättyjä perusteita voida sovelluttaa, määrätään säännönmukainen tulo harkinnan mukaan. Sitä ei saa määrätä 30,000 mk:aa pienemmäksi.

Tulosta saa vähentää verovapaaksi puolet maksetusta tulo- ja omaisuusverosta.

Suhdannevero on asteittain ylenevä. Niinpä esim. jos verotettava tulon lisäys on 45,000—60,000 mk, on vero alarajan kohdalla 4 % ja sen ylimenevältä osalta 22 %. Jos tulon lisäys on 60,000—75,000 mk, on vero alarajan kohdalla 8,5 % ja sen ylimenevältä osalta 26 %>. Kohoava asteikko jatkuu suurempiin tulon lisäyksiin siirryttäessä, kunnes se on 240,000—300,000 mk:n tulonlisäyksestä alarajan kohdalla 36 % ja sen ylimenevältä osalta 56 %. Sitä suuremmasta tulonlisäyksestä vero on 40 %>. Erinäisissä laissa määrättyissä tapauksissa voidaan suhdanneveroa näistä määristä korottaaakin. Vähin veroprosentti kiinteän ja irtaimen omaisuuden satunnaisesta luovutuksesta sekä kiinteistöjen ammattimaisesta myynnistä saadusta tämän lain mukaan verotettavasta tulosta on 20 %.

Ylimääräinen tulovero.

Tätä veroa kannetaan v. 1942 ja 1943 tulosta. Tulo alle 40,000 mk:n on verovapaa. Vero on 40,000—50,000 mk:n tulosta 5 % tulon määrästä ja kohoaa asteittain suurempiin tuloihin siirryttäessä, kunnes se 800,000—1,600,000 mk:n tulosta on alarajan kohdalla 20 %> ja sen yli menevältä osalta 30 %>. Verosta vähennetään 1,500 mk jokaiselta sellaiselta lapselta, josta tulo- ja omaisuusverotuksessa saa lapsivähennyksen tehdä. Jos täten vähennetty vero on 30 mk tai vähemmän, ei sitä kanneta.

Ylimääräinen varojen perusteella suoritettava vero.

Tätä veroa on suoritettava sen omaisuuden perusteella mikä verovelvollisella yli v. 1942 ja 1943 päättyessä verollepantu; Veron suuruus on yksi sadalta. Omaisuus joka ei nouse 100,000 mk:aan, on verovapaa. Verotettavaksi omaisuudeksi ei katsota saatavia, talletuksia, eikä ohligatioita. Velkoja ei saa vähentää omaisuudesta.

Ylimääräinen metsävero.

Tätä veroa suorittavat metsänomistajat. Veroa maksetaan siitä puhtaasta tuotosta mikä metsämaasta arvioitiin olevan v. 1942 tulo- ja omaisuusverotuksessa ja on veron suuruus 20 %> maini-

tusta tuotosta. Siitä vähennetään kuitenkin ennen verotusta 1,500 mk. Jos tuotto tämän vähennyksen jälkeen on alle 1,000 mk, ei siitä mene veroa. Tämä vie käytännössä siihen, että ne metsänomistajat joiden metsäpinta-ala ei ole yli 20 hehtaarin, ovat tästä verosta vapaat.

Perintö- ja lahjavero.

Tätä veroa suoritetaan kun perinnön arvo on perijää kohden 20,000 mk tai yli. Perinnön saajat on jaettu neljään veroluokkaan. I luokkaan kuuluvat puoliso, lapsi, ottolapsi, isä, äiti, ottovanhemmat ja lapsen tai ottolapsen rintaperilliset. II luokkaan: perinnönjättäjän veli, sisar, veli- tai sisarpuoli, sekä henkilö joka vähintään 10 vuotta on perinnönjättäjän kuolinhetkeen asti häntä hoitanut. III luokkaan: perinnönjättäjän isän ja äidin vanhemmat sekä veljen, sisaren sekä veli- tai sisarpuolen jälkeläiset. IV luokkaan: muut perilliset. Vero on helpoin I luokassa, jossa se on 20,000 mk:n perinnöstä 2 %, kohoten suurempiin perintöihin siirryttäessä asteittain, kunnes se 2,240,000 mk:n tai sitä suuremman perinnön saajalta on 11 mk kultakin täydeltä 100 mk:lta. Muissa luokissa vero on II lk:ssa kaksinkertainen, III lk:ssa kolminkertainen sekä IV lk:ssa viisinkertainen. Jos perintö on 1 milj. mk suurempi, kannetaan siitä lisäveroa, joka on 1 milj. mk:n perinnöstä 10 %, kohoten asteittain, kunnes se 32 milj. mk:n perinnöstä on 25 mk kultakin 100 mk:lta. Lisäveroa ei kanneta, jos perinnönjättäjä on kaatunut sodassa tai sotatoimien johdosta saanut surmansa tai 2 vuoden aikana kuollut sotilaallisen toiminnan johdosta saamaansa vammaan tai tautiin.

Lahjaverosta säädetään, että se on saman suuruinen kuin perintövero. Sitä ei suoriteta myötäjaisistä eikä avioehdolla saatavasta omaisuudesta, ei lahjana saaduista huonekaluista, vaatteista eikä muusta asuntoirtaimistosta, joka on tarkoitettu lahjansaajan tai hänen perheensä henkilökohtaiseen käyttöön, ellei lahjan arvo ole 20,000 mk suurempi.

Perintö- ja lahjaveroa ei suoriteta myöskään sellaisesta omaisuudesta, joka aatteellisen yhdistyksen sääntöjen mukaan sen toiminnan lakattua on siirtynyt toiselle yhdistykselle, tai joka lahjana tai testamentilla on annettu valtiolle tai sen alaiselle laitokselle, maakunnalle, kunnalle, kuntayhtymälle, seurakunnalle y.m. uskonnolliselle yhtymälle, sekä armeliaisuus- tai opetuslaitokselle. Sama

on voimassa jos lahja on annettu aatteelliselle yhdistykselle tai tieteen, taiteen, kansanvalistuksen tai maanpuolustuksen edistämistä varten.

Liikevaihtovero.

Kun tullitulot ovat sodan aikana tuonnin supistuessa vähentyneet, on niiden korvaukseksi säädetty liikevaihtovero. Näin on sodan aikana tapahtunut muissakin maissa. Se on kulutusvero ja on epäoikeudenmukainen senvuoksi, että se kohdistuu kaikkien pienimpienkin tulojen saajiin. Sen hyväksyminen oli ryhmällemme vastenmielistä, mutta olosuhteiden pakosta oli siihen mentävä. Ryhmä sai kuitenkin aikaan, että tästä verosta jäivät vapaiksi useat välttämättömät elintarvikkeet, kuten leipä, lukuunottamatta leivoksia, leipävilja, perunat, suolattu silakka ja muikku, maito, kerma, voi, juusto piimä, talouskalja, jalostamaton liha, tuore kala ja kananmunat, mikäli niiden myynti ei tapahdu ravintoloissa ja kahviloissa. Verovapaita ovat myös veden, kaasun, sähkön, polttopuiden ja -turpeiden, hiilien, koksien jne. myynti. Ryhmämme ehdotuksesta eduskunta myös hyväksyi toivomuksen, että lääkeaineet vapautetaan tästä verosta.

Liikevaihtoveron suuruus on 15 % tavaran hinnasta. Sen maksaminen jaetaan siten, että tuottaja maksaa jälleenmyyjälle myydessään 10 % ja tämä kuluttajalle myydessään 5 %/». Jos tuottaja myy suoraan käyttäjälle on vero 13 %, samoin jos tuottaja itse tavaraan käyttää. Ravintolassa ja kahvilassa on vero lisäksi 4 %/h, tanssiravintolassa 12 %>, majoitus- ja parturiliikkeissä 5 %> tavaran tai työn hinnasta.

Valmisteverot,

kuten tulitikki-, tupakka- ja makeisvalmistevero sekä vero väkiviinasta ja mallasjuomista on koroitettu useat moninkertaisiksi. Väkiwiina- ja mallasjuomaveroa on ryhmässä raittiuspoliittisista syistä kannettu. Kun säädettiin uusi virvoitusjuomien valmistevero, sai ryhmä siihen sellaisen lievennyksen, että talouskalja jäi verovapaaksi.

Leimaverolaki

on myös kokonaan uusittu v. 1943. Leimamaksuja on huomattavasti korotettu pitkin linjaa ja niiden suorittamisen valvontaa tehostettu. Uusi laki on laaja, käsittäen 103 §:ää, joten sen selostaminen tässä yhteydessä ei käy päinsä. Työväenjärjestöjen toiminnan kannalta ovat tärkeimmät huvitilaisuuksista menevät maksut. Sellaiset ohjelmalliset huvitilaisuudet, joita aatteelliset yhdistykset toimeenpanevat, ovat verosta vapaat, jos niissä ei ole enempää kuin tunti tanssia. Sitävastoin tanssi-iltaman pääsyli- puista kannetaan veroa 40 % niiden hinnasta. Suomessa valmistettuja talde-elokuvia esittävästä näytännöstä on vero 25 % ja muunlaisista elokuvista 35 %. Ulkomaisista taide-elokuvista on vero 35 % ja muista ulkoa tuoduista elokuvista 50 %>. Raha-arpajais- ja palkinto-obligatioiden arvonnassa saaduista voitoista, milloin voitto on 5,000—50,000 mk, menee veroa 10 %. Sitä suuremmasta 20 %. Urheilukilpailujen yhteydessä toimitettavien veikkausten voittoina jaettavasta määrästä verotetaan 10 %>. Peli- korteista menee veroa 25 mk pakalta.

Omaisuu- denluovutusverosta

on edellä siirtoväen asioiden yhteydessä ollut puhetta. Kun tämän veron tuotto käytetään sotavahinkojen korvaamiseen heille, ei sillä voida peittää valtion muita menoja.

Tulon ja omaisuuden perusteella annettava sotalaina.

Eduskunta hyväksyi v. 1943 myös lain • pakollisesta sotalainasta. Tätä lainaa on annettava jokaisen jolle v. 1942 tulosta tai omaisuudesta on määrätty tai vasta määrätään veroja. Lainan antamisesta on kuitenkin vapaa se, jolle annetaan perhelisää, samoin puolikunnallinen asuntoyhtiö ja asunto-osuuskunta eräin ehdoin, jotka laissa määritellään.

Sotalainan suuruus on 5 %> lainanantajan tulosta ja 3 % hänen omaisuudestaan. 70,000 mk pienempi tulo ja 150,000 mk pienempi omaisuus on vapaa lainantovelvollisuudesta. Ennen lainan määräämistä vähennetään tulosta 30,000 mk ja omaisuudesta 50,000 mk. Lainasta vähennetään 500 mk kultakin sellaiselta lapselta, jolta tulo- ja omaisuusverotuksessa saa lapsivähennyksen tehdä. Mii-

loin laina määrätään aviopuolisoille erikseen, tehdään lapsivähennys' sen puolison lainasta, jonka laina on suurempi. Laina maksetaan takaisin siten, että joulukuussa 1943 kokonaisuudessaan annetut lainat maksetaan tammikuussa v. 1950. Lainasta maksetaan korkoa 3,5 %>. Lainaa voidaan antaa luovuttamalla erinäisiä valtion obligatioita, joita kuitenkin saa käyttää enintään 30,000 mk:n määrään. Lainan antamisen viivyttelestä menee viivytyssakkoa kultakin suorittamatta jääneeltä 100 mk:lta 70 penniä kuukaudelta. Lainan määräämisen toimittavat valtion tulo- ja omaisuusverolautakunnat.

Korjaukset kunnallisiin verolakeihin.

Kun kunnallisten verolakien uudistus on viipynyt, on ryhmämme koettanut aloitetietä saada edes kaikkein räikeimpiin epäkohtiin korjauksia, epäkohtiin, jotka sodan vaikutuksesta ovat tulleet yhä pahemmiksi. Ryhmä jätti v. 1941 valtiopäiville ed. Kajalan laittaman aloitteen, jossa ehdotettiin kunnallisverolakeja muutettavaksi siten, että verovapaat perusvähennykset korotetaan maalaiskunnissa 4,000—8,000 mk:aan ja kaupungeissa 6,000—10,000 mk:aan ja että koko vähennyksen saa tehdä maalla se, jonka tulo ei ole yli 9,000 mk ja kaupungeissa se, jonka tulo ei ole yli 12,000 mk. Vähennykset pienenevät, asteittain suurempiin tuloihin siirryttäessä. Suurin tulo, josta saa vähentää 1/20 valtuuston päättämästä vähennysmäärästä, on maalaiskunnassa 30,000 mk ja kaupungissa 40,000 mk. Lapsivähennys ehdotettiin korotettavaksi 1.200—2.500 mk:ksi. Laissa oleva 5,000 mk:n raja, josta voidaan myöntää vähennystä sairauden y.m. perusteella, ehdotettiin poistettavaksi. Niiden syiden joukkoon, joiden perusteella vähennystä voidaan myöntää, lisättiin työttömyys.

Tämä lakialoite tuli hylätyksi porvarillisten vastustuksen vuoksi jo valiokunnassa. Valiokunta hyväksyi kuitenkin sos.-dem. jäsenten ehdotuksesta toivomuksen, että hallitus antaisi asiasta esityksen. Näin tapahtuikin v. 1942 valtiopäivillä ja tarkoitus oli että siinä olevia korkeampia perus- ja lapsivähennyksiä voitaisiin käyttää jo v. 1943- toimitettavassa taksoituksessa, mutta porvarillisten, etupäässä maalaisliittolaisten jarrituksen vuoksi/ ei lakia saatu niin ajoissa, että sitä olisi voitu mainittuna vuonna käyttää. Laki tuli hyväksytyksi vasta v. 1943 helmikuun lopulla. Lain mukaan perusvähennys on maalla vähintään 3,000 mk, enintään 6,000 mk sekä kaupungissa vähintään 5,000:—, enintään 8,000 mk,

riippuen valtuuston kutakin vuotta varten tekemästä päätöksestä. Koko päätetyn määrän saa vähentää maalla se, jonka tulo ei ole yli 10,000 mk ja kaupungissa se, jonka tulo ei ole yli 12,000 mk. Lapsivähennys on maalla 2,000—4,000 mk ja kaupungissa 3,000—6,000 mk jokaiselta lapselta joka ei ole ennen verovuoden alkua täyttänyt 16 vuotta. Valtuusto määrää lapsi- ja perusvähennyksen edellämämainituissa rajoissa kunakin vuonna. Tärkein muutos entiseen on, että ennen tehtiin perusvähennys kokonaistulosta ja lapsivähennykset vasta sen jälkeen. Sitävastoin muutetun lain mukaan lapsivähennykset tehdään ensiksi ja perusvähennys vasta siitä tulosta mikä jää jalelle kun lapsivähennykset on tehty.

Se tulo-rajaa, mistä voidaan tehdä vähennyksiä sairauden y.m. perusteella, korotettiin maalla 25,000 ja kaupungissa 30,000 mkraan. Tulon määrä, josta vähennyksen saa tehdä, korotettiin 5,000 mk:sta 10,000 mkraan.

Maatalouskiinteistöjen verotukseen tehtiin se muutos, että jos verovelvollinen on käyttänyt tilallaan tai jossakin sen osassa paikkakunnan yleisestä viljelystavasta poikkeavaa viljelystapaa ja tällä tavoin saanut suuremmat tulot, on se huomioitava verotuksessa. Verotuksessa on myös huomioitava verovelvollisen lasten maatalouden hyväksi tekemä työ. Lisäksi tehtiin se muutos, että maatalouskiinteistöjen veroperusteet ratkaisee viimeisessä asteessa valtiovarainministeriö, eikä maaherra, kuten oli ratkaissut siihen asti.

V. 1943 hyväksytyn eri lain mukaan pankki- y.m. talletuksista saadut korot, mikäli eivät ole sekkitilillä, sekä korot valtion obligatioista ovat vuosina 1944—1947 kunnallisverosta vapaat.

Verotusasiain johto.

Kun verot ovat kasvaneet suuresti ja samalla moninaistuneet, vaatii niiden järjestely keskitettyä johtoa, jonka on huolehdittava, että verojen maksuunpano tapahtuu kaikkialla niin yhtenäisesti ja oikeudenmukaisesti kuin mahdollista, sekä että myös lain erilainen tulkinta ja kiertäminen kaikkialla saataisiin estetyksi. Tässä tarkoituksessa annettiin v. 1941 valtiopäiville esitys laiksi verohallituksen perustamisesta. Lakiesitys tulikin hyväksytyksi, mutta porvarilliset, etupäässä maalaisliittolaiset, äänestivät sen yli vaalien. Tekosyynä käytettiin sitä, että valtion varojen säästämiseksi ei ole perustettava uutta virastoa. Mutta

todellinen syy oli se, että hyväksytyin lain mukaan maatalouskiinteistöjen veroperusteista lopullinen päättäminen olisi siirtynyt maaherroilta verohallitukselle. Maalaisliittolaiset ja osa muita porvarillisia tahtoivat säilyttää tässä asiassa ratkaisuvallan maaherroilla siitä syystä, että maaherrojen on ratkaistava mainitut perusteet muiden tehtäviensä ja kiireittensä ohella, eivätkä he näin ollen ole tilaisuudessa perusteellisesti asiaan syventymään, joten maataloustuottajat voivat suurestikin vaikuttaa maaherrojen päätöksiin. Sitävastoin he eivät voi vaikuttaa asiantuntijoista kokoonpantuun verohallitukseen. Siinä oli yli vaalien äänestämisen todellinen syy.

Asia tuli kuitenkin autetuksi v. 1942 valtiopäivillä, joilla hyväksyttiin hallituksen esitys verotusasiainosaston perustamisesta valtiovarainministeriöön. Vuoden 1942 maatalouskiinteistöjen verotusperusteet joutuivatkin valtiovarainministeriön ratkaistavaksi ja kun niitä siihenastisesta korotettiin, herätti se maataloustuottajissa suurta tyytymättömyyttä. Senvuoksi eduskunnan porvarillinen enemmistö sai 1943 valtiopäivillä aikaan sellaisen muutoksen, että nämä perusteet siirrettiin valtiovarainministeriöltä valtioneuvoston ratkaistaviksi. Ryhmämme vastusti tätä muutosta, koska sen mielestä valtiovarainministeriössä oleva asiantuntijoista kokoonpantu verotusasiainosasto oli pätevämpi käsittelemään nämä asiat.

Verotusasiain johto kuuluu muissakin asioissa nykyään mainitulle valtiovarainministeriöön perustetulle verotusasiainosastolle.

Ryhmän kanta poikkeuslakeihin.

Ryhmämme on aikaisemmin vastustanut kaikkia poikkeuslakeja, mutta joutunut olosuhteiden pakosta näinä sotavuosina joukon sellaisia hyväksymään. Syyt ovat seuraavat:

Heti suurvaltain sodan alettua kävi selväksi, että vaikka säästysimmeekin itse sotaan joutumasta, mikä ei ollut varmaa, tulisi sitenkin eteen tämän tästäkin ennakolta odottamattomia pulmia, joiden ratkaisu vaatii hallitukselta nopeita toimenpiteitä. Kun meritiet tukkeutuivat, tuonti sekä vienti suuresti supistuivat ja taloudellinen elämä muutenkin suistui säännöllisiltä raiteiltaan, oli näissäkin oloissa huolehdittava väestön toimeentulosta. Taloudellinen elämä oli muutettava sota-ajan tarpeita vastaavaksi ja

kun oli myös huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilyttämisestä, niin hallitus tarvitsi laajoja ylimääräisiä valtuuksia. Tämä oli sitäkin ilmeisempää kun maassa oli jo aikaisemmin esiintynyt levottomia, kansanvaltaiselle valtioelämälle vihamielisiä ja muita hämäreperäisiä voimia, jotka pyrkivät liikehtimään ja vahingoittamaan maatamme niin ulos- kuin sisäänpäinkin. Näiden kurissapitämiseksi hallitus tarvitsi edellämäinittuja valtuuksia. Tämä tuli vieläkin selvemmäksi sen jälkeen kun jouduimme sotaan.

Näistä syistä ryhmämme piti välttämättömänä hyväksyä sotatilalakiin, joka oli säädetty 1930, muutoksia, joilla hallituksen valtuuksia lisättiin. Ryhmä hyväksyi myös tasavallan suojelulain, joka oli jo edellisellä vaalikaudella tullut eduskunnassa hyväksytyksi, mutta oikeiston äänillä lykkäytynyt yli vaalien. Sodan mahdollisuutta silmällä pitäen oli v. 1938 valtiopäivillä hyväksytty myös laki työvelvollisuudesta sodan aikana, joka sodan sytyttyä saatettiin käytäntöön. Kun sodan kestäessä kävi välttämättömäksi valtiovallan puuttuminen yhä useammin myös taloudellisen elämän menoon, niin hyväksyi eduskunta v. 1941 lain taloudellisen elämän Säännöstelystä poikkeuksellisissa oloissa.

Näiden lakien täydennykseksi on myöhemmin hyväksytty joukko muita poikkeuslain luontoisia lakeja. Niiden nojalla on näinä sotavuosina myös annettu sadottain asetuksia ja valtioneuvoston päätöksiä, joilla niinkään on poikkeuslain luonne. Ne rajoittavat monin tavoin niitä oikeuksia ja vapauksia, joihin olemme rauhan vuosina tottuneet ja ovat muutenkin kiusallisia mm. siten, että vastoin lainsäätäjän tarkoitusta antavat mahdollisuuden mielivalta- lla harjoittamiseen, jota ei kaikissa tapauksissa ole osattu ottaa lukuun ja ennakolta estää. Toiselta puolen nämä poikkeuslait ovat välttämättömiä niissä oloissa, joissa sodan vuoksi olemme joutuneet elämään. Järjestyksen ylläpitäminen on tärkeätä kaikille ja suuri osa näistä asetuksista ja valtioneuvoston päätöksistä on ollut tarpeen vähävaraisten kansalaisten toimeentulon turvaamiseksi. Ilman elintarvikkeiden tuotannon, jakelun ja kulutuksen säännöstelyä maassamme olisi esiintynyt suurta hätää. On myös huomattava, että nämä poikkeuslait ovat väliaikaisia. Ne kumoutuvat itsestään määräajan kuluttua. Monet niistä on säädetty niin lyhyeksi ajaksi, että on myöhemmin ollut tarpeellista niiden voimassaoloaikaa pidentää.

Poikkeuslait ovat ulotetut melkein kaikille poliittisen ja taloudellisen elämän aloille. Ne rajoittavat kokoontumisvapautta,

sanan- ja painovapautta, tiedoitustoimintaa ja säännöstelevät elintarvikkeiden tuotantoa, jakelua, kauppaa ja kulutusta. Tila ei salli niitä lähemmin selostaa. Seuraavassa vain lyhyitä viittailuja elin- ja muiden tarvikkeiden säännöstelystä.

Tarvikkeiden säännöstely.

Heti suursodan sytyttyä, ennenkuin maamme oli joutunut sotaan, alkoi ilmetä kohtuuttomien hintojen kiskomista ja erilaisten tavarain katoamista "tiskin alle". Ilmeni myös sellaista, että ne joilla oli rahaa, alkoivat "rohmuta" tavaroita varastoihinsa niin paljon kuin voivat. Jos tämä olisi saanut jatkoa, olisivat kaikki tärkeimmät tavarat julkisesta kaupasta pian kokonaan loppuneet ja tästä olisivat pahimmin joutuneet kärsimään ne, joilla ei ollut varaa "hamstrata". Senvuoksi kiirehdiittiin heti kun ehdittiin sääntämään lakeja, jotka tarkoittivat moisen pelin lopettamista tai ainakin mahdollisimman vähiin rajoittamista. Seuraavassa luettelomme muutamia tällaisia lainsäädäntötoimenpiteitä.

Syysk. 9 p:nä 1938 hyväksyttiin laki kohtuuttomien hintojen ehkäisemisestä. Lain voimassaoloaikaa on myöhemmin pidennetty ja sitä on täydennetty lukuisilla lisäsäännöksillä ja valtioneuvoston päätöksillä.

Lokak. 3 p:nä antoi valtioneuvosto päätöksen sokerin ja siirapin kulutuksen säännöstelystä ja takavarikosta.

Lokak. 25 p:nä annettiin valtioneuvoston päätös kahvin kulutuksen säännöstelystä.

Marrask. 23 p:nä annettiin päätös nestemäisten polttoaineiden kaupan säännöstelystä, sekä samana päivänä päätös, jolla kaikki näiden aineiden varastot veloitettiin ilmoittamaan.

Jouluk. 15 p:nä annettiin valtioneuvoston päätös sähkövirran tuotannon ja kulutuksen säännöstelystä. Saman kuun 21 p:nä annettiin päätös polttoaineiden käytön säännöstelystä erällä paikakkunnilla.

Helmik. 2 p:nä 1940 annettiin valtioneuvoston päätös kiellosta syöttää vehnää, ruista ja herneitä eläimille. Saman kuun 3 p:nä annettiin päätös kauran ja heinän kaupan säännöstelystä.

Maalisk. 7 p:nä annettiin päätös heinän ja kevätiljanolkien luovuttamisesta väestön toimeentuloa varten välttämättömän tuotannon turvaamiseksi. Saman kuun 16 p:nä annettiin päätös rukiin ja vehnän sekä niistä valmistettujen viljatuotteiden luovuttami-

sesta väestön toimentuloa varten välttämättömän tuotannon turvaamiseksi.

Huhtik. 6 p:nä 1940 annettiin päätös sipulin kuljetuksen ja kaupan säännöstelystä. Saman kuun 18 p:nä päätös heinien ylimmistä hinnoista.

Toukokuun 28 p:nä eduskunta hyväksyi lain kotimaisen viljan ylimmistä hinnoista. Myöhemmin niitä on koroitettu.

Kesäk. 4 p:nä 1940 hyväksyttiin laki polttopuunsaannin turvaamisesta. Laissa velvoitettiin metsänomistajat polttopuun hakkuuseen yleistä kulutusta varten. Saman kuun 20 p:nä hyväksyttiin asetus viljankulutuksen säännöstelystä ja päätös vuotakaupan säännöstelystä. Samana päivänä annettiin päätös voijn ja juuston ylimmistä hinnoista.

Heinäkuun 12 p:nä annettiin päätös maidonkulutuksen säännöstelystä.

Elokuun 8 p:nä annettiin päätös paloöljyn kaupan säännöstelystä. Saman kuun 30 p:nä annettulla päätöksellä säännösteltiin laardin ja markariinin kulutus.

Syyskuun 5 p:nä annettiin päätös vehnän luovuttamisesta väestön toimeentuloa varten välttämättömän tuotannon turvaamiseksi.

Lokakuun 14 p:nä annettiin päätös saippuankulutuksen säännöstelystä. Saman kuun H p:nä annettiin päätös ulkomailta tuotujen hedelmien kulutuksen säännöstelystä.

Lokakuun 17 p:nä annettiin päätös vehnän ja rukiin sekä niistä valmistettujen jauhojen, ryyrien ja hiutaleiden tullivapaudesta. Aikaisemmin oli annettu päätös sianlihan, ihran ja markariinireollisuuden tuotteiden tullivapaudesta. Saman kuun 31 p:nä annettiin päätös teen kulutuksen säännöstelystä.

Lokakuun 22 p:nä annettiin päätös kutomateollisuuden, vaate- ja kankaiden ja jalkineiden sekä niiden valmistukseen käytettyjen raaka-ainesten kulutuksen säännöstelystä.

Siihen tapaan säännöstely on jatkunut koko sota-ajan. Niinpä esim. tukokuussa 1941 hyväksyttiin päätös väkilannoitteiolon säännöstelystä. Kesäkuussa määrättiin ravitsemisliikkeissä tarjoiltavan ravinnon ja virvokkeiden hinnat. Syyskuussa hyväksyttiin päätös lihan säännöstelystä, sekä päätös perunan luovutuksesta ja kiellosta syöttää perunoita eläimille. Samassa kuussa hyväksyttiin päätös villan luovutusvelvollisuudesta ja joulukuussa päätös kahvinkorvikkeen ja -vastikkeen säännöstelystä.

Helmikuussa 1942 hyväksyttiin päätös kumituotteiden säännöstelystä, maaliskuussa päätös karjan luetteloimisesta. "Huhtikuussa

hyväksyttiin päätös eläinluiden käytöstä teollisuudessa. Tämän toimenpiteen kautta voitiin myöhemmin lisätä saippua-annoksia. Samassa kuussa hyväksyttiin päätös porsaiden ylimmistä hinnoista.

Vuoden 1943 säännöstelyt ovat suurimmalta osalta muutoksia aikaisemmin tehtyihin päätöksiin. Yhtä ja toista niissä kuitenkin on uuttakin. Niinpä esim. maaliskuun 9 p:nä 1943 hyväksyttiin valtioneuvoston päätös sahatavaran säännöstelystä ja luovutusvelvollisuudesta. Saman kuun 16 p:nä hyväksyttiin laki väliaikaisesta kalastusoikeudesta, lokakuun 12 p:nä valtioneuvoston päätös karbidin säännöstelystä. Syyskuun 4 p:nä hyväksyttiin laki vuokrasopimusten jatkamisesta ja häätöjen ehkäisemisestä.

Edelläluetellut lait, asetukset ja valtioneuvoston päätökset edustavat vain pientä osaa tarvikkeiden säännöstelystä ja ovat esitetyt näytteeksi. Voidaan sanoa, että jotenkin kaikki tarvikkeet ovat nykyään säännöstellyt.

Maakysymyksiä.

Maanlunastusoikeuden laajentaminen.

Kun eduskunnassa aikoinaan säädettiin torpparien ja mäkitupa-laisten vuokra-alueiden lunastuslaki, jäi tällöin erinäisistä syistä paljon torppia ja mäkitupa-alueita lunastusoikeutta vaille. Kun sitten myöhemmin säädettiin tämän täydennykseksi laki tiheissä asumusryhmissä olevien vuokra-alueiden lunastamisesta, jäivät tällöinkin lunastusoikeutta vaille kaikki tällaisissa asumusryhmissä sijaitsevat vuokra-alueet, joiden vuokrasuhde oli syntynyt jälkeen 12 päivän maaliskuuta 1921. Tällä tavoin lunastusoikeutta vaille jääneiden vuokramiesten luku on koko maassa noin 30,000.

Kun nämäkin vuokramiehet haluaisivat lunastaa maansa omikseen ja kun heille lunastusoikeuden myöntäminen, olisi omansa kannustamaan heitä suurempaan yritteliäisyyteen maittensa viljelyssä, asuntojensa kunnostamisessa y.m. mikä koituisi kansantaloudelliseksi hyödyksi ja kun maansa omistajiksi pääseminen hyödyttäisi näitä vuokramiehiä myös siten, että he voisivat saada kiinnitysluottoa, niin on ryhmämme kaiken aikaa ja kuluneella 5-vuotiskaudellakin yrittänyt aloitetietä saada lunastusoikeutta laajennetuksi siten, että hekin pääsisivät siitä osallisiksi.

Tällaisia aloitteita on tehty m.m. seuraavista asioista:

Ed. Mustasilta y.m. jättivät 1941 valtiopäiville aloitteen joka päättyi seuraavaan ponteen:

Että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin vuokra-alueiden lunastuslainsäädännön laajentamiseksi niin että v. 1938 päättyessä, joko kirjallisesti tai suullisen vuokrasopimuksen nojalla vuokrattuna olleiden asuinrakennuksilla varustettujen alueiden vuokramiehet saavat lunastaa asumansa ja viljelemänsä maat omikseen.

Samoille valtiopäiville ed. Jokinen y.m. jättivät aloitteen tiheissä asumusryhmissä olevien vuokra-alueiden lunastusoikeuden laajentamisesta. Aloite päättyi seuraavaan ponteen:

että hallitus joutuisasti antaisi eduskunnalle esityksen tiheissä asumusryhmissä olevien vuokora-alueiden lunastamisesta helmi-kuun 28 päivänä 1936 annetun lain täydentämisestä siten että vuokra-alueiden lunastusoikeus ulotetaan niihinkin vuokrasuh-teisiin, jotka ovat syntyneet vastamainitun lain antamisesta ja maaliskuun 12 päivän 1921 välisenä aikana.

Nimikään samoille valtiopäiville ed. Kivisalo y.m. jättivät aloitteen, jossa ehdotettiin eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus valmistuttaisi ja antaisi eduskunnalle esityksen että ne aatteelliset yhdistykset, joiden toimitalot sijaitsevat vuokraamalla saisivat lunastaa vuokraamansa alueet omikseen.

Rintamamiesten maansaanti.

Eduskunta hyväksyi v. 1943 valtiopäivillä lain vapaaehtoisesti asutustarkoituksiin luovutetun maan huomioonottamisesta rintamasotilaiden ja heidän perheittensä asuttamisessa. Lain mukaan maa, jonka maatalousministeriön asutusasiainosasto on jälkeen 15 p:n joulukuuta 1943 ostanut asutustarkoituksiin käytettäväksi, luetaan myyjän maanluovutusvelvollisuuden vähennykseksi, mikäli maata vastedes määrätään luovutettavaksi, sotainvaliidien, sotaleskien ja heidän perheittensä sotaorpojen tai rintamasotilaiden asuttamiseen. Lain tarkoitus on edistää maansaantia rintamamiehille vapaaehtoisista tietä.

Kuten aikaisemmin on mainittu on ryhmämme myös suunnitellut että pika-asutukseen otetut, mutta siihen käyttämättömät maat on varattava samaan tarkoitukseen.

Vuokramiesten asumisoikeuden turvaaminen.

Kun lainsäädäntö tiheissä asumusryhmissä olevien vuokramiesten lunastusoikeuden laajentamisesta on viipynyt ja näiden vuokramiesten asumisoikeus tulee epävarmaksi sen tähden että vuokrasopimus päättyy ennenkuin p.o. lainsäädäntö saadaan aUkaan, jättivät ed. Kivisalo y.m. v. 1942 valtiopäiville aloitteen jossa ehdotetaan,

että hallitus kiireellisesti antaisi eduskunnalle esityksen tiheissä asumusryhmissä olevien, lunastusoikeutta vaille jääneiden vuokraajan pidentämisestä niin pitkäksi aikaa että sen kuluessa ehditään vuokramiehen asumisoikeus pysyvästi turvata ja että hallitus samalla valmistaisi ja eduskunnalle antaisi esityksen joko lunastusoikeuden tai perinnöllisen vuokraoikeuden myöntämisestä tässä tarkoitetuille vuokramiehille.

Hallitus antoikin v. 1943 valtiopäiville esityksen laiksi vuokrasopimusten jatkamisesta ja häätöjen ehkäisemisestä. Eduskunta hyväksyi sen 4 p:nä syyskuuta 1943.

Pika-asutuksen vuoksi tilalta pois joutuneiden työntekijäin asuttaminen.

Kuten edellä on mainittu lisättiin pika-asutuslakiin sos.-dem. edustajain vaatimuksesta säännös, että niiden tilalta pika-asutustoiminnan vuoksi pois joutuvien perheellisten työntekijäin, jotka ovat työskennelleet tilalla vähintään viisi vuotta, asuntotila-alueen saamista varten on tilasta jätettävä pakkolunastamatta tähän tarvittavat maa-alueet. Tällaisia tilalta poisjoutuvia työntekijäperheitä oli maassamme toimitetun tiedustelun mukaan 3.025, eniten Uudenmaan, Turun ja Porin, sekä Hämeen lääneissä. Hallitus antoikin 1941 valtiopäiville esityksen laiksi näiden työntekijäin asuttamisesta. Se tuli hyväksytyksi ja vahvistettiin 13 p:nä kesäkuuta 1941. Mutta kun luovutetut alueet oli vallattu takaisin ja useilta tiloilta karjalaiset palasivat kotiseuduilleen, eikä niissä tapuksissa tilaa enää pika-asutukseen tarvittu, vuokrattiin se useimmiten entiselle omistajalleen. Tällöin tapahtui, että tilan entinen omistaja, saatuaan sen haltuunsa, ottikin näille työntekijöille annetut maatkin omaan viljelykseensä. Kun kuitenkin p.o. työntekijät olivat menettäneet työpaikkansa ja laissa huomattiin olevan sellainen aukko, ettei tilanhaltijan edelläkierrota menettelyä voitu estää,

jätti ryhmämme tämän vuoden valtiopäiville ed. Kivisalon y.m. allekirjoittaman lakialoitteen, että lakia tässä kohden täydennettäisiin niin että näiden työntekijäin maansaanti pika-asutustoiminnan keskeyttämisestä huolimatta olisi taattu. Samalla aloitteessa ehdotetaan lakia laajennettavaksi niin että työntekijän maansaanti, siinä tapauksessa että hän on kaatunut sodassa, turvattaisiin hänen leskelleen ja lapsilleen.

Kuntien oikeus pakkolunastaa soita.

Maamme alueesta on lähes 1/3 soita, jotka nykyisellään ovat arvottomia, mutta joita voitaisiin käyttää monin tavoin kansan hyödyksi. Niitä voitaisiin kuivattaa metsää kasvaviksi, raivata viljelysmaiksi asutustoimintaa varten, sekä käyttää polttoturveja turvepehkuotuotannon lisäämiseksi ja erinäisten muidenkin teollisuuksien hyväksi. Täten voitaisiin myös hankkia työtilaisuuksia ja poistaa työttömyyttä. Samalla voitaisiin säästää puun kulu- tusta polttoaineena ja käyttää puuta enemmän muihin tarkoituk- siin. Kun tällainen toiminta sopii kunnille ja olisi omf.nsa kohentamaan niiden taloutta, jätettiin v. 1941 valtiopäiville ed. Kivisalon y.m. allekirjoittama toivomusaloite, jossa toivottiin,

että hallitus valmistuttaisi ja antaisi eduskunnalle esityksen laiksi kuntain oikeudesta pakkolunastaa omikseen käyttämättömiä suoalueita, joita kunnat voisivat kuivattaa työttömillään asutustoi- mintaa, polttoturpeen hankintaa, metsäalojensa lisäämistä ja eri- näisten teollisuuksien raaka-ainehankintaa varten, ollen kunkin suon lunastushinta arvioitava sen nykyisen tuoton mukaan.

Asutustoiminnan turvaaminen.

Kun siirtoväen pika-asutustoiminnan aikana oli pelättävissä, että muu asutustoiminta kokonaan pysähtyy, ja kun oli myös vaara että monet asutustilalliset menettävät maansa sen kautta että suurtilalliset säästääkseen omia maitaan pika-asutukseen ostolta alkoivat ostella asutustilallisilta heidän maitaan n.s. vas- tikemaiaksi, usein polkuhintaankin, ja kun lisäksi varsinainen maa- keinottelukin suuresti vilkastui, saattoivat varsinkin rahallisissa vaikeuksissa olevat asutustilalliset joutua houkutukseen myydä maansa ja joutua uudelleen^ tilattomiksi. Kun näin ollen se työ mitä heidän hyväkseen oli tehty, oli vaarassa mennä hukkaan,

jättivät ed. Eskola y.m. v. 1941 valtiopäiville toivomusaloitteen, jossa esitettiin,

että hallitus kiireellisesti antaisi eduskunnalle esityksen laiksi asutustoimenpiteiden turvaamisesta.

Seuraavana vuonna hallitus antoi esityksen kiinteistökauppojen rajoittamisessa, jona aloitteessa tarkoitettu keinottelu esitettiin.

V. 1918 asiain loppuselvittelyt.

Punaisten invaliidien eläkeasia.

V. 1940 lopulla tehtiin ryhmämme taholta ehdotus että valtion varoista turvattaisiin niiden toimeentulo, jotka v. 1918 kansalais-sodasta punaisella puolen taistellessaan tai muuten sodan johdosta ovat tulleet invaliideiksi. Huolimatta siitä, että tällainen ehdotus monesti aikaisemmin ryhmämme taholta tehtynä oli tullut hylätyksi, hyväksyttiin se nyt yksimielisesti. Hallitus ryhtyikin sittemmin toimenpiteisiin. Asiaa varten varattiin 1941 talousarvioon 1 milj. mk. ja toimitettiin kautta maan tiedustelu näistä invaliideista. Saatiin selville, että niitä oli noin 350. Tätä kirjoitettaessa heidän lukunsa on 356 henkeä ja valtion menot tänä vuonna tähän tarkoitukseen 1.116.841 mk. Eläkkeen suuruus kussakin tapauksessa on määrätty sen mukaan kuinka suuri osa työkyvystä on katsottava menetetyksi.

N.s. punaleskien eläkeasia.

V. 1942 valtiopäiville tekivät ed. Raunio y.m. aloitteen v. 1918 kansalaissodassa tai sen johdosta henkensä menettäneiden jälkeenjääneiden leskien toimeentulon turvaamiseksi. Aloite tuli hyväksytyksi ja hallitus asetti 3-henkisen toimikunnan hallintoneuvos Temarin johdolla asiaa järjestämään. Eläkehakemuksia saapui noin 5.700 ja on niistä maaliskuun 11 p:ään 1944 mennessä käsitelty n. 5.258, joista on hyväksytty 3.878 ja hylätty 1.380. Eläkkeet on jaettu kolmeen suuruusluokkaan: 2.400, 3.600 ja 4.800 mk. vuodessa, riippuen hakijan varallisuus- ja terveyssuhteista, paikkakunnan kalleudesta y.m. Valtion vuotuinen menoerä näihin eläkkeisiin on tänä vuonna noin 15 milj. mk. Hylkäämisen syinä on ollut

hakijan varallisuussuhteet sekä se että hakija on mennyt uusiin naimisiin. Käsittelemättä oli maaliskuun 11 p:nä 1944 vajaa 500 hakemusta.

V. 1918 kapinasta tuomittujen poistaminen rikosrekisteristä.

Ed. Raunio y.m. jättivät ryhmämme puolesta v. 1942 valtiopäiville aloitteen, että hallitus ottaisi harkittavakseen voitaisiinko ja missä laajuudessa rikosrekisteriasetusta muuttaa niin että rikosrekisteristä poistettaisiin v. 1918 kapinaan osanotosta tuomittuja henkilöitä koskevat rekisterivihot. Aloite tuli hyväksytyksi ja ovat mainitut henkilöt jo rikosrekisteristä poistetut.

Tämä asia on tärkeä senvuoksi, ettei valtion virkoihin ole nimetty sellaisia henkilöitä, joiden nimi on mainitussa rekisterissä vaikka olisikin saavuttanut kansalaisluottamuksen ja osoittanut kansalaiskuntoa sekä muuten olisi hakemaansa toimeen pätevä.

V. 1918 erotettujen palvelusvuodet ja eläkeoikeudet.

Ed. Tuominen y.m. jättivät v. 1941 valtiopäiville toivomusaloitteen että ne valtion viran ja toimenhaltijat, sekä työntekijät, jotka v. 1918 tapausten johdosta ovat erotetut ja otetut takaisin, oikeutettaisiin lukemaan eläkkeen saantiin nähden hyväkseen ne palvelusvuodet, mitä olivat olleet palveluksessa ennen v. 1918 kapinaa. Aloite on vielä käsittelemättä.

"Lex Tokoi".

Ryhmämme on aikaisemmin tehnyt aloitteita sellaisen amnestian saamiseksi että v. 1918 punaisella puolen olleet, ulkomaille paenneet henkilöt, mikäli eivät ole toimineet ulkomailla maamme vahingoittavasti, saisivat palata kotimaahan joutumatta täällä syytteeseen. Nämä aloitteet ovat aina ennen tulleet hylätyiksi. Mutta tämän vuoden valtiopäiville on hallitus antanut esityksen tasavallan presidentin armahdusoikeuden väliaikaisesta laajentamisesta ja tuli laki hyväksytyksi maaliskuussa 1944. Tarkoitus on että presidentti antaa edelläsanotunlaisen armahduksen. Kun ulkomaille paenneista henkilöistä huomattavin on toveri Oskari Tokoi, on lakia nimitetty "Lex Tokoiksi". Tokoi onkin jo vapautettu syytteeseen joutumasta.

Sodan vuoksi siirrettyjä tehtäviä.

Sodasta on johtunut että erinäisten eduskunnan hyväksymien lakien toimeenpano on katsottu välttämättömäksi lykätä siksi kun rauha tulee. Tärkeimpiä näistä on ollut eri vaalien siirtäminen.

Eduskuntavaalien siirtäminen.

Eduskunta valitaan valtiopäiväjärjestyksen mukaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tämän mukaan v. 1939 valitun eduskunnan toimikausi olisi pitänyt päättyä ja uudet vaalit toimittaa 1942. Mutta kun v. 1941 alkanut sotamme on jatkunut koko ajan, josta johtuen suuri osa äänioikeutettuja kansalaisia on jatkuvasti ollut maanpuolustustehtävissä ja sellaisissa oloissa, joissa ei voida äänestystilaisuuksia järjestää, sekä kun vaalien toimittaminen edellyttää myös täyttä sananvapautta ja vapaata jul-^{*}kista arvostelu-oikeutta kaikissa asioissa, jota sota-ajan poikkeus-[^]sellisissä oloissa ei voida myöntää, ja kun vaalit näistä kahdesta syystä eivät olisi antaneet oikeata kuvaa kansan keskuudessa liikkuvista mielialoista, niin eduskuntavaalitkin on täytynyt lykätä. Siitä syystä 1941 lopulla hyväksyttiin laki vaalien siirtämisestä kahdella vuodella, s.o. v:een 1944. Kun kuitenkin sota edelleen jatkuu eikä päättymisestä ole tietoa, hyväksyi eduskunta marraskuun 26 p:nä 1943 lain, jonka mukaan nämä vaalit tullaan toimittamaan v. 1945.

Tasavallan presidentin toimikauden pidentäminen.

Vuonna 1937 presidentiksi valittu Kyösti Kallio sairastui v. 1940 niin pahoin että hän vuoden loppuun katsoi välttämättömäksi pyytää vapautusta toimestaan, joka hallitusmuodon mukaan olisi päättyvä vasta 1. 3. 1943. Kun maassa vallitsivat poikkeukselliset olot, eikä presidentin valitsijamiesten vaalin valmisteluksi muutenkaan oltu tiedetty tehdä mitään, hyväksyi eduskunta lain uuden presidentin vaalista. Sen mukaan v. 1937 valitut, valitsijamiehet kokoontuivat joulukuussa 1940 toimittamaan uuden presidentin vaalia. Valituksi tuli silloinen pääministeri Risto Ryti 98 prosenttisella enemmistöllä. Näin valitun presidentin tuli olla toimeensa vain se aika mikä oli presidentti Kallion toimiajasta jäljellä. Tar-

koitus oli että ennen tuon määräajan loppua toimitetaan presidentin valitsijamiesten vaali. Mutta kun sota edelleen jatkui, ei valitsijamiesvaaleja nytkään voitu toimittaa. Senvuoksi eduskunta hyväksyi uuden lain, jonka mukaan samat valitsijamiehet jälleen kokoontuivat helmikuussa 1943 valitsemaan presidenttiä. Näin tapahtui ja valituksi tuli edelleen Risto Ryti. Hänen toimiaikansa kestää kolme vuotta, jonka kuluessa toivotaan voitavan toimittaa presidentin valitsijamiesvaalit ja saatavan valita presidentti täysin hallitusmuodossa tarkoitetulla tavalla.

Kunnallisvaalien siirtäminen.

Lakimääräiset kunnallisvaalit olisi pitänyt toimittaa joulukuussa 1939. Mutta kun tilanne suurvaltain sodan sytyttyä ja oman maamme tultua sodan uhkan alaiseksi, tuli poikkeukselliseksi, kun suuret joukot miehiä kutsuttiin kautta maan aseisiin, kävi selväksi etteivät vaalit antaisi kuntalaisten todellisia mielialoja kuvastavaa tulosta, koska suuri joukko äänioikeutettuja kuntalaisia oli estetty käyttämästä äänioikeuttaan. Senvuoksi eduskunta hyväksyi lokak. 7 p:nä 1939 lain kunnallisvaalien siirtämisestä vuoteen 1940. Kun poikkeukselliset olot v. 1940 edelleen jatkuvat, eikä m.m. luovutettujen alueiden kuntalaiset olisi voineet osallistua vaaleihin, siirrettiin ne jälleen eduskunnan päätöksellä 10 p:nä lokakuuta 1940 vuoteen 1942. Kun tällä aikaa oli syttynyt toinen sota, oltiin v. 1942 jälleen pakotetut siirtämään kunnallisvaaleja, ne siirrettiin v:een 1944. Kun sota edelleen jatkuu, on näiden vaalien toimittaminen tämän vuoden maaliskuun 24 p:nä tehdyllä eduskuntapäätöksellä siirretty v:een 1945. Lain mukaan v. 1936 kunnallisvaaleissa valitut valtuutetut hoitavat tehtäviään kunnes uudet valtuutetut voidaan valita. Eduskunnan päätös on tässä asiassa ollut joka kerta yksimielinen.

Sekalaisia asioita.

Manttaalikuntien äänioikeusasia.

Kun kunnallinen elämä meillä kansanvaltaistettiin, jäivät entisestä harvainvaltaisesta kunnallislaitoksesta n.s. manttaalikunnat edelleen olemaan muka sellaisen asiain hoitamista varten, jotka

koskevat yksinomaan manttaaliin pannun maan omistajia. Nämä yhtymät ovat käytännössä olleet jotenkin merkityksettömiä, mutta kun niissä on entinen äänioikeusjärjestelmä s.o. sellainen että kullakin on kuntakokouksissa niin monta ääntä kuinka monta vero-äyriä hän on maksanut kunnallisveroa, niin se on suurtilain omistajille erittäin rakas laitos. Kuntakokouksissa on pari tai kolme suurtilallista voinut äänestää kumoon pienviljelijäin ehdotukset, vaikka näitä on ollut kokouksessa monia kymmeniä. Senvuoksi ryhmämme on aikaisemmin monilla valtiopäivillä tehnyt aloitteen manttaalikuntien lakkauttamiseksi ja näiden tehtävien siirtämiseksi varsinaisille kunnille. Porvarilliset, etupäässä maalaisliittolaiset ovat kuitenkin enemmistövoimallaan hylänneet tällaiset aloitteet joka kerta. Sen lisäksi he viime vuosikymmenen aikana ovat saaneet erinäisiin lakeihin, m.m. palolakiin, pika-asutuslakiin y.m. sellaisia säännöksiä että manttaalikunnat saavat valita edustajiaan erinäisiin toimikuntiin. Kun näin ollen ei enää näytä mahdolliselta että manttaalikuntalaitos saataisiin lakkautetuksi, jätti ryhmämme v. 1941 valtiopäiville ed. Kivisaloon laatiman aloitteen että äähoikeusolot manttaalikunnissa uudistettaisiin niin että kuntakokouksissa kullakin olisi yksi ääni. Aloite on vielä loppuunkäsittelemättä.

Äitienpäivän vieto kansallisena juhlapäivänä.

Ed. Lumme y.m. jättivät 1944 valtiopäiville toivomusaloitteen että äitienpäivä määrättäisiin kansalliseksi juhlapäiväksi, jolloin m.m. valtakunnan julkiset rakennukset liputettaisiin ja valtiovallan taholta osoitettiin erikoista huomiota varattomien äitien aseman parantamiseen.

Mannerheimristin ritarien kunniapalkkiot.

Puolustusministerin toimesta hallitus antoi eduskunnalle 1943 esityksen, että Mannerheimristin kunniamerkeillä palkituille annettaisiin valtion varoista pienen eläkkeen luontoinen rahapalkinto, 12.000 mk. vuodessa. Ryhmämme suhtautui tähän esitykseen epäilevästi, koska rintamalla ehkä hyvinkin monet muutkin ovat osoittaneet yhtä suurta kuntoa ja urhoutta, vaikkeivät ole tulleet huomatuiksi siinä määrin että olisivat tällaisen kunniamerkin saaneet. Ryhmämme myös epäili ja sai tietääkin, että rintamamiesten kes-

kuudessa pidettiin tällaista kaksinkertaista palkitsemista yksi-puolisena. Kun kuitenkin esitys oli annettu ja asia oli arkaluontoinenkin, ei ryhmämme katsonut oikeaksi sitä kokonaan hylätä, vaan asettui sille kannalle että vuosittain annettavan eläkkeenluontoisen palkinnon asemasta annetaan kertakaikkinen palkinto 50.000 mk. Tämä tuli eduskunnan päätökseksi 4. 5. 1943.

Lakiesitys henkilökortista.

Sisäministeri Horellin toimesta hallitus antoi eduskunnalle lakiesityksen, jonka mukaan kaikki 15 vuotta vanhemmatt Suomen kansalaiset merkitään henkilökorteille, joihin samalla otetaan kunkin henkilön korttiin hänen sormenjälkensä. Tällaisen toimenpiteen väitettiin helpottavan rikollisten kiinnisaantia ja todistamisvaikeuksia. Ryhmämme asettui tähän esitykseen nähden hylkääväälle kannalle, koska tuntui arvoa alentavalta että kaikkia kansalaisia jo ikäänkuin etukäteen epäiltäisiin rikollisiksi ja koska se toimenpide olisi tullut paljon maksamaan, tuottanut matkustusvaikeuksia y.m. eikä ollut takeita helpottaisiko se rikollisten kiinnisaantia. Esitys tuli hylätyksi 4. 5. 1943.

Vaalilain muutosesitykset.

Edistyspuolueen ja ruotsalaisen kansanpuolueen taholta on aikaisemmin tehty aloitteita vaalilain muuttamiseksi niin, että eduskuntavaaleissa toteutuisi tähänastista suurempi suhteellisuus. Tehdyt muutosehdotukset ovat olleet erilaisia. Perusteena näihin ehdotuksiin on ollut, että nykyinen vaalilaki suosii suuria puolueita, jotavastoin pienet eivät saa vaaleissa samaansa kannatusta vastaavaa edustusta. Niinpä esim. viime vaaleissa maalaisliiton äänimäärä yhtä edustajaa kohti oli noin 5.300 ja sosialidemokraattien 6.100, jotavastoin edistyspuolue tarvitsi edustajaa kohti noin 9.000, ruotsalainen puolue 7.000, ja pienviljely äinpuolue 13.000 ääntä. Muuan kansanpuolueeksi itseään nimitävä puolue joka sai 7.449 ääntä, ei saanut lainkaan edustajaa. Näillä perusteilla vaadittiin vaalilain muutosta.

Vaikka aloitteentekijäin ehdotukset periaatteessa ovatkin oikeita, ei ryhmämme ole voinut niitä kannattaa senvuoksi, että tämä muutos voisi viedä siihen että kansa pirstoutuisi pieniin puolueisiin, joista jokainen harjoittaisi häikäilemätöntä kiihoitusta

omaksi hyödykseen eikä kukaan vastaisi maan kokonaiseduista. Suurilla puolueilla täytyy olla enemmän vastuuntuntoa senvuoksi, että ne joutuvat hallituspuolueiksi ja joutuvat silloin vastuuseen siitä mitä ovat lupailleet. Maamme itsenäisyyden säilymisen kannalta on tärkeätä ettei valtiollinen toiminta pääse pirstoutumaan moniin pieniin puolueisiin. Senvuoksi ryhmämme on tällaiset aloitteet hylännyt.

Kurinpitoasioita.

Ryhmämme jäsen ed. Svento oli jo pitemmän ajan osoittanut piittaamattomuutta ryhmän päätöksiin ja eduskunnassa niitä vastustanutkin. Hän ei yleensä käynyt ryhmän kokouksissa, joka on ryhmän jäsenen velvollisuus. Varsinkin silloin kun on erilaisia mielipiteitä, on velvollisuus esittää ne ryhmän kokouksessa. Tätä hän ei tehnyt, vaan ennakolta mitään ryhmälle ilmoittamatta, asettui milloin mitäkin ryhmän päätöstä eduskunnassa vastustamaan. Tällä tavoin hän syksyllä 1939 vastusti tasavallan suojelulain hyväksymistä, jota ryhmä piti tarpeellisena kansanvallalle vihamielisten levottomien ainesten kurissa pitämiseksi. Ryhmä päätti kokouksessaan lokak. 10 p:nä 1939 antaa hänelle varoituksen. Kun hän siitä ei ottanut ojentuakseen erotti ryhmä hänet saman kuun 19 p:nä jäsenyydestään.

Ryhmämme jäsenet K. H. Viik, Y. Räisänen, Gay Sundström, Kaisu-Mirjami Rydberg ja Mikko Ampuja olivat niinkään jo pitemmän ajan esiintyneet monissa asioissa ryhmää vastaan. Keväällä 1940 he perustivat erikoisen hajoituslehden "Vapaa Sana" jonka pääasiallisimpana tehtävänä oli vastuunalaisissa toimissa olevien puolueoverien parjaaminen. Heille tarjottiin tilaisuutta perääntyä sellaisesta menettelystä, mutta kun he sen hylkäsivät erotti puoluetoimikunta saman vuoden syksyllä heidät puolueen jäsenyydestä. Ryhmämme katsoi heidät erotetuiksi myös ryhmästä, eivätkä he siihen pyrkineetkään vaan perustivat oman ryhmänsä, valiten puheenjohtajaksi ed. Ampujan.

Kun ryhmätoverimme Elsa Metsäranta kuoli vuoden 1940—41 vaihteessa, niin hänen varamiehenään eduskuntaan tullut Väinö Meltti liittyi tähän n.s. viitosten ryhmään, jonka jälkeen sitä alettiin nimittää kuutosiksi. Elokuulla 1941 heidät pidätettiin kuulus-teluja varten ja julistettiin myöhemmin vangituiksi sekä tuomit-

tiin Turun hovioikeudessa valtiopetoksen valmisteluista 24/2 1942: Sundström 8, Viik 7, Räisänen ja Rydberg 4, Meltti 3 ja Ampuja 2 vuodeksi kuritushuoneeseen sekä menettämään kansalaisluottamuksensa pitkäksi ajaksi. Tällöin eduskunta totesi heidän menettäneen edustajaoikeutensa ja kutsui varamiehet tilalle,. Varamiehet olivat Pekka Railo, Vihtori Huhta, Laura Härmä, Elli Nurminen, Aug. Valta ja D. Lindman. Näin eduskunta, oltuaan jonkun aikaa "tynkänä" tuli jälleen täysilukuiseksi.

Ryhmä on myös kiinnittänyt huomiota siihen, että useat sen jäsenistä ovat ilman lupaa poissa tärkeistäkin äänestyksistä ja on siitä annettu ryhmän kokouksissa usein muistutuksia. V. 1942 ryhmä valitsi yhden jäsenensä n.s. piiskuriksi, jonka tehtävänä oli merkitä muistiin kutka ryhmän jäsenet olivat mistäkin istunnosta olleet poissa, samoin mistä äänestyksistä oli ollut poissa ja saattaa kutakin näin rikkonutta edustajaa koskevat tiedot sen sos.-dem. vaalipiiri toimikunnan tietoon, jonka piiristä hänet oli valittu ja oli tarkoitus, että samat tiedot saatetaan myös vaalipiirijärjestön edustajakokouksen tietoon. "Piiskurina" on ollut ed. Tolonen.

Ryhmä on koettanut vaikuttaa, että kuri ja järjestys säilyisi, mutta ei ole siinä kaikin puolin onnistunut.

Vainajia.

Seuraavat ryhmäoverimme ovat kuluneen viiden vuoden aikana siirtyneet manan majoille:

Aleksi Lehtonen. Toiminut ennen eduskuntaan tuloaan pitkän ajan ansiokkaasti Uudenmaan vaalipiirin sos.-dem. piiri-sihteerinä. Valittiin eduskuntaan 1939 vaaleissa. Oli tunnettu poliittisessa toiminnassa vakavana ja utterana miehenä. Kuoli kesällä 1940. Oli kuollessaan 43 vuotias.

Elsa Metsäranta. Valittu eduskuntaan Viipurin läänin läntisestä vaalipiiristä ensi kerran 1933 vaaleissa ja kaikissa sen jälkeen toimitetuissa vaaleissa. Osallistui aikaisemmin raittius-työhön sekä työläisnaisten keskuudessa tehtävään valistustyöhön. Kuoli tammikuussa 1941 54 vuoden vanhana.

Ville Komu. Toiminut nuoruudessaan innokkaasti työväen puhujana ja järjestäjänä. Valittiin ensikerran eduskuntaan 1927 vaaleissa ja uudelleen kaikissa seuraavissa vaaleissa. Kuoli äkillisesti marraskuussa 1942. Oli kuollessaan 47 vuotias.

Anni Huotari. Työväenliikkeen vanhoihin kunnioitettaviin veteraaneihin kuuluva ja pitkän elämänsä aikana monin tavoin työväenliikkeessä kunnostautunut. Valittiin ensikerran eduskuntaan Hämeen pohjoisesta vaalipiiristä 1907 vaaleissa. Edusti mainittua vaalipiiriä v:een 1918, tullen uudelleen valituksi samasta vaalipiiristä 1922 vaaleissa, jatkuen edustajatoimensa v:een 1927 asti. Tuli uudelleen eduskuntaan v. 1932 Uudenmaan vaalipiiristä ja oli siitä alkaen edustajana kuolemaansa asti. Kuoli tapaturmaisesti huhtikuussa 1943 69-vuotiaana.

Aleksi Hämäläinen. Uhrautuva järjestömies. Valittiin eduskuntaan Mikkelin vaalipiiristä ensi kerran 1930 vaaleissa ja siitä alkaen kaikissa seuraavissa vaaleissa. Kuoli elokuussa 1943. Oli kuollessaan 50-vuotias.

ALUSTUKSIA

SOSIALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN
PUOLUEKOKOUKSELLE

V. 1944

SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUETOIMIKUNTA

Mikkeli 1944. Oy. Vapauden kirjapaino.

Varhaisnuorisotoiminta ja työväenliike.

Helsingin Sos.-dem. Kunnallistoimikunta esittää:

Sodan aikana on kaikissa piireissä kiinnitetty aivan erikoista huomiota nuorison etenkin n.s. varhaisnuorison keskuudessa tapahtuneeseen elämän tapojen muuttumiseen. On puhuttu turmeluneesta nuorisosta liioitellen, mutta ilmeisesti on ollut kuitenkin aihetta puhua nuorison kurittomuudesta varsin monessa suhteessa. Menemättä yleistyksen voitaneen sanoa, että sodan aikana ovat sangen monet nuoret alkaneet noudattaa elämäntapoja, jotka uhkaavat viedä nopeassa tahdissa siveelliseen rappioon.

Tämä on herättänyt oikeutettua levottomuutta yhteiskunnassamme. Myös valtion taholta on yritetty estää nuorisoa luisumasta entistä syvemmälle. On julkaistu ulkonaliikkumiskieltoja, on estetty tanssiminen jne. Yleisesti on kuitenkin oltu sitä mieltä, että nuorisolle olisi saatava puuhailua, joka kiinnittäisi riittävästi sen mielenkiintoa. Epäilemättä on nuorison talkootyöllä yms. ollut tässäkin kohden suuri merkitys, mutta työtä ei nuoriso jaksa aina tehdä. Se vaatii vapaahetkiä ja vapaahetkiksi puuhailua, joka suo vaihtelua ja virkistää. Tässä suhteessa on nuorisojärjestöjen toimintaa yleisesti pidetty kaikkein parhaana keinona nuorten mielenkiinnon ohjaimiseksi hyvään suuntaan.

Nimenomaan varhaisnuorisojärjestöillä on sosiaaliselta, kasvatukselliselta, vieläpä poliittiseltakin kannalta katsottuna erittäin tärkeitä tehtäviä. Sellaisia ovat:

a) *Sosiaalinen suojelehtävä*, jota juuri sodan aikana on erikoisesti korostettu. Järjestöt voivat vetämällä nuoria piiriinsä ehkäistä heidän joutumisestaan huonoille teille, b) Järjestöt voivat tarjota nuorille *ikäkauden toiminnan tarvetta ja luontaisia harastuksia vastaavaa toimintaa* sekä tilaisuuksia reippaaseen yhdes-

säoloon, huviin ja virkistykseen, mikä on nuorten normaalian henkisen kehityksen ja elämänilon kannalta välttämätöntä, c) Järjestöjen piirissä on tilaisuuksia käyttää koulussa opittuja tietoja ja taitoja, joten niiden unohtuminen estyy. Samoin *järjestötoiminta osoittaa käytännössä tietojen ja taitojen tarpeellisuuden monella tavalla*, joten ne välittävät tavallaan koulun ja vapaan sivistystoiminnan välillä, d) *Vapaa järjestötoiminta on vapaata kansalaistoimintaa pienoisuudessa* ja oikeaan kansanvaltaiseen henkeen johdettuna nuorten järjestötoiminta voi arvokkaalla tavalla juurruttaa kansanvaltaisen ajattelun perusteita sekä totuttaa kansanvaltaiseen toimintaan, e) Nuorisojärjestöjen harjoittama fyysillinen kasvatus, urheilu, liikunta, retkeily yms. *luo pohjan fyysillisesti terveelle elämälle sekä kehittää fyysillisesti työkykyisiä yksilöitä*.

Mitä erikoisesti työväen nuorison keskuudessa tehtävään varhaisnuorisotyöhön tulee, niin siihen nähden pitää edellinen täysin paikkansa. On vielä erikoisesti alleviivattava sitä, että juuri työläisnuorille järjestöjen toiminta on vielä tärkeämpää, kuin esim. maanviljelijä- ja keskiluokan nuorisolle, a) *Työläiskotien mahdollisuudet suojella lapsia ja nuorisoa* turmiollisilta vaikutuksilta ovat vähäisemmät työläisten elämän oloissa ilmenevien epäkohtien takia, b) *Työläisvanhemmilla* ei myöskään ole aina riittävästi aikaa, kykyä ja muita mahdollisuuksia valvoa ja ohjata lapsiaan. c) Niinikään on huomattava, että *työläisten elämän kollektiivinen luonne* ikäänkuin jo sellaisenaan johdattaa lapset ja nuoret yhteiselämään ja yhteistoimintaan. Esikaupunkipaikoissa syntyy hyvin helposti järjestämättömiä nuorisoryhmiä, liigoja, jotka ilmaisevat tiettyä järjestäytymisen tarvetta, mutta jotka saattavat olla ohjaamassa nuoria kehnoon suuntaan. Työväen elämämuodot sellaisenaan siis vaikuttavat siihen, että sen nuoretkin tarvitsevat ja kaipaavat oman ikäkautensa mukaista kollektiivista toimintaa, d) Aivan oma merkityksensä on sitten sillä, että työväenliikkeen piiriin kuuluvien nuorisojärjestöjen avulla *opastetaan työläisnuorisoa työväen henkiseen aatemaailmaan*. Ne korostavat työväenliikkeen ihanteita ja luovat siten aatteellisen pohjan varsinaiselle työväen yhteiskunnalliselle ja poliittiselle toiminnalle, e) Niinikään ne toimivat *työväenliikkeen esikouluna* valmentaessaan nuoria järjestötehtävissä.

Kaiken edellisen perusteella ei voitane tulla muuhun tulokseen kuin siihen, että nuorison keskuudessa toimivilla järjestöillä on mitä suurin merkitys, katsottakoonpa asiaa yksilöiden, työ-

väenluokan tai koko kansakunnan kannalta. Tämä pitää kuitenkin paikkansa vain eräin edellytyksin, joihin nuorisotoiminnasta viime aikoina käyty keskustelu antaa aiheen puuttua.

Nuorisojärjestöjen toiminnasta keskusteltaessa ovat eräät piirit erittäin voimakkaasti korostaneet sen uudelleen järjestämisen välttämättömyyttä. Tätä seikkaa ovat erikoisesti alleviivanneet ne, joiden sympatiat valtiojohtoista yhteiskuntaelämää kohtaan ovat olleet suuret. Valtiojohtoista nuorisokasvatusta ei meillä ole kuitenkaan avoimesti puolustettu aatteellisilla, vaan etupäässä käytännöllisillä syillä. Niistä mainittakoon seuraavaa: a) Nuorisojärjestöjen *toiminta on suhteellisen heikkoa* ohjaajien ja toimintavoimien sekä keskinäisen kilpailun takia, joten yhtenäistäminen olisi välttämätöntä, b) Vapaiden nuorisojärjestöjen *vaikutus ei voi koskaan ulottua kaikkiin varhaisnuoriin*, koska niiden toiminta ei voi laajeta riittävästi, ja siksi on luotava yleisvaltakunnallinen nuorisojärjestö, joka valtion varoin ja viranomaisten turvin, voisi vaikuttaa kaikkiin, c) Kaikkia nuoria ei kuitenkaan voida saada järjestöjen piiriin muuten kuin pakolla, joten olisi perustettava joko uusi yleinen valtakunnallinen nuorisojärjestö, johon kaikkien tietyssä iässä olevien on kuuluttava, tai sitten *velvoitettava nuoret kuulumaan johonkin toiminnassa olevaan järjestöön*.

Vaikkei kaikilla tahoilla ole suoranaisesti haluttu siirtyä muodolliseen valtiojohtoisuuteen, niin kuitenkin on pidetty entistä tärkeämpänä valtion aktiivista toimintaa nuorisotyössä. Tällöin ei vapaiden järjestöjen toimintaa ole haluttu kieltää eikä siirtyä esim. järjestöihin liittymispakkoon. Tätä suuntaa on myös opetusministeriö edustanut. Sitä lähellä olevat piirit ovat esittäneet m.m. seuraavia ajatuksia: a) Valtion taholta on ryhdyttävä seuraamaan nuorisojärjestöjen toimintaa sekä tuettava ja ohjattava sitä. b) Nuorison ohjaajien koulutuksen järjestämiseksi olisi perustettava erikoinen opisto valtion urheiluopiston esikuvan mukaisesti. c) Valtion olisi muutenkin tuettava nuorisojärjestöjen toimintaa esim. velvoittamalla kansankoulunopettajat ohjaamaan koulusta pääseviä nuoria järjestöihin, kouluhuoneistoja, olisi luovutettava nuorisojärjestöjen käyttöön jne. Valtion toimessa on näitä asioita jo ryhdytty valmistelemaan ja sitä varten on opetusministeriön kiinnitetty ylimääräinen esittelijä.

Työväen varhaisnuorisojärjestöjen kannalta katsottuna on tietysti valtion antama tuki erittäin tärkeätä. Niiden piirissä on huoletta puute toimintahuoneistoista ja -välineistä eikä ole pystyviä

ohjaajakaan riittävästi. Kysymys on vain siitä, voiko valtion aktiivinen osallistuminen nuorisotyöhön todella auttaa työväen varhaisnuorisojärjestöjä, ja siitä, missä määrin valtion vaikutus hävittää järjestöjen vapaata luonnetta.

On näet huomattava, että viranomaisten, esim. kansakoulunopettajien, on varmaan verraten vaikea noudattaa välttämätöntä tasapuolisuutta ohjatessaan nuoria järjestöihin tai muuten tukiesseen niiden työtä. On jo voitu havaita tapauksia, joissa joidenkin erikoisten nuorisojärjestöjen toimintaan innostuneet opettajat ovat enemmän tai vähemmän painostaneet oppilaitaan niiden hyväksi. Yleinen yhteiskunnallinen ja sisäpoliittinen kehitys kuitenkin lopullisesti ratkaisee tämän kysymyksen. Valtion, korkeilta viranomaisilta, annettavilta asetuksilta yms., on kuitenkin ehdottomasti vaadittava täyttä tasapuolisuutta.

Vapaan nuorisotoiminnan merkitys kansanvaltaisessa valtiossa on nimenomaan siinä, että nuoret sen puitteissa totuttautuvat vastuuntuntoiseen, mutta vapaaseen ja oma-aloitteeseen toimintaan omaksuen siinä yhteydessä kansanvaltaisen elämäkäsityksen perusteet. Valtion voimakas johto esim. samaan tapaan kuin koululaitoksessa tuhoaisi varmaan suurelta osalta tuon vapaan ilmapiirin, ja toisi nuorisotoimintaan tietyn pakon alaisuuden. Tämän takia on välttämätöntä, että valtion osallistuminen nuorisojärjestöjen toiminnan ohjauksessa rajoittuu vähimpään mahdolliseen. Valtion on annettava varoja, hankittava toimintahuoneistoja ja -välineitä, sen on tuettava ohjaajakasvatusta jne., mutta parhaiten tämä voi sittenkin tapahtua vapaiden järjestöjen tai niiden yhtymien välityksellä. Luonnollisesti valtiolla tulee olla oikeus valvoa niiden varojen käyttöä, jotka se luovuttaa, mutta sen on esitettävä ohjeensa ja ehtonsa etukäteen ja rajoitettava niihin, puuttumatta yksityiskohtaisesti järjestöjen sisäiseen toimintaan. Suunnitelmia laatiessaan tulee valtion viranomaisten olla kiinteässä yhteydessä nuorisojärjestöjen edustajien kanssa. Erikoisesti on vielä alleviivattava sitä, että valtion taloudellista tukea myönnettäessä olisi sitä annettava ennenkaikkea niille, jotka kipeimmin tukea tarvitsevat. Työväen varhaisnuorisoin keskuudessa tehtävä työ on sosiaalisesti tärkeämpää, kuin esim. koulu-laisten keskuudessa tehtävä nuorisotyö, ja sitäpaitsi koulunuorisoin hyväksi yhteiskunta muutenkin tekee jo huomattavasti enemmän uhrauksia kuin työläispiirien varhaisnuorisoin hyväksi, joten työväen varhaisnuorisotyön voimakas tukeminen valtion taholta on täysin oikeutettua ja välttämätöntä.

Kauiten edelläolevan perusteella esitämme, että puoluekokous hyväksyisi seuraavan päätöslauselman:

1) Vapaalla nuorisotoiminnalla on erittäin tärkeitä sosiaalisia ja kasvatuksellisia tehtäviä, joten työväen edustajien olisi sitä vaikutusvallallaan kaikin keinoin tuettava.

2) Nuorisotoiminta on kansanvaltaisessa maassa rakennettava vapaiden järjestöjen työn pohjalle ja valtion on elimineen pyrittävä tätä työtä tukemaan myöntämällä varoja ohjaajakasvatukseen ja toimintavälineiden hankkimiseen, toimittamalla huoneistoja niiden käyttöön sekä muutenkin, helpoittamalla kaikin keinoin niiden toimintaa.

3) Työväenjärjestöjen olisi annettava voimakasta tukea työväen varhaisnuorisojärjestöjen toiminnalle hankkimalla varoja niiden käytettäväksi ja tukemalla henkisesti niiden harjoittamaa kasvatustyötä.

4) Työväen varhaisnuorisojärjestöjen olisi toiminnassaan pyrittävä mahdollisuuksien mukaan lähentymään toisiaan sekä käytännöllisesti että aatteellisesti ja välttämään toiminnassaan kokonaistuloksia vähentävää keskinäistä kilpailua.

Puolue toimikunta huomauttaa edelläolevan alustuksen johdosta, että siinä esiintyvät käytännölliset ehdotukset ovat osittain jo toteutettukin. Valtiovallan puolesta on, joskaan ei ehkä riittävästi, tuettu varhaisnuorisotyötä myöntämällä varoja nuorison kasvattamisesta huolehtiville järjestöille. Työväen järjestöt, niin keskusjärjestöt kuin perusjärjestötkin, ovat myös puolestaan tukeneet varhaisnuorisotyötä niin aineellisesti kuin henkistekin. Mainittakoon, että viime vuonna asettivat työväen keskusjärjestöt erikoisen Työväen varhaisnuorisotyön Neuvottelukunnan, jonka tarkoituksena on varhaisnuorisotyön tehostaminen ja tukeminen. Edelleen on merkittävä se arvokas apu, jota työväen edustajat niin valtiolta kuin kunniltakin ovat hankkineet aineellisen tuen muodossa.

Kaikesta edellä sanotusta huolimatta ei varhaisnuorisotyö kuitenkaan ole laajentunut niin, että siitä kaikkien seutujen kaikki työläisnuoret pääsisivät osallisiksi. Näin ollen sosialidemokraattisen puolueen toiminta olisi suunnattava tehostamaan varhaisnuorisotyötä entisten järjestömuotojen pohjalla. Työväenliikkeen piirissä harjoitetulle nuorisotyölle on pyrittävä hankkimaan entistä enemmän yhteiskunnan kaikinpuolista tukea ja koetettava luoda

mahdollisuuksia sen laajentamiseksi kaikkialle, syrjäisempienkin seutujen nuorison järjestämiseksi ja kasvattamiseksi.

Puoluetoimikunta puoltaa aloitteen hyväksymistä.

Nudrisojärjestäjien palkkaaminen.

Imatran Työväenyhdistys esittää:

Vanhemman ikäluokan huomio on kiintynyt huolestuneena kasvuiässä olevaan nuorisoon, joka tämän sodan ajan on joutunut elämään ja aikaansa viettämään suurelta osalta ohjausta vailla. Tämä johtuu siitä, että useammalta paikkakunnalta ovat entiset nuoriso-ohjaajat asepalveluksessa ja vanhemmat ovat niin yli kuormitettuja, ettei heillä riitä aikaa nuorison ohjaukseen, niin tarpeellista ja välttämätöntä kuin se olisikin. Porvarillisissa piireissä on asia aivan toisin. Heillä on nuoriso-ohjaajansa suurimmalta osalta kotirintamalla ja käyttävät he nyt tilaisuutta hyväkseen, kalastaakseen nuorisoa omiin leireihinsä, kuten sotilaspoikiin, pikku lottiin y.m. sellaisiin, vieroittaakseen heidät pois meikäläisten parista. Tämä herättää katkeruutta ja pelkoa siitä mihin, tämä lopulta johtaa ja miten käy vastaisuudessa koko työväenluokan ja meidän aatteemme.

Tämän johdosta ehdotamme,

että kokous kiinnittäisi nuorisokysymykseen vakavaa huomiota ja kehoittaisi puoluetoimikuntaa ryhtymään toimenpiteisiin erikoisten nudrisojärjestäjien palkkaamiseksi, jotka viipymättä ryhtyisivät uudelleen organisoimaan työläisnuoriso- ja varhaisnuorisotoimintaa.

P u o l u e t o i m i k u n t a: Mitä alustuksessa ehdotettuihin käytännöllisiin toimenpiteisiin tulee, olisi niiden osalta luotettava Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton työhön, joka on viime aikoina suuressa määrässä tehostunut. Nuorison organisoimis- ja kasvatustyössä voi puolue antaa monenlaista apua Sos.-dem. Työläisnuorisoliitolle, mutta omien nudrisojärjestäjien palkkaamiseen ei puoluetoimikunta nykyisissä oloissa katso olevan aihetta.

Sosialidemokraattinen Puolue ja keskiluokka.

Helsingin Sos.-dem. Keskusteluseura esittää:

Sodan jälkeen sosialidemokraattisella puolueella todennäköisesti tulee ojemaan entistä suotuisampia mahdollisuuksia äänestämääränsä^x korottamiseen. Tämä seikka olisi jo tässä vaiheessa otettava huomioon ja ryhdyttävä toimenpiteisiin uusien olosuhteiden hyväksikäyttämiseksi.

Sosialidemokraattisen puolueen kannattajajoukko on tähän asti peräisin pääasiassa kaupunkilais- ja maalaistyöväestön piiristä. Sen sijaan puolue on toistaiseksi verraten vähän saanut kannatusta ns. keskiluokan so. teknikkokunnan ja ennen kaikkea konttoriväen, liikenneväen sekä alemman virkamiehistön ja muiden henkistä työtä tekevien piiristä. Tässä suhteessa puolueemme epäedukseen poikkeaa esim. Ruotsin sosialidemokraattisesta puolueesta, jossa mainitut piirit ovat runsaasti edustettuina ja joiden kannatus on olennaisesti ollut apuna enemmistön hankkimiseksi valtiopäivillä.

Sosialidemokraattinen puolue on kyllä aikaisemminkin kiinnittänyt huomiota kannattajien hankkimiseen keskisäädyn piiristä. Mutta sittenkin on sanottava, että tässä suhteessa on tehty liian vähän ja että sosialidemokraattisen puolueen koko asenne on ollut vähemmän suojea keskisäätyn ja sen kannatuksen hankkimiseen nähden. On oltu jatkuvasti sillä kannalla, että sosialidemokraattinen puolue vetoaa jokseenkin yksinomaisesti varsinaiseen työväestöön eli ns. proletariaattiin, jolla tällöin ymmärtää ruumiillisen työntekijöitä. On lähdetty siitä käsityksestä, että ruumiillisen työntekijäin suhteellinen lukumäärä maan asujamistosta on niin suuri, että kun nämä vain saadaan herätetyiksi tietoisuuteen omista eduistaan ja luokka-asetastaan, sosialidemokraattinen puolue voi tämän kannatuksen varassa saada eduskuntaan niin voimakkaan edustuksen, että se voi ryhtyä toteuttamaan suuria sosiaali- ja talouspoliittisia päämääriään.

Niinpä onkin väliin keskustelun ollessa keskisäädyn mukaankäytämistä kärkevästi huomautettu, että ei pidä ruveta kokoomaan toista miljoonaa, ennenkuin ensimmäinen miljoona on tallessa.

Viimeaikainen yhteiskunnallinen tukimSs on kuitenkin osoittanut, että tämän käsityksen totuus on epäiltävä. Teknillinen kehitys on näet vienyt siihen suuntaan, että industrialismin syn-

tymisen . jälkeen viime vuosisadalla teollisuustyöväestön lukumäärä kasvoi vuoteen 1900 asti suhteellisesti voimakkaimmin, mutta vuodesta 1900 alkaen on ollut havaittavana muutosta tässä suhteessa. Teollisuustuotannon ja yleensä taloudellisen kehityksen luonne on johtanut siihen, että mainitusta vuosiluvusta alkaen juuri ns. keskisäädyn, teknikkojen, mutta ennen kaikkea konttoriväen ja alemman virkamiehistön lukumäärä on suhteellisesti kasvanut nopeammin kuin varsinaisten ruumiillisen työntekijäin lukumäärä. Tämä johtuu siitä, että teollisuutta on jatkuvasti rationalisoitu, mikä merkitsee ruumiillisen työntekijäin suhteellista vähenemistä ja teknikkojen lukumäärän suhteellista enenemistä, minkä lisäksi talouselämän organisaatio on suunnattomasti kasvanut, mikä on vaatinut suhteellisesti yhä enemmän työntekijöitä konttoriväen, liikenteen ja alemman virkamiehistön piirissä. Ulkomailla suurissa teollisuusmaissa tämä kehitys on ollut vielä selvempi kuin meillä, mutta toisasia on, että meilläkin on ollut havaittavana selvää kehitystä samaan suuntaan.

Nyt on todettava se valitettava seikka, että keskiluokka niin meillä kuin muuallakin, ja meillä vielä enemmän kuin muualla, on pysynyt vieraana sosialidemokraattiselle puolueelle ja sen pyrkimyksille. Näin siitä huolimatta, että varsinkin henkistyöntekijäin palkat eivät missään tapauksessa ole parempia kuin esim. ammattityöntekijäin palkat ja useimmissa tapauksissa huomattavasti huonompia. Tosiasia on, että sosialidemokraattinen puolue on ainoa, joka todella vaikuttavalla tavalla voi ajaa keskiluokkaan kuuluvien etuja ja heidän luonnollinen paikkansa näin ollen olisi sosialidemokraattisessa puolueessa. Mutta vaikka nämä väestöpiirit siis taloudellisesti katsoen kuuluvat vähätuloisen väestöluokan piiriin, ne eivät psykologisista ym. syistä tähän asti ole halunneet lukeutua varsinaiseen työväestöön.

Tunnettu sosiologi Theodor Geiger huomauttaa aivan oikein, että "sosialistisen puolueen pyrkimys korostaa omaa työväenpuolueen luonnetta on olennaisesti vaikuttanut konttoriväen poissäilymiseen puolueesta." Hän jatkaa, että "tämä on käsittämätön poliittinen virhe aikana, jolloin varsinaisen työväestön prosentuaalinen luku väestöstä pikemmin alenee kuin kasvaa. Puhdas työväenpuolue ei nykyaikana voi laskea saavansa enemmistöä. Tanskassa ja muissa Skandinavian maissa on vähemmän doktriinäärinen sosialidemokraattinen politiikka tehnyt mahdolliseksi saada kannattajia suuremmassa määrin pienviljelijäin ja keskisäädyn joukosta."-

Käsityksemme mukaan tämä Geigerin lausunto ei pidä paikkaansa Suomen sosialidemokraattisen puolueen suhtautumiseen nähden keskiluokkaan. Erikoisesti nykyiset ja sodanjälkeiset olot huomioonottaen olisikin sosialidemokraattisen puolueen asennetta keskiluokkaan nähden tarkistettava sekä ryhdyttävä toimenpiteisiin kannatuksen saamiseksi tältä taholta. Edellytyksiä tähän on ilmeisesti olemassa. Aikaisemmasta kansallisesti epäilyttävästä suhtautumisesta sosialidemokraattiseen puolueeseen nähden on nykyään yleisesti luovuttu ja ammatillisillekin järjestöille on tunnustettu suurempi arvovalta. Sos.-dem. puolueen on pidettävä huolta siitä, että tätä kehitystä kohti taloudellista ja yhteiskunnallista demokratiaa on edelleenkin jatkettava ja sen on tässä yhteydessä pyrittävä myös voittamaan mahdollisimman moni keskisäädyn jäsen sosialidemokratian puolelle. Vain sen kautta sosialidemokraattinen puolue voi toivoa pääsevänsä toteuttamaan suurta yhteiskunnallista ohjelmaansa. Ellei toisin sanoen ryhdytä keräämään sitä "toista miljoonaa", on epäiltävää saadaanko kokoon ensimmäistäkään.

Kysymykseen, mitä menetelmiä tässä suhteessa olisi käytettävä, emme puutu, vaan jätämme asian puolueen johdon harkittavaksi. Mainitsimme vain, että keskiluokan jäsenille olisi valmistettava tilaisuus järjestäytyä omiin puolue järjestöihinsä ja annettava sen etujen valvojille edustus puolue ja yleensä poliittisissa elimissä.

Vastaväitteenä voidaan huomauttaa, että keskisäädyn jäsenet muodostaisivat sosialidemokraattisessa puolueessa vanhoillisen aineksen, joka estäisi puolueen yhteiskunnallisen ohjelman toteuttamista. Näin ei suinkaan välttämättömästi tarvitse olla asiantaita. Talous- sekä sosiaalipoliittisten uudistusten tekeminen ei suinkaan tarvitsisi olla ristiriidassa keskisäädynkään jäsenten etujen kanssa, vaan päinvastoin nämä toimenpiteet olisivat tämänkin väestön osan etujen mukaisia.

Edellä lausuttuun viitaten ehdotamme puoluekokouksen päätettäväksi :

että samalla kun sosiaalidemokraattinen puolue on ainoa puolue, joka todella vaikuttavalla tavalla voi valvoa myös ns. keskiluokkaan kuuluvien etuja, keskisäädyn mukaan vetämisellä sosiaalidemokraattiseen puolueeseen on erittäin suuri merkitys puolueen sosiaali- ja talouspoliittisten päämäärien toteuttamiselle; ja

että sosiaalidemokraattisen puolueen on enemmän kuin aikaisemmin kiinnitettävä huomiota keskisäädyn jäsenten vetämiseen puolueen piirin ja puolueen asennetta keskisäädetyksymykseen nähden tämän mukaisesti tarkistettava.

Puoluetoimikunta, yhtyen aloitteessa esitettyihin ajatuksiin, katsoo vaivansa puoltaa aloitteen hyväksymistä.

Asuntorakennuspolitiikan suuntaviivat.

Helsingin sos.-dem. Kunnallistoimikunta esittää:

Yleistä.

Asuntokysymys on niitä ensiarvoisia kysymyksiä, joiden parantamiseen yhteiskunnan taholta olisi tehtävä paljon enemmän kuin mitä tähän saakka on tehty rauhanaikaisissakaan olosuhteissa. Huonot asunto-olot aiheuttavat huliganismia, niissä kehityy juoppoutta ja siveettömyyttä. Rikollisuuden ensi yritykset tehdään useimmiten huonojen asunto-olojen vaikutuksesta johtuvassa ilmapiirissä. Todettu on, että nuorisorikollisuuden laajuus rauhan aikanaikin johtui valtaosaltaan huonoista asunto-oloista. Huonot, ahtaat asunnot, joissa asuu monilapsisia perheitä, vaikuttavat lasten ruumiilliseen ja henkiseen kehitykseen ehkäisevästi. Tällaiset asunnot ovat kosteita, niiden lämpötila sopimattoman vaihtelevaa ja ilma huonoa. Tällaisissa oloissa on kaikenlaisten tautien, kuten kulkutautien, riisitaudin, tuberkuloosin y.m. helppo kulkea voittokulkuaan. Huonot asunto-olot vaikuttavat hyvin kohtalokkaasti kasvu- ja kypsyysikässä olevan nuorison henkiseen kehitykseen. Ahtaissa asunnoissa ei voi olla terveitä perhe-elämää. Lasten kasvatuksesta tällaisissa kodeissa ei voida juuri puhua. Lapset joutuvat jo varhain alttiiksi katujen ja kujien kasvatukselle. Ja juuri suurperheet joutuvat asumaan ahtaasti, sillä he ovat jokseenkin poikkeuksetta varattomia, eivätkä voi suurempaa asuntoa itselleen hankkia. Tilavat asunnot jäävät pieniperheisten ja varakkaiden asuttaviksi.

Tässä, niinkuin monessa muussakin asiassa, on pätevä se ohje, jonka mukaan epäkohdan syyt on ensin poistettava. Sen mukaan

poistuu myös itse epäkohta. Jos siis ajkotaan vähentää siveettömyyttä, juoppoutta, nuorisorikollisuutta, tautien leviämistä ja lasten kuolevaisuutta, on niiden pääasiallinen aiheuttaja, huonot asunto-olot, ensin korjattava.

Väestöpoliittiselta kannalta on asunto-olojen parantamisella tietysti huomattava merkityksensä. Vaikka ei tahtoisikaan harjoittaa syntyväisyyden lisääntymispropagandaa aikana, jolloin jo syntyneitäkään lapsia ei voida kunnollisesti ruokkia ja huoltaa, niin yhteiskunnarr kannalta ei ole suinkaan yhdentekevää kehittykö nyt lapsuus- ja kasvuiässä olevasta nuorisosta sekä ruumiillisesti että henkisesti heikkoa ainesta, sillä siitä aineksesta muodostuu sodan jälkeen kansamme elämään ratkaisevasti vaikuttava tekijä.

Voidaan siis sanoa, että yhteiskunnan taholta ei yleensä voida huonojen asunto-olojen parantamiseen kiinnittää liikaa huomiota.

Tämän esityksen tarkoituksena ei ole esittää numerotietoja rauhan aikaisista oloista. Viittamme siinä suhteessa Valtion komiteamietintöön n:o 5 v. 1937, joka koskee kaupunkien asunto-olojen parantamista ja Valtion komiteamietintöön n:o 6 v. 1937 koskeva maaseudun asunto-olojen parantamista. Näissä mietinöissä selostetaan myös ansiokkaalla tavalla monia huonojen asunto-olojen parantamisen tarpeellisuutta tehostavia asiatietoja ja tutkimuksia, sekä tehdään myös ehdotuksia, jotka myöhemmin ovat johtaneet eräisiin lainsäädäntötoimenpiteisiin. Sota-aikana kiristyneestä tilanteesta ei ole myöskään tarkoitus esittää numerotietoja. Niitä ei olisi saatavissakaan, ei ainakaan luotettavia. Riittää toteamus, että asutopula on kehittynyt erittäin vaikeaksi.

Rauhan aikanakaan eivät meillä asunto-olot olleet suinkaan tyydyttävällä kannalla. Sodan aikana on menty vielä huomattavasti huonompiin oloihin. Asuntorakennustoiminta on ollut tyrehdyksissä miltei kokonaan, mutta väestönkasvua varsinkin asutuskeskuksissa on huomattavasti havaittavissa. Etenkin suurimmissa kaupungeissa on asutopula erittäin kireä. Huoneenvuokralautakunnat ovat voineet osoittaa asuntoja vain pienelle osalle asuntotarvitsijoita. Mitään numerotietoja ei ole käytettävissä siitä, kuinka paljon on n.s. sota»avioliittoja, jotka eivät ole lainkaan esiintyneet asunnon kysyjinä siitä syystä, että kotia ei ole yritettykään perustaa niin kauan kuin mies on sotapalveluksessa, vaan vaimo asuu edelleen joko kotonaan tai asukkina. Kuitenkin olisi yhteiskunnan pystyttävä rauhan tultua nopeasti järjestämään tällaisten avioliittojen asutokysymys, koska, ellei siihen pystytä.

se saattaa vaikuttaa hyvin haitallisesti sodanjälkeiseen mielialaan, joka voi silloisista olosuhteista riippuen olla herkkää ja vaikutuksille altista.

Pysyviä rakennuksia vaiko tilapäisiä hätäasuntoja?

Yhteiskunnan taholta on siis sodan jälkeen ja jo enemminkin ryhdyttävä tarmokkaaseen asuntorakennustuotantoon. Mutta parhaassakin tapauksessa kuluu joltisestakin aikaa, ennenkuin asuntoja valmistuu riittävästi. Sen vuoksi on vakavasti harkittava, millä tavoin sodan jälkeisenä ylimenokautena voidaan asuntokysymys parhaiten järjestää. Nykyisen teknillisen kehityksen aikana ei ylimenokausi voine muodostua kovin pitkäksi. Eräissä kunnissa on jo päädytty siihen, että on rakennettava kevyitä tilapäisiä hätäasuntoja, joilla pahinta tarvetta pyritään tyydyttämään. On myös vaadittu suurasuntojen jakamista ja siihen on osittain ryhdyttykin sellaisiin huoneistoihin nähden, joissa on erillisiä sisäänkäyviä ja mukavuuksia. Viime maailmansodan jälkeen rakenneltiin, paitsi tilapäisiksi tarkoitettuja hätäasuntoja, myös asuntoleirejä, joista esimerkkinä voi palauttaa mieliin Helsingissä, Suvilahden kasarmille järjestetyt, tilapäisillä kevyillä väliseinillä toisistaan eristetyt asutöpilttuut.

On olemassa kokemuksia siitä, että tilapäiset hätäasunnot muodostavatkin pitkäaikaisiksi. Esim. Helsingissä viime maailmansodan jälkeen rakennetut hätäasunnot ovat vieläkin paikallaan. Niitä ei ole ajateltukaan purkaa, päinvastoin niissä tedään korjaustyötä jatkuvaa käyttöä varten. Se ei johdu sota-ajasta, sillä niiden tehokkaammat korjaustyöt aloitettiin jo ennen sotaa. Onkin varmaa, että jos hätäasuntojen linjalle nytkin lähdetään, käy samoin. Niistä muodostuu pysyväluontoisia, sillä aina varmaan voidaan osoittaa sen verran asuntopulaa, ja mahdollisesti joitakin vieläkin huonompia asuntoja, että hätäasuntojen purkamisen siirtyy vuosi vuodelta. Kun hätäasunnot joka tapauksessa rakennetaan kevyesti, tulevat ne hyvin nopeasti hatariksi ja maamme kylmään ilmastoon sopimattomiksi. Niiden rakentaminen tulee kuitenkin verrattain kalliiksi ja vaativat ne jatkuvasti huomattavia korjauksia pysyäkseen käyttökelpoisina. Niihin jää asumaan kaikkein vähävaraisin kansanosa, ja vaikka niihin muuttavat asukkaat olisivatkin alussa pieniperheisiä, niin vuosien kulluttua perhe muodostuu suureksi. Juuri näistä asunnoista •sitten

muodostuu köyhyyden, juoppouden, rikollisuuden ja tautien kehoja.

Olisi siis vältettävä hätäasuntojen rakentamispolitiikkaa ja pyrittävä rakentamaan pysyviä ilmastollisiin olosuhteisiimme sopivia vahvaa rakennetta olevia rakennuksia, joissa olisi riittävästi tilaa. Ylimenokauden ajaksi olisi ennakkoluulottomasti ryhdyttävä jakamaan suurasuntoja, joista sentään useissa tapauksissa verrattain vähillä kustannuksilla voidaan saada tyydyttäviäkin tilapäisasuntoja. Ainakin ne olisivat lämpimiä ja todella tilapäisiä Asuntoleirien rakentamista olisi pyrittävä välttämään, koska sellaisen "asunnon" tarjoaminen tilapäisestikään, olisi kovin murheellista.

Vähävaraisten suurperheisten asuntokysymys.

Vähävaraisten ja suurperheisten asuntotarpeeseen ei ole kiinnitetty läheskään sitä huomiota kuin olisi välttämätöntä. Kuntien ei olisi tässä suhteessa pelättävä suuriakaan rasituksia, vaan tällaista rakennustoimintaa ryhdyttävä todella tehokkaasti suorittamaan. Tällaisten asuinrakennusten hallintomuoto on järjestettävä siten, että kunta esiintyy niissä välittömästi isäntänä, ilman että niitä yritetään muodostaa osakeyhtiöiksi tai osuuskunniksi. Ei voida edellyttää näiltä perheiltä sitä varallisuutta, ei edes pientäkään, jota tarvitaan osakehuoneiston lunastukseen. Vuokrat on myös määrättävä mahdollisimman halvoiksi siten, että ne vastaavat vuokralaisten maksukykyä, katsomatta siihen, muodostuvatko rakennusyrietykset kannattaviksi vai ei. Valtion tulee myöntää auliisti halpakorkoista lainaa rakennusyrietyksiä varten. Perheavustuksia vuokrien maksuun on valtion myös riittävästi myönnettävä, mutta kuntien ei tule kuitenkaan odottaa tässä tapauksessa yksinomaan valtion toimenpiteitä, vaan on niiden itsensä huolehdittava vähävaraisten asukkaidensa asunnon tarpeen tyydyttämisestä.

Yleishyödyllinen asuntorakennustoiminta.

Yleishyödyllisten asunto-osakeyhtiöiden perustamisia on myös kaikin tavoin tuettava. Kun tämä muoto voi hyödyttää vain varakkaampia asunnontarvitsijoita ei se kaipaa yhteiskunnan ra-

hallista avustusta kuin ehkä joissakin poikkeustapauksissa. Niinpä tontit tällaisille yrityksille on luovutettava käypään hintaan ilman huutokauppaa. Huutokauppajärjestelmästä tonttien luovutusmuotona muutenkin on luovuttava, koska se kehittää keinottelua. Tontteja luovutettaessa asuntorakennuksia varten, on etualalle asetettava yleishyödylliset rakennusyhitymät. Näille yhtymille hankitaan kohtuullista korvausta vastaan piirustuksia, valvotaan rakentamisen kelvollisuutta, välitetään lainoja j.n.e Valtion ja kuntien tulee myöntää tai taata toissijaista luottoa aina 95 % saakka rakennuskustannuksista. Yhteiskunnan tuen tulee muodostua siis neuvoo-antavaksi ja luotonannon korolliseksi sijoitukseksi, josta tappion vaara on jokatapauksessa mitättömän vähäinen.

Näin ollen olisi enemmän kuin tähän saakka pyrittävä välttämään liian pitkälle meneviä asunomistajien omistus- ja hallintaoikeutta rajoittavia määräyksiä. Ulkomaiset esimerkit eivät aina ole soveltamiskelpoisia sellaisinaan suomalaiselle yksilölliselle luonteelle. Samalla tavalla kuin pienviljelijä halutessaan kyntää omaa maataan ja asua omassa talossaan ja maksaa pois velkojaan, haluaa hän muodostaa yrityksestään ei vain elinkeinoa, vaan myös säästöä vanhuuden varalle. Samoin asutuskeskuksen työlläinen, joka hankkii itselleen osakehuoneiston, haluaa ottaa siinä huomioon myös säästöperiaatteen. Hän maksaa alussa korkeampaa vuokravastiketta (yhtiövuokraa) ja lyhentää osakkeiden kauppahintaa voidakseen joskus asua halvemmalla. Ja kun yhteiskunnan taholta hänen yritystään ei suoranaisesti rahallisesti tueta, on hänen sallittava omistaa ja hallita omaisuuttaan mahdollisimman vapaasti. Niinpä yhtiöjärjestyksiin ei ole asetettava rajoituksia siinä suhteessa koska ja millä hinnalla hän myy asuntonsa, jos se hänelle tulisi välttämättömäksi. Osakashan on jokatapauksessa vastuussa yrityksestään, eikä kukaan korvaa hänelle sitä tappiota, jonka hän saa kärsiä siinä tapauksessa, että hänen olisi luovuttava asunnostaan epäedullisena ajankohtana. On siis kohtuutonta, että edullisena aikana olisi jollakin ylimmällä elimellä oikeus määrätä luovutushinta alemmaksi kuin käypä hinta*. Täten osakkaan säästö riistetään häneltä ja siirretään muille. Jotta yrityksistä ei muodostuisi keinottelu- ja pääomansijoituskohteita, olisi yhtiöjärjestyksiin otettava määräys, jonka mukaan kukin osakas saa omistaa talossa vain yhden huoneuston ja itse asua siinä. Asurnismääräyksestä olisi sallittava määräaikaista poikkeuksia, esim. milloin perhe tilapäisesti muuttaa toiselle paikkakunnalle. Tällaisten yritysten johtoon voivat kunnat, tai yleishyödyllistä

rakennustoimintaa iarjoittavat yhtymät, jos pitävät sen välttämättömänä, valita fdustajansa, ei kuitenkaan enemmistöä, niin kauaksi kuin valvontaoikeutta on syystä tai toisesta käytettävä. Tällaisille yrityksille olisi tontit luovutettava omistusoikeudella, milloin kunta yleensä myy muillekin tontteja asuntorakennustaroituksiin. Jos taas vuokrausmenetelmä on yksinomaan käytännössä, on sitä noudatettava.

Maaseutu.

Maaseudun asunto-olot ovat myös kiristyneet ja sitä ovat maahan siirtyneet inkeriläiset lisänneet. Asunnontarvitsijoille on entistä tehokkaammin pyrittävä hankkimaan riittävän suuria asuntotontteja omistusoikeudella. Siinä suhteessa on saatava aikaan lainsäädäntö, jonka avulla voidaan käyttää pakkolunastusmenetelmää, ellei vapaaehtoinen tie vie tuloksiin. Valtion ja kuntien on tätä toimintaa kaikin tavoin entistä enemmän tuettava, ja kyseessä ollen vähävaraiset ja monilapsiset perheet, myös auliisti rahallisesti avustettava.

Edelläolevan perusteella ehdotamme, että puoluekokous kehoitaisi työväen edustajia kaikissa niissä elimissä, joissa asuntorakennustoimintaan voidaan vaikuttaa, toimimaan siten, että:

1) sota-ajan aiheuttamaa asuntopulaa pyritään kaikin tavoin helpottamaan rakentamalla pysyviä asuinrakennuksia sekä välttämään hätäasuntojen rakentamisia. Väliaikaisesti on pyrittävä tarpeellisessa määrässä jakamaan suurasuntoja, jotta suurinta välitöntä hätää saataisiin lievennettyksi. Asuntoleirien rakentamisia on pyrittävä välttämään;

2) suurperheisten ja vähävaraisten asuntotarpeen tyydyttämiseksi on kuntien itsensä rakennettava ja hallittava riittävässä määrässä ja riittävän tilavia asuntoja käyttäen hyväksi valtion myöntämiä asunnonhankintalainoja ja perheavustuksia vuokran maksua varten;

3) yleishyödyllisten asunto-osakeyhtiöiden perustamisia on kaikin tavoin tuettava valvonnan ja lainoitusten muodossa.* Tällaisten yhtiöiden yhtiöjärjestyksiin on vältettävä liian suuressa määrässä ottamasta asunnonomistajan vapaata hallinta- ja omistusoikeutta rajoittavia määräyksiä;

4) maaseudulla on kuntien entistä enemmän toimittava

siihen suuntaan, että asunnontarvitsijat saavat riittävän suuria asuntotontteja omistusoikeudella, ja kyseessä ollen vähävaraiset monilapsiset perheet, tontin hankintaa ja rakentamista rahallisesti avustettava.

Puoluetoimikunta on laatimassaan ehdotuksessa yhteiskuntapoliittiseksi lähiajan ohjelmaksi kiinnittänyt huomiota alustuksessa mainittuun asiaan, mutta puoltaa siitä huolimatta aloitteen hyväksymistä. Ne kokemukset, joita on saatu kaupungeissa ja taajaväkisissä yhdyskunnissa asuntopulan lieventämistä tarkoittavista toimenpiteistä, puhuvat selvästi sen puolesta, että varsinkin kunnallinen asuntorakennustoiminta on saatava mahdollisimman tehokkaana käyntiin niin pian kuin siihen on mahdollisuus. Asuntorakennustoiminnan elvyttämiseksi sodan jälkeen on myös valtiolla velvollisuuksia. Yleishyödyllisen asuntorakennustoiminnan tukeminen on tehokas keino asuntopulan poistamiseksi. Myös asuntotoilellisyyden rajoittaminen voi eräissä tapauksissa olla suositeltava asuntopulan lievennyskeino pahimman asuntokurjuuden aikana.

Aloitteen pohjalla voisi puoluekokous antaa Puoluetoimikunnalle ja Sos.-dem. Eduskuntaryhmälle veloituksen ryhtyä valmistelemaan yksityiskohtaisempaa suunnitelmaa sodanjälkeistä asuntorakennustoimintaa varten. Siihen saakka aloitteessa ehdotetut toimenpiteet voisivat olla puolueemme edustajille ohjeina asuntokysymystä hoidettaessa.

Ammattikasvatuksen tehostaminen.

Helsingin Ammattiyhdistysväen Sos.-dem. Yhdistys esittää:

Tuotannollinen toiminta on maassamme kehittynyt erittäin voimakkaasti viimeisten vuosikymmenien aikana. Tämä kehitys on jakautunut kaikille aloille. Sitä on havaittavissa niin hyvin maakuin metsätaloudessa, mutta erikoisesti teollisen tuotannon alalla. Talvisotaan mennessä oli tässä suhteessa jo päästy erittäin ilahduttaviin tuloksiin. Seurauksena tuotannon kehityksestä oli sen lisäys ja samalla myöskin maan taloudellisen aseman parantu-

minen sekä ennen kaikkea yleisen hyvinvoinnin leviäminen. Viimeiset rauhanvuodet olivat siten aikaa, jolloin kansamme kaikkien kerrosten voidaan sanoa eläneen varsin suotuisissa taloudellisissa olosuhteissa.

Molemmat puolustusotamme ovat kuitenkin osoittaneet, että maamme tuotannollista toimintaa on edelleen voimakkaasti kehitettävä jos mielimme kansamme hyvinvoinnin rakentuvan kestäväälle perustalle. Maataloustuotantoa on kehitettävä niin, että se kykenee entistä paremmin turvaamaan kansamme ravinnon tarpeen. Kotimarkkinateollisuuttamme on edelleen kehitettävä ja laajennettava, varsinkin puukemian alalla. Koska juuri viimeksi mainitulla alalla näyttää piilevän useita mahdollisuuksia ei vain kansantaloudellisesti erittäin tärkeän kotimaisen voiteluainetuotannon kehittämiseen, vaan myöskin mm. ravintotuotantomme laajentamiseen. Niinikään on avainteollisuuttamme, rakennusteollisuutta, edelleen voimakkaasti kehitettävä. Ja tämä vaatimus ei ole suinkaan pienin ajatellen sitä huomattavan suurta rakennustoimintaa, joka on maassamme välttämätön sodan kerran päätyttyä. Mutta vihdoin on myös vientiteollisuuttamme hyvin voimakkaasti kehitettävä, jotta se kykenisi menestyksellisesti kilpailemaan ulkomaisilla markkinoilla ja siten osaltaan auttamaan maamme valtiotalouden vahvistamista.

Tuotannollisen elämämme johtavissa piireissä onkin tietävästi jo laadittu suunnitelmia, joiden avulla vastaista tuotantoamme aiotaan kehittää nykyistä tehokkaammaksi. Ilmeisesti tässä toiminnassa aiotaan huomattavan suuressa määrin turvautua rationalisointiin. Mutta yksin työn järjeistäminen ei riitä tarvittavassa määrin tehostamaan tuotannollista toimintaamme. Sen kehittämisessä on myöskin turvaututtava yleisen ammattikasvatuksen tehostamista tarkoittaviin toimenpiteisiin.

Ammattikasvatuksen nykyinen tila maassamme voitaneen kuvata suunnilleen seuraavaksi. Maa- ja metsätaloudessa nuori työntekijä joutuu tuotannollisen toiminnan palvelukseen käytännöllisesti katsoen ilman minkäänlaista ammattikasvatusta. Ei ole sen vuoksi mikään ihme, että näiden työntekijäin ansiot ovat ensimmäisinä vuosina verraten pienet. Heidän on pakko maksaa ns. oppirahat. Onhan heidän tuotantokykynsä huomattavasti heikompi kuin ammattitaitoisten. Tästä aiheutuu siis taloudellisia menetyksiä sekä työntekijälle että työnantajalle. Menetyksiä, jotka ovat aivan tarpeettomia, koskapa ne ammattikasvatuksella voitaisiin poistaa. Ammattikasvatuksen puutteesta myös johtuu, että

nämä nuoret työntekijät joutuvat varsin usein työtaturmien uhreiksi. Tällaisessa tapauksessa on jälleen seurauksena taloudellinen menetys ja työtehon menetys, joka pahimmassa tapauksessa saattaa jatkua koko eliniän. Teollisuuden palvelukseen antautuville nuorille sen sijaan jo nykyisin annetaan useimmissa tapauksissa jonkinlaista ammattikasvatusta. Se on käynyt välttämättömäksi teollisuuden ryhdyttyä yhä suuremmassa määrin käyttää mään hyödykseen monimutkaisen tekniikan tarjoamia tehostetun tuotannon mahdollisuuksia. Tämäkin ammattikasvatus on kuitenkin puutteellista ja kaipaisi perusteellisen parannuksen. Onhan niin, että ensinnäkin yleisten ammattikoulujen luku on aivan liian vähäinen. Toiseksi ne ovat teknilliseltä opetusvälineistöltään puutteellisia. Kolmanneksi opetus niissä tapahtuu etupäässä iltaisin, jolloin oppilaat ovat väsyneitä raskaan päivätyön jälkeen ja heidän kykynsä ottaa vastaan opetusta herpautunut. Juuri ammattiopetuksen puutteellisuuden vuoksi ovatkin eräät tuotantolaitokset perustaneet itselleen omat — tosin valtion avustamat ja sen vuoksi myöskin tarkastamat — ammattikoulut. Tämä koulu- muoto olisi kuitenkin kiellettävä, sillä näiden koulujen toiminta ei ole osoittautunut tarkoitusiaan vastaavaksi. Sitäpaitsi niiden oppilaat joutuvat liian suuressa määrin työnantajan vaikutusvallan alaisiksi, ovatpa eräissä tapauksissa saaneet osakseen vielä sietämättömän kohtelunkin.

Valtiovalta onkin jo havainnut ammattiopetuksessa ilmenevät puutteellisuudet. Hallituksen aloitteesta eduskunta v. 1941 hyväksyi lain, jonka nojalla kauppa- ja teollisuusministeriöön keväällä 1942 perustettiin erikoinen ammattikasvatusosasto. Tämän osaston tehtäväksi jäi ammattikasvatuksen tehostaminen maassamme. Toiminta ammattikasvatuksen tehostamiseksi vaatii kuitenkin myöskin järjestyneen työväestön myötävaikutusta, jotta ammattikasvatus kehittyisi sellaiseksi, että se kaikissa suhteissa vastaisi työväen oikeutettuja vaatimuksia. Tässä suhteessa olisi työväenliikkeen, lähinnä sosialidemokraattisen puolueen ryhdyttävä toimenpiteisiin. Olisi toimittava sellaisen lainsäädännön aikaansaamiseksi, joka uudistaisi perin pohjin ammattiopetuksen maassam* me ja saattaisi sen nykyajan vaatimuksia vastaavaksi.

Edellä on jo mainittu, että ammattikoulujen lukua olisi lisättävä. Ammattikoulu olisi itse asiassa tehtävä pakolliseksi jokaisessa kunnassa, jonka asukasmäärä ylittää 15.000 rajan sekä jokaisessa kaupungissa ja kauppalassa, huomioonottamatta niiden asukasmäärää. Kun kansakoulujen nykyisillä jatkoluokilla (7—8

luokka) annettava opetus ei näy vastaavan niitä vaatimuksia, joita sille olisi asetettava, lienee viisainta tehdä ammattikoulusta pakollinen kaksivuotinen koulu ja yhdistää sen opetusohjelmaan osa kansakoulujen nykyisten jatkoluokkien opetusohjelmasta sekä lopettaa jatkoluokat. Milloin kansakoulun oppilas haluaa jatkaa opintojaan oppikoulussa on hän vapaa pakollisesta ammattikoulusta. Sen sijaan on oppikoulujen opetusohjelmaa muutettava niin, että siihen yhdistetään riittävän laajaksi harkittava ammattikoulutus, joka on pakollinen jokaiselle oppilaalle. Tyttöjen ammattiopetus lienee viisainta ainakin eräitten ammattien osalta järjestää lyhyemmäksi kuin kaksi vuotta. Myös maa- ja metsätalouden palvelukseen antautuvien nuorten on saatava pakollinen kaksivuotinen ammattiopetus. Näiden koulujen opetusohjelma on kuitenkin laadittava toisenlaiseksi kuin varsinaista teollisuustyöväkeä palvelevien ammattikoulujen. On myös huomattava välttämättömyys laatia kaupan ja liikenteen palvelukseen aikoville oman alansa vaatimuksia, parhaiten vastaava opetusohjelma. Oppilaita eri opetusjaostoille jaoteltaessa olisi otettava huomioon sekä asianomaisen oma halu että psykoteknillisten kokeiden osoittamat taipumukset, jotta kukin ohjautuisi luontaisia taipumuksiaan parhaiten vastaavalle ammattialalle. Jotta oppilas kykenisi saamaan opetuksesta mahdollisimman suuren hyödyn olisi ammattikoulujen sallittava toimia ainoastaan päiväaikaan. Koulujen opetusohjelmaa olisi tehostettava varaamalla niiden käytettäväksi täysin nykyaikaiset opetusvälineet. Niinikään olisi opetuksessa kiinnitettävä nykyistä suurempaa huomiota oppilaiden totuttamiseen käyttämään hyväkseen työväensuojelulaitteita ja oikean rationalisoinnin suomia mahdollisuuksia työntekijäin työturvallisuuden tehostamiseen. Vihdoin olisi myös työlainsäädännön tuntemuksen laajentaminen huomattava opetusohjelmissa. Itsestään selvää on, että ammattikoulujen oppilaiden on saatava nauttia vapaasta hammashoidosta, kuten kansakoulujen oppilaat. Niinikään on valtion kustannettava oppilaille ilmainen, vähintään kaksi kertaa vuodessa tapahtuva terveystarkastus ja kerran vuodessa tapahtuva tuberkuloositarkastus. Viimeksi mainittu olisi pyrittävä suorittamaan läpivalaisua hyväksi käyttäen. Osallistuminen näihin tarkastuksiin ja hoitoon on tehtävä pakolliseksi. Huomiota on myös kiinnitettävä terveystarkastusten saamiseksi todella tarkoitustaan vastaaviksi.

Edelläsanotun perusteella Helsingin Ammattiyhdistysväen Sos.-dem. Yhdistys r.y. ehdottaa,

että puoluekokous päättäisi velvoittaa puolue toimikunnan yhdessä sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kanssa ryhtymään toimenpiteisiin sellaisen lainsäädännön aikaansaamiseksi, jolla esityksemme perusteluissa yksityiskohtaisemmin hahmoitellulla tavalla voitaisiin huomattavasti kohottaa ammattiopetuksen tasoa maassamme ja yleistää ammattiopetus koskemaan maan kaikki tärkeimmät elinkeinohaarat, kuten maa- ja metsätalouden, teollisuuden, kaupan ja liikenteen, sekä että näiden lainsäädäntötoimenpiteiden avulla pyrittäisiin ensi kädessä perustamaan maamme jokaiseen kaupunkiin ja kauppalaan sekä jokaiseen maalaiskuntaan, jonka asukasmäärä ylittää 15.000 rajan, valtion kustantama, pakollinen kaksivuotinen ammattikoulu ja että tämä koulu siirtyisi nykyisten, suuressa määrin tarkoitustaan vastaamattomien kansakoulujen jatkoloukkien sijaan.

Puolue toimikunta pitää aloitteessa esitettyjä ajatuksia oikeina ja huomion arvoisina. Ne kuuluvat niihin, joita puolueemme on pidettävä etualalla lähimmän tulevaisuuden toimintaa ja tavoitteita suunniteltaessa. Tässä yhteydessä on merkittävä, että viimeaikainen kehitys näyttää kulkeneenkin tehostettua ammatikasvatusta kohden. Kuten aloitteessa mainitaan, on kauppa- ja teollisuusministeriöön perustettu erikoinen ammatikasvatusosasto. Myös muulla tavalla on valtiovallan taholta pyritty tehostamaan ja laajentamaan ammatikasvatusta, jonka merkitys on entistä paremmin oivallettu. Niinpä mm. kansakoulun jatko-opetuksen suunnittelussa on pantu erikoisen suuri paino ammattikoulutukselle, ollen se eräissä tapauksissa, joissa ammattikoulutukselle on riittävät edellytykset, tehty pakolliseksi jatko-opetuksiksi. Myös monet työntajat ovat ottaneet ammattikoulutuksen ohjelmaansa ja — ajatellen tietenkin ensikädessä omien tuotantolaitosten ammattityövoiman tarvetta — hyvällä menestyksellä tarjonneet sängen täysipainoista ammattiopetusta teollisuuslaitostensa yhteydessä.

Tällä kaikella ei kuitenkaan ole tarkoitettu sanoa sitä, etteikö ammatikasvatuskysymys edelleen olisi ajankohtainen ja perusteellista uudistusta vaativa. Onhan nykyisin vielä varsin rajoitetuilla aloilla mahdollisuus saada kunnollista, yhteiskunnan tarjoamaa ja valvomaan ammattiopetusta. Edelleen on myönnettävä, että kaupunkien ja taajaväkisten yhdyskuntien nuorisolla on pa-

remmat edellytykset ammattikoulutuksen saamiseen. Maaseutu ja vieläpä pienemmät kaupungitkin ovat tässä suhteessa jääneet hyvin heikkoon asemaan. Aloitteessa on esitetty ajatus, että jokaiseen kaupunkiin, kauppalaan niiden asukasmäärästä riippumatta ja maalaiskuntaan, jonka asukasmäärä ylittää 15.000 rajan, olisi perustettava valtion ylläpitämä pakollinen kaksivuotinen ammattikoulu kansakoulun jatkoluokkien sijaan. Puoluetoimikunnan mielestä ei olisi tehtävä kiinteää päätöstä siitä, kuinka suuriin maalaiskuntiin sekä kaupunkeihin ja kauppaloihin ammattikoulu olisi perustettava, enempää kuin siitäkään voisiko ammattikoulu korvata kansakoulun jatkoluokkien opetusta tai onko ammattikouluja perustettava jatkoluokkien rinnalle. Nämä samoin kuin muutkin yksityiskohdat olisi jätettävä myöhemmin mahdollisesti asetettavan komitean harkittavaksi.

Kun puolueemme on lähiaikoina suunniteltava monien muiden kysymysten ohella myös uusi, nykyistä aikaa ja sen asettamia vaatimuksia vastaava nousevan polven kasvatuskysymykset käsittävä ohjelma, voitaisiin aloitteessa ehdotettu velvoitus edellä olevilla huomautuksilla hyväksyä puoluetoimikunnalle ja eduskuntaryhmälle lähimmän ajan ohjeeksi ammattikasvatuskysymyksiä hoidettaessa.

Toimenpiteitä kansalaishuollon tehostamiseksi.

Helsingin Ammattiyhdistysväen Sos.-dem. Yhdistys esittää:

Vuoden 1939 alkanut suursota on kohtalokkaalla tavalla sivunnut maatamme ja kansamme. Jo toisen kerran on kansamme joutunut taistelemaan vapautensa ja itsemääräämisoikeutensa puolesta. Nämä taistelut ovat vaatineet kalliit uhrin kansaltamme ja saattavat vieläkin vaatia. Jo annetut uhrin ovat olleet niin kalliita ja merkityksellisiä kansamme vastaiselle kohtalolle, että kansamme tulevaisuutta ajateltaessa ei saa jäädä toimettomuuteen. On aikaansaatuva syvältä luotaavia uudistuksia kansalaishuoltoomme, jotta kansamme vastainen kehitys saisi oikean suunnan ja suotuisat edellytykset. Tässä toiminnassa tarjoutuu työväenliikkeelle tilaisuus työskennellä suurisuuntaisten sosiaalisten parannusten hy-

vaksi ja siten edelleen vahvistaa kansamme keskuudessa nauttimaansa luottamusta. Lisäksi nämä parannukset vaikuttavat ei ai-noastaan työväenluokan, vaan koko kansamme vastaisiin elämän-mahdollisuuksiin.

Puolustussodissamme on kansamme tuhoutunut. Sodan jälkeen on aloitettava taistelu ihmisen puolesta. Huolenpitoa kansan ter-veydestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta on lisättävä, jotta tämä välttämätön taistelu onnistuisi. Valtion ja kansan tulevaisuus riip-puu hyvin suuressa määrin kansalaisten työ- ja tuotantokyvystä. Sen vuoksi on valtion velvollisuus huolehtia kansalaisten turvalli-suudesta heidän syntymästään lähtien. Perheiden muodostusta on edistettävä, samoin selostettava väestönlisäyksen merkitystä. Mutta » :.yZs luctav?. olosuhteet, jotka tekevät näiden pyrkimys-ten toteuttamisen mahdolliseksi. Vieläpä ryhdyttävä toimenpitei-siin, jotta perustuslaissa säädetty valtion velvollisuus turvata ja suojella jokaisen kansalaisen työkykyä toteutuisi.

On saatava aikaan lainsäädäntö, joka tekee mahdolliseksi koh-tuullisen suurien perheen perustamislainojen jaon kaikille 23—35 vuoden ikäisille kansalaisille, milloin aviopuolisoiden yhteisen omaisuuden arvo ei kohoa yli 15.000 markan. Lapsirikkailla per-heille on edelleen jaettava ns. perhelisää nykyisin, voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti, mutta tätä lainsäädäntöä on pyrittävä parantamaan siten, että avustuksia suurennetaan ja että perheli-sän saannista osalliseksi tulevat nykyistä pienemmän lapsiluvun omaavat perheet. Vihdoin on saatava aikaan laki, jolla perheille, joilla on useampia kuin kaksi alle 18 vuoden ikäistä lasta ja joi-den yhteenlasketut tulot tai omaisuus eivät kohoa yli tulo- ja omaisuusverotuksessa verotettavan tulon tai omaisuuden alimman rajan, annetaan valtion kustannuksella alennuskorteja, jotka oi-keuttavat ostamaan maitoa, ravintorasvaa, leipäviljaa tai leipävil-jatuotteita, lihaa ja perunoita vähintään 20 markan arvosta kuta-kin perheenjäsentä kohti viikossa.

Raskaina oleville äideille, jotka työskentelevät toisen palveluk-nessa on järjestettävä lainsäädäntöitse pakollinen, vähintään kahden kuukauden pituinen palkallinen loma, joka alkaa kuu-kautta ennen arvioitua synnytystä. Maatalousväestöön kuuluville on järjestettävä valtion kustannuksella samanlainen pakollinen loma, joka kuitenkin saattaa olla jonkin verran lyhyempi. Ras-kaina oleville äideille on edelleen järjestettävä valtion kustannuk-sella ilmainen, pakollinen lääkärinvalvonta, joka alkaa kuusi kuu-kautta ennen arvioitua synnytystä ja päättyy kaksi kuukautta sen

jälkeen. Tämä lääkärinvalvonta on sijoitettava kuhunkin kuntaan rakennettavaan ns. terveystaloon, minkä laitoksen valtio ja kunta yhdessä perustavat ja ylläpitävät. Vihdoin on myös jokainen kunta lainsäädäntöteitse velvoitettava perustamaan ja ylläpitämään riittävän suurta ja ajanmukaisesti varustettua synnytyslaitosta. Tämä voidaan sellaisissa kunnissa, joiden asukasmäärä kohoaa yli 10.000 rajan yhdistää kunnansairaalan yhteyteen, sillä pienemmillä kunnilla tuskin lienee varaa perustaa itselleen kunnollisesti varustettua kunnansairaala.

Synnytyksen jälkeen on kukin lapsi alistettava pakolliseen valtion kustantamaan terveystarkkailuun, joka tapahtuu terveystalossa lääkärinvalvonnan alaisena. Tarkkailu on suoritettava lapsen 1. ikävuotena kerran kuukaudessa ja toisena ikävuotena kerran vuosineljänneksessä. Lapsen kolmannelta ikävuodesta lähtien pakollinen, valtion kustantama terveystarkastus tapahtuu vain kerran vuodessa siksi kunnes lapsi aloittaa opiskelunsa kansakoulussa ja joutuu siellä pakollisen terveystarkkailun kohteeksi. Milloin lapsen terveydentila vaatii sairaalahoittoa ja jatkuvaa suojaravinnon antamista tai vaateusapua eivätkä vanhempien yhteenlasketut tulot tai omaisuus kohoaa yli valtion verotuksessa veroitettavan tulon sekä omaisuuden alarajan, jaetaan sanottu hoito, ravinto ja avustus lapselle valtion kustannuksella. Lasten jatkuvaa huolenpitoa silmälläpitäen on jokaiseen kuntaan saatava perustetuksi riittävä määrä lastenseimiä, -päiväkoteja ja lastenkoteja. Kaupunkikunnissa on saatava aikaan ilmainen leikinohjaus ja —huolto puistoissa ja leikkikentillä koulutettujen ohjaajien opastuksella.

Koulupakon aikana on jokainen oppilas alistettava vähintään kaksi kertaa vuodessa tapahtuvaan valtion kustantamaan pakolliseen terveystarkastukseen ja ilmaiseen hammashoittoon. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten tuberkuloositarkastukseen. Tarkastukset ja hoito on siirrettävä koulujen yhteydessä ns. terveystaloissa tapahtuviksi. Kun tarkastukset ja hoito näin tapahtuvat valtion varoilla perustetuissa ja ylläpidetyissä laitoksissa, on vaadittava, että lääkärit kiinnittävät siihen nykyistä suurempaa huomiota ja suorittavat tehtävänsä nykyistä suuremmalla huolella ja perinpohjaisuudella. Jokainen oppilas on myös saapa koulusta ainakin yhden ilmaisen kouluaterian päivässä. Lapsille? joiden vanhemmilla ei ole tilaisuutta eikä varoja antaa lastensa viettää kesänsä maaseudulla, on järjestettävä mahdollisuus sellaiseen kesänviettoon valtion varoilla perustettavissa ja ylläpidetävissä ke-

säsiirtoloissa, joita on perustettava riittävä määrä kuhunkin läänin. Siirtolat on pyrittävä järjestämään lomakylien muotoon, jolloin yhteen lomakylään voitane kerätä lapsia useammastakin kaupungista. Nykyisin käytännössä oleva kesäsiirtolatoiminta kaippaa tässä suhteessa huomattavaa parannusta, minkä vuoksi järjestelmä olisi perusteellisesti uusittava tältä osaltaan.

Kun valtiovallan huolenpito lapsista näin lisääntyy huomattavalla tavalla, on jokaiselle lapselle mahdollisten vahingollisten seuraamusten välttämiseksi taattava oikeus saada 12 ikävuotta täytettyään vapaasti liittyä hyväksi katsomaansa varhaisnuorisotyötä harjoittavaan kansalaisjärjestöön. Lapsen liittymistä sosialidemokraattiseen varhaisnuorisojärjestöön ei saa missään tapauksessa estää, jos se on lapsen oma tahto ja elleivät hänen vanhempansa sitä vastusta.

Koulupakon päätyttyä on jokaiselle kansalaiselle taattava valtion kustantama vähintään 2 kertaa vuodessa tapahtuva terveystarkastus ja kerran vuodessa tapahtuva tuberkuloositarkastus 18 ikävuoteen saakka, milloin on kysymyksessä poika ja 20 ikävuoteen saakka, milloin on kysymyksessä tyttö. Jos asianomainen opiskelee jossain valtion avustamassa oppilaitoksessa, olkoon hänellä oikeus valtion kustantamaan edelläsänotunlaiseen terveystarkkailuun niin kauan kuin hän opistossa harjoittaa opintoja.

Jokaiselle kansalaiselle on lainsäädäntöteitse turvattava mahdollisuus saada vapaa tuberkuloosihoito jossain valtion ylläpitämässä parantolassa. Näiden lukumäärää on sen vuoksi huomattavasti li«ättävä. Niinikään on jokaiselle syöpätautia tai lapsihalvausta potevalle tai jonkin ammattitaudin saaneelle turvattava lainsäädäntöteitse valtion kustantama sairaalahoido. Lapsihalvaustapausten estämiseksi on pyrittävä hankkimaan ns. respiraattorit jokaiseen yli 20.000 asukkaan kaupunkiin. Alkoholisteille ja muille abnormeille sekä invaliideille on niinikään turvattava valtion varoilla tapahtuva sairaalahoido sekä sen jälkeen uusi ammattikoulutus ja työhuolto. Tässä mielessä on näitä koskevaa nykyistä lainsäädäntöä tehostettava. Samoin on tehostettava ja parannettava sokeiden sairaalahoidoa, ammattikoulutusta, työhuoltoa ja avustamista koskevaa lainsäädäntöä.

Aivan erikoista huomiota on kohdistettava orpojen huollon, koulutuksen, ammatti- ja oppikoulutuksen ja työhuollon kehittämiseen ja parantamiseen. Tässäkin lienee vielä parantamisen varaa vallitsevasta lainsäädännöstä huolimatta.

Viidoin on myös voimassaoleva ammattitautilaki uusittava

ja siinä mainittujen ammattitautien luetteloa lisättävä, koska laki nykyisellään on liian suppea ja vanhentunut.

Tuotantoelämän palveluksessa olevan ja siten koko yhteiskuntamme hyvinvointia lisäävän työntekijäin sosiaalista turvallisuutta on lisättävä säätämällä lainsäädäntöteitse pakollinen työttömyysvakuutus, minkä mukaan työnantaja on velvollinen vakuuttamaan palveluksessaan olevan työntekijän myöskin työttömyyden varalta eikä ainoastaan tapaturman. Niinikään on säädettävä pakollinen sairausvakuutus, joka ulottuu 17 ikävuodesta tahi siitä alkaen, jolloin työntekijä antautuu toisen palvelukseen siihen saakka, kunnes asianomainen saa joko Kansaneläkelaitoksen työkyvyttömyyseläkkeen tai vanhuuseläkkeen. Tämän vuoksi näyttää tarkoituksenmukaisimmalta yhdistää tämän vakuutuksen toimeenpano Kansaneläkelaitoksen yhteyteen. Vakuutus on säädettävä sellaiseksi, että ellei asianomainen ole nauttinut sairausavustusta ennen kuin on täyttänyt 50 ikävuottaan yhteensä kolme kalenterivuotta vastaavien sairaspäivien ajan, saa hän vakuutuspakon päätyttyä takaisin vakuutusmaksuistaan kertyneen pääoman sekä kohtuullisen koron sille. Milloin asianomainen on tullut niin suuressa määrin invaliidiksi, että hänet katsotaan työkykynsä täysin menettäneeksi, on hänet vapautettava sairausvakuutuspakosta. Samoin, milloin asianomainen muuten menettää täysin työkykynsä.

Työkykynsä ainiaaksi menettäneelle on taattava valtion varoilla, tai kansaneläkelain edellyttämässä tapauksissa Kansaneläkelaitoksen kustantama, kunnolliseen toimeentuloon riittävä eläke. Tässä suhteessa lienee mahdollista huomattavasti tehostaa voimassaolevaa lainsäädäntöä. Työttömyys- ja sairausavustusten suuruudeksi olisi määrättävä viikossa 2/3 siitä viikkoansiosta, mikä on ollut asianomainen keskimääräinen viikkoansio työttömyyttä tai sairautta edeltäneen lähimmän 6 kuukauden aikana. Tällaista 2/3 korvausta menettämästään keskimääräisestä viikkoansiostaan nauttikoon asianomainen työttömyyden sattuessa 6 kuukauden ja sairauden sattuessa 3 kuukauden ajan. Sen jälkeen nauttikoon hän vielä 6 kuukauden ajan korvausta menettämästään keskimääräisestä viikkoansiostaan milloin kysymyksessä on työttömyystapaus, tai 3 kuukauden ajan milloin kysymyksessä on sairaustapaus. Tämän jatkettun korvauksen määrä on molemmissa tapauksissa 1/2 asianomaisen keskimääräisestä viikkoansiosta, laskettuna saman perusteen mukaan kuin 2/3 korvaus. Jos työttömyys kestää enemmän kuin^s 1 vuoden tai sairaus enemmän kuin 6 kuukautta, saakoon asianomainen vakuutuskorvauksen päätyttyä nauttia yleistä

huoltoapua niin kauan kuin hänen työttömyytensä tai sairautensa vielä kestää.

Jokaiselle kansalaiselle on myös lainsäädäntöteitse varattava mahdollisuus saada itselleen halpa ja kunnollinen sekä terveydelliseltä kannalta katsoen riittävän suuri asunto. Tässä mielessä on asuntopolitiikka ohjattava uusille urille.

Vihdoin on kansalaisia myös ohjattava oikeaan lomankäyttöön ja laajennettava lomaoikeutta:

Edelläolevan perusteluihin viitaten Helsingin Ammattiyhdistyksen Sos.-dem. Yhdistys r.y. ehdottaa,

että puoluekokous velvoittaisi puolue toimikunnan sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän välityksellä toimimaan niin, että vallitsevaa sosiaalista lainsäädäntöä laajennettaisiin ja kehitettäisiin perusteluissa yksityiskohtaisemmin esitetyllä tavalla niin, että saataisiin aikaan mm. laki perheen perustamislainoista, laki suurille perheille myönnettävistä alennuskorteista tärkeimpien ravintoaineiden hankkimista varten niille, laki pakollisesta, palkallisesta lomasta sekä korvauksettomasta lääkärinhoidosta raskaina oleville äideille, laki syntymästä koulupakon ja opiskelunsa päättymiseen saakka jokaiselle lapselle annettavasta korvauksettomasta lääkärinvalvonnasta ja hoidosta sekä suojaravinnosta, laki jokaiselle kansalaiselle säädettävästä korvauksettomasta vuosittaisesta yleisestä terveys- ja tuberkuloositar- kastuksesta, laki, joka turvaa jokaiselle kansalaiselle mahdollisuuden hoitoon, milloin on sairastunut, tuberkuloosiin tai syöpään tahi saanut lapsihalvauksen, sekä vihdoin lainsäädäntö, mikä antaa jokaiselle kansalaiselle vakuutusturvan työttömyyttä ja sairautta vastaan.

Puolue toimikunta toteaa, että ylläolevassa aloitteessa esitetyt kysymykset kuuluvat entuudestaan puolueemme tavoitteisiin. Ne ovat kaikki sen laatuaisia, että niiden myönteistä ratkaisua on kiirehdittävä. Tämän vuoksi Puolue toimikunta, vaikkapa se pitää yksityiskohtaisen, sosiaaliset tavoitteemme käsittävän ohjelman aikaansaamisen välttämättömänä, katsoo voivansa puoltaa aloitteen hyväksymistä puolueemme edustajille noudatettavaksi ohjeeksi lähintä aikaa varten.

Opintotoiminnan kehittäminen.

Helsingin Sos.-dem. Kunnallistoimikunta esittää:

Henkisten voimien puute työväenliikkeessä on nykyisin tavat' toman suuri. Tämä johtuu siitä, että sodat ovat lyöneet aukkoja järjestöväen riveihin ja luonnollinen henkinen jälkikasvu on sodan luomissa poikkeuksellisissa oloissa ollut verraten heikkoa. Niinkään työväenedustajien jatkuva osallistuminen erilaisiin julkisiin tehtäviin on vaatinut henkiset voimat siksi tarkkaan, että on mitä vakavin syy etsiä keinoja tämän puutteen korjaamiseksi.

On luonnollista, että järjestöjen toimeenpanemat paikalliset, alueelliset ja koko maan käsittävät kurssit merkitsevät verraten paljon etenkin perusjärjestöjen toimitsijain alkeiskoulutuksessa. Mutta kun henkisten voimien kysyntä on nyt ja ilmeisesti myös vastaisuudessa, huomattavan suuri, olisi tarvittavien voimien kasvatusyöhön ryhdyttävä myös suurisuuntaisemmin ja mahdollisimman pitkällä tähtäimellä.

Työväenliikkeen tulevaisuuden kannalta on tarpeellista, että järjestöväen piiristä todella määrätietoisesti *etsitään henkilöitä, joilla on halua ja harrastusta itsensä kehittämiseen* ja joissa sitäpaitsi on luontaista lahjakkuutta ja tarmoa. Tästä olisi etenkin piirisihteerin ja muiden matkustavien ja kurseja pitävien toimihenkilöiden pidettävä jatkuvasti huolta. Sopiviksi katsotuille nuorille on sitten koetettava varata opintomahdollisuuksia ensin ehkä omalla paikkakunnalla ja • sitten aikanaan muuallakin.

Kurssien ja varsinaisen järjestöelämän ohella on kehityskykyisiä henkilöitä etsittäessä kiinnitettävä huomiota erikoisesti *opintokerhoihin*, sillä niissä opinnolliset harrastukset ja henkiset kyvyt parhaiten pääsevät esiin. Mutta opintokerhotyötä olisi koetettava kehittää muistakin syistä. Järjestöjen piiriin olisi saatava jatkuvaa opintotyötä, josta säteilisi voimaa järjestöjen toimintaan ja joka herättäisi säännöllisesti tiedollisia harrastuksia. Opintotyön järjestelyssä on opintokerho osoittautunut erittäin joustavaksi ja erilaisiin olosuhteisiin soveltuvaksi työmuodoksi, joka nimenomaan soveltuu järjestötyöväen erikoisia tarpeita tyydyttämään ja joka myös mukautuu harvaan asutun maaseudun olosuhteisiin. Säännöllisesti toimiva opintokerho on paras tae jonkin pienenkin paikkakunnan henkisesti voimakkaalle järjestöelämälle. Opintokerhotoimintaa voidaan vielä huomattavalla ta-

valla tehostaa, jos kerhot ryhtyvät opiskelemaan jotakin kirjekurssia.

Yksityisten henkilöiden itseopiskelu voidaan saada sujumaan sangen tehokkaasti, jos hekin käyttävät apunaan *kirjeopiston* tarjoamia mahdollisuuksia. Järjestöjen johdossa olevien vanhempien toveri on olisi vain muistettava jatkuvasti pitää asia mielessään ja kehoitella nuorempia opiskelemaan kirjeellisesti. Varattomien työläisnuorten opintoja voisivat järjestöt helpottaa m. m. siten, että ne kustantaisivat pystyviksi tunnetuille nuorille jonkin kirjukurssin. Järjestötoimitsijareservin kasvattaminen Työväen Siivestysliiton kirjeopiston avulla on varsin käytännöllistä." Kirjeellisessä opiskelussa olisi kuitenkin koetettava saada syntymään suunnitelmallisuutta esim. siten, että jos opinnot aloitetaan suomenkielen kurssilla, niin niitä jatketaan ainekirjoituksella ja ne päätetään sanomalehtikirjeenvaihtajan kurssilla. Järjestöjen olisi syytä varata vuosittain talousarvioonsa määräraha nuorten jäsentensä kirjeellisiin opintoihin ja asiaa olisi muistettava jatkuvasti pitää esillä. Siten voitaisiin varmaan herättää harrastuksia ja luoda pohjaa uusien pystyvien toimihenkilöiden ja luottamusmiesten kasvatukselle.

Kirjeellisen opiskelun ja opintokerhotoiminnan sekä käytännöllisen järjestötyön kautta pystyviksi todettuja jäseniä olisi kuitenkin vielä autettava syventymään työväenliikkeen piirissä tarvittaviin erikoistietoihin siten, että heitä taloudellisesti *autettaisiin pääsemään erikoiskursseille* tai vaikkapa Työväen Akatemiaan tai Yhteiskunnalliseen Korkeakouluun. Saattaa tietysti käydä, ettei tällä tavoin koulutettu toveri joudu jokaisessa tapauksessa jatkuvasti työskentelemään sillä paikkakunnalla, jolta hän on kotoisin, mutta jos hän toimii työväenliikkeessä, niin saavutettu tulos koituu yhteiseksi hyväksi ja taas jonkun toisen paikkakunnan järjestöjen kouluttama toveri saattaa joutua käyttämään kykyjään ja taitojaan ensinnä mainitun paikkakunnan hyväksi.

Myös *harjoitustilaisuuksia* yms. olisi pystyville tovereille koetettava järjestöjen toimesta varata toimistoihin, laitoksiin jne., sillä siten saavutetaan paitsi kokemusta ja pätevyyttä usein myös tieto siitä, mihin asianomainen henkilö todella käytännössä pystyy. — Työväenliikkeen piirissä on sangen suuri puute erikoistuneesta työvoimasta toimittajista, piirishteereistä, järjestäjistä yms. Tämän puutteen poistamisessa eivät yllämainitut perustan luovat toimenpiteet kovin nopeasti aiheuta parannusta. Siksi olisi varmaan aiheellista, että työväen keskusjärjestöt yhteisvoimin

järjestäisivät sellaisen opinto- ja harjoittelusuunnitelman, jonka mukaisesti voitaisiin pystyviä nuoria voimia kouluttaa työväenliikkeen palvelukseen. Tällöin olisi tietenkin huolehdittava siitä, että näille harjoittelijoille varattaisiin valmistusmisaikana riittävä toimeentulo hiiden järjestöjen piirissä, joiden toimintaan he kulloinkin tutustuvat. Harjoittelua ei liene aihetta järjestää vain sos.-dem. puolueen piirissä tapahtuvaksi, sillä esim. TSL:n, työläisnuorisoliiton, raittiusliiton ja naisliiton toimintaan tutustuminen olisi sangan tarpeellista "yleissivistystä" jokaiselle työväenliikkeen palvelukseen tulevalle.

Edellä esitetyn - perusteella ehdotamme puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavan päätöslauseلمان:

Puoluekokous toteaa,

1) että työväenjärjestöjen piirissä esiintyvää henkisten voimien puutetta on ryhdyttävä määrätietoisesti poistamaan siten,

a) että järjestöjen toimihenkilöiden sekä ennenkaikkea puolueen palveluksessa olevien on koetettava etsiä sellaisia nuorukaisia ja neitosisa, joilla on lahjakkuutta, tarmoa ja harrastusta, ja näiden opintoja olisi työväenjärjestöjen kaikki keinoin tuettava, b) opintotoiminnan tehostamiseksi järjestöjen jäsenten keskuudessa olisi perustettava opintokerhoja ja koetettava huolehtia niiden säännöllisestä toiminnasta sekä toimitettava kirjekursseja tarpeen mukaan myös järjestöjen varoilla kehityskykyisten toverien käytettäväksi, c) tällaisten toverien jatko-opintojen helpottamiseksi olisi järjestöjen toimesta koetettava hankkia heille kurssi- ja koulutusapurahoja sekä mahdollisuuksien mukaan harjoitustilaisuuksia joko omalla paikkakunnalla tai jollakin toisella seudulla;

2) että opintotoimintaa varten olisi järjestöjen luovutettava mahdollisuuksien mukaan varoja, koska opintotyön avulla luodaan työväenliikkeen toiminnalle henkisesti kestävä pohja;

3) että työväen edustajien olisi julkisia luottamustoimia hoitaessaan koetettava huolehtia siitä, että yhteisöjen varoja saadaan varsinaiseen työväen opintotoimintaan käytettäväksi esim. Työväen Sivistysliiton ja sen alaisten työväen sivistystyöjärjestöjen ja opintokerhojen välityksellä;

4) että puoluetoimikunnan olisi koetettava löytää yhdessä

muiden työväen keskusjärjestöjen kanssa keinoja työväenliikkeen palveluksessa tarvittavien toimitsijain kasvatuksen järjestämiseksi.

Puoluetoimikunta ottaen huomioon sen puutteen, joka puolueen toiminnan laajentuessa ja kehittyessä on pystyvistä toimitsijoista sekä muistakin työväen edustukseen käytetävistä henkilöistä, puoltaa edelläolevan aloitteen hyväksymistä. Kasvatustyö puolueen sisällä on aina ollut keskusjärjestöjen myötätuntoisen harrastuksen kohteena, mutta siinä on kaivattu yhtenäistä suunnitelmaa, jonka puitteissa käyttökelpoiset nuoret voimat saataisiin vedetyksi esille ja heidän kasvatustyönsä ohjatuksi sekä taloudellisesti hoidetuksi työväenliikkeen oman edun mukaisesti. Opinto-toiminnan tukemisessa olisi saatava aikaan keskusjärjestöjen yhteistyö ja samalla valvottava, että työväenjärjestöjen tukemana suoritettu opiskelu koituu työväenliikkeen hyväksi poistamaan sen keskuudessa esiintyvää toimitsija- ja työvoimapulaa.

Puolue ja palautumisvaiheen suuret kysymykset.

Helsingin Sos.-dem. Kunnallisjärjestö esittää:

Taustaa.

Sota aiheutta'a pysyviä tai tilapäisiä häiriöitä sen piiriin joutuneen valtion yhteiskunnallisessa, taloudellisessa ja sivistyksellisessä elämässä. Rauhan, tilassa määrättyihin muotoihin vakiintunut yhteiskuntaelämä menettää sodan aikana monessa suhteessa tasapainonsa. Häiriöt ilmenevät usein jo sodan kestäessä, mutta varsinaisesti ja kaikessa laajuudessaan tajuttavasti vasta sen päätyttyä n.s. palautumisvaiheessa. Viime maailmansodan jälkimainingit antavat tästä kouraantuntuvan todistuksen. Vallankumoukset, rotukiihko, kansallisuusviha ja jakaantuminen yhteiskunnan sisällä toisiaan katkerasti arvosteleviin kansalaispiireihin ovat välittömästi näkyviä seurauksia.

Palautumisvaiheen vaikeat ristiriidat eivät raasta vain väkiluvultaan suurta ja väestön kokoonpanolta kirjavaa kansaa, vaan

yhtä hyvin pientä homogeenistä valtiota. Viimemainitulla tosin ei ole sitä hirvittävää sisäistä vaaraa, joka syntyy, kun miljoonat vuosikausia taisteluhaidoissa eläneet miehet virtaavat yhteiskuntaan, jonka monimutkaisesta elämästä he ovat ennättäneet kokonaan vieraantua, mutta niiden talouselämä ja moraalinen kestävyys joutuu samalla tavalla kuin suurtenkin, toisinaan ankaramminkin, koetukselle. Ja yksityistapauksissa, joskin pienemmässä mittakaavassa, esiintyvät samat ristiriidat perheen piirissä ja eri yhteiskuntaryhmien välillä, kuin suuressakin valtiossa. Eikä vain häviöön päättynyt sota jännitä yhteiskuntakoneistoa äärimmilleen palautumisvaiheessa; voitto on kenties vaatinut niin korkean hinnan, että palautuminen on mahdotonta. "Pyrrhoksen voitto" on tänään valitettavasti lähempänä kuin koskaan.

Alkaneen vuoden näköaloja.

Tarvitsematta ryhtyä ennustelevaan sodan päättymistä tai edes sen mahdollista lähiajan kulkua, voidaan kai yhtyä käsitykseen, että on tultu ajankohtaan, jolloin jokaisen sodan piiriin joutuneen sisäisestä itsenäisyydestään vastuuntuntoisen valtion on vieläpä kiireellisesti laadittava suunnitelmia palautumisvaiheen suurten kysymysten ratkaisemiseksi. Tämä on välttämätöntä ei vain siksi, että k.o. aikana olisi jotakin valmista, vaan senkin vuoksi, että jo sodan kestäessä voitaisiin ohjata asepalveluksessa olevien ajatukset rauhanajan rakennustyöhön.

Tällä hetkellä voi myös jo todeta, että käynnissä olevan sodan jälkeiset kysymykset tulevat muodostumaan paljon suuremmiksi ja vaikeammiksi, kuin milloinkaan aikaisemmin. Eräät ennakkokannanotot n.s. suurten valtioiden taholta ovat siinä suhteessa antaneet virikettä eri suuntiin käypää ennustelua varten, herättäneet toiveita tai masennusta riippuen siitä, minkä valtion kohdalla asia kulloinkin on tullut punnittavaksi. Nämä ennakkokannanotot vaikuttavat välittömästi palautumisvaiheen sisäisten kysymysten ratkaisuun.

Palautumisvaiheen kysymykset Suomen kohdalta.

Oman maamme kohdalta ovat palautumisvaiheen kysymykset tulleet päivänpolttaviksi. Talvisota, välirauha ja uusi sota ovat

siinä määrin kysyneet asepalvelukseen joutuneiden miesten hermoja ja horjuttaneet heidän aineellisen toimeentulonsa perusteita, että vain yksityiskohtia myöten selvästi tarkoituksenmukainen ja tehokas palautumisvaiheen järjestely voi estää vaikeiden sisäisten ristiriitojen syntymistä, ristiriitojen, joita on lisäämässä myös se jännitys, jonka totaalinen sota on aiheuttanut kotiseudun väestön keskuudessakin.

Palautumisvaiheen kysymykset ovat mitä moninaisimpia. Ilman selvää rajaa ne voidaan jakaa toisaalta niihin, jotka koskevat aineellista toimeentuloa ja toisaalta niihin, jotka liittyvät palautumisvaiheen henkisten virtausten tasapainoistamiseen. Edellisiin kysymyksiin kuuluvat tärkeimpinä *työhönsijoitus* ja *opintojen jatkaminen*, jälkimmäisiin *moraalisen luisumisen estäminen*.

Työhön sijoituksen yhteydessä syntyy sarja mitä vaikeimpia ongelmia, joiden ratkaisu on mahdollista lopullisesti vasta sitten, kun rauhan hetki ja sen sisältö on selvillä. Ammaftityöväen kohdalla tällaista kysymystä laajemmassa merkityksessä tuskin on, koska siitä tulee olemaan kysyntää pakostakin yli tarjonnan, jos vain yleensä ollenkaan pystytään sijoitusta ennakolta suunnittelemaan. Kokonaan toinen asia on sen työväen sijoittaminen, joka on vailla ammattipätevyyttä. Minkälaisia töitä on ensisijaisesti ajateltava ja mitkä ovat välttämättömiä? Tässä yhteydessä syntyy kysymys siitä, kuinka pitkälle nykyistä työvelvollisuutta on jatkettava? Edelleen, miten voidaan turvata niiden toimeentulo, jotka vailla vakinaista työpaikkaa joutuvat vapautumisensa jälkeen töitä hakemaan? Kuinka suhtautua nykyisin runsaasti miesten töissä tärkeillä paikoilla työskentelevään naistyövoimaan ja yleensä n.s. korviketyövoimaan? Mitenkä hoitaa palkkajärjestelyt jne.? Kaikki nämä kysymykset ovat sellaisia, että ne yksistään vaativat perinpohjaista tutustumista, eikä niihin voida suoralta kädeltä esim. tämän esityksen puitteissa vastata.

Oppi- ja korkeakouluopetusta on sodan aikana yritetty osittain järjestellä. Rintamapalveluksesta on lukunsa loppuvaiheissa keskeyttämään joutuneille opiskelijoille sekä lukioasteella oleville oppikoululaisille myönnetty määräaikaisia luku- ja tenttilomia. Kuitenkin vain osa oppilas- ja opiskelijamäärästä on näin onnellisesti voinut selviytyä tulevaisuuden ongelmastaan. Tämän järjestelyn ulkopuolelle jäävät nimittäin kaikki ne, joiden luvut keskeytyivät esim. lukioluokkien ensimmäisellä asteella tai juuri ylioppilaaksi päässeet tai sodan aikana tutkinnon suorittaneet, jotka eivät ole voineet jatkaa opintojaan yliopistossa. He ovat

sotavuosien varrella vieraantuneet kirjojen parista ja lukuhalua vähentää pakostakin yhä karttuva ikä.

Viimeksimainittuihin voidaan hyvin rinnastaa ne tuhannet nuoret miehet, jotka ovat joutuneet asepalvelukseen juuri ammat-
tioppiaikansa loppuvaiheissa. Normaalioloissa he olisivat sodan päätyttyä ammattityömiehiä, joiden toimeentulo olisi taattu. Sen sijaan ikää karttuu ja entinenkin ammattitaito, joka oppivaiheessa usein sitä paitsi oli melko vahvasti teoreettinen, on häviämässä. Mitenkä heidän opintojensa jatkaminen voidaan järjestää joustavasti ja tarkotustaan vastaavasti? Kuinka heidän sodan aikana syntyneet perheensä voivat tulla toimeen opintoaikana? Eikö juuri heidän kohtalonsa koske kipeimmin työläisvanhempiin? Ja eikö juuri heidän asiansa järjestely ole työväen omien järjestöjen asia?

Sodan aikana, mutta erikoisesti välittömästi sen päätyttyä, tapahtuu moraalista luisumista. Korviketyövoiman suhteettoman tärkeä asema, nais- ja nuorisotyövoiman entisiin verrattuna suhteettomasti lisääntyneet tulot ammattimiesten töissä sekä yleensä muuttuneet olot ovat höllentäneet sitä eräänlaista siveellistä holhousta, jonka perhe ja vakiintunut yhteiskuntaelämä rauhan oloissa pystyy luomaan. Kun tähän verrattain irralliseen joukkoon tulvii vuosikausia korvessa eläneitä rintamamiehiä, joiden halu ottaa "irti elämästä" sen hauskuus todennäköisesti on melko suuri, voi melko hyvin kuvitella seuraukset, ellei niitä ennakolta laadittujen suunnitelmien mukaisesti ja kaikkien kansalaisjärjestöjen voimakkaalla valistustyöllä voida lievittää.

Sos.-dem. Puolue ja palautumisvaiheen suuret kysymykset.

Sikäli kuin esityksen tekijöillä on tiedossa ei yhtenäistä ja lo-
pullista palautumisvaiheen suunnitelmaa ole olemassa. Sen laa-
timiseen tietävästi on erinäisiltä tärkeiltä osilta ryhdytty, m.m.
on lakiehdotus *rintamamiesten maansaannista* jätetty hallitukselle
ja tulee kohta eduskunnan käsiteltäväksi. Koko laajuudessaan
kysymys kuitenkin lienee käsittelemättä. Syyt viivästytykseen
ovat ilmeisesti täysin pätevät ja johtuvat seikoista, joihin ei ole
voitu tähän mennessä kajota. Kuitenkaan ei ole vältettävissä,
että ei vain rintamalla olevien miesten vaan muidenkin vastuun-
tuntoisten kansalaisten keskuudessa alkaa näkyä merkkejä tyy-
tymättömyydestä tähän asiain tilaan. Jos tämän yhteydessä on

kysymys vain liian vähäisestä valistamisesta olisi syytä ajoissa suorittaa korjaus.

Itsestään seuraa, että puolueemme, jonka kannanotot kaikissa sodan käyntiä ja sen seurauksia koskevissa päätöksissä ovat ratkaisevaa laatua, joutuu paneutumaan esillä oleviin kysymyksiin perinpohjoisesti, sillä huomattava osa sen jäsenistöstä ja vielä huomattavampi osa sen sekä nykyisistä että tulevista politiikan kannattajista on niitä, joita ratkaisut palautumisvaiheen kysymysten järjestelyssä tulevat koskemaan. Tietävästi puoluetoimisto onkin jo laatinut ennakkosuunnitelmia puolueen sisäisen työn järjestämiseksi, mutta samanaikaisesti olisi kiireellisesti määriteltävä kanta n.s. yleisiin kysymyksiin, koska ne vaikuttavat rintamamiesten kannanottoihin puolueen toiminnan arvostelussa

Keskustelun kohteet.

Edellä sanotun johdosta puoluekokoukselle esitetään, että se

1. julkilausumassaan kiinnittäisi erikoista huomiota n.s. palautumisvaiheen kysymyksiin. Varsinkin on tehostettava sitä, että ajoissa ja riittävän suurella asiantuntemuksella laaditaan suunnitelmat *työhön sijoittamisesta* ja sen yhteydessä olevista monista vaikeista kysymyksistä. Oppikouluja *korkeakouluopintojen* jatkamisen helpottamista tarkoittavat toimenpiteet on pidettävä niinikään kiireellisinä. Mutta ennen kaikkea on kiinitettävä huomiota *ammattiopetuksen* tehokkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen järjestelyyn. *Rintamamiesten maansaannissa* on erikoisesti huomioitava, että maata sitä tarvitseville ja viljelyyn pystyville on järjestettävä. Sen toteuttamisessa ei saa pelätä maan pakkolunastustakaan niissä puitteissa, kuin sos.-dem. puolueen edustajat asianomaisissa elimissä ovat esittäneet. Yleensä maansaantia koskevassa kysymyksessä on seurattava n.s. Jutilan komitean mietintöä sos.-dem. edustajain tekemin huomautuksin.

2. velvoittaisi puoluetoimiston kiireellisesti laatimaan ohjelman palautumisvaiheen sisäisestä valistustoiminnasta silmällä pitäen erikoisesti rintamilta palanneita miehiä sekä

3. asettaisi toimikunnan seuraamaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joihin ryhdytään palautumisvaiheen kysymyksiä valmisteltaessa. Tämän toimikunnan tulisi samalla laatia yh-

teenveto puolueeneuvostolle kaikista niistä kysymyksistä, jotka liittyvät tähän valmisteluun.

Puoluetoimikunta pitää aloitteessa esitettyjä kysymyksiä ajankohtaisina, joihin puolueemme on kiinnitettävä kaikella vakavuudella huomiota. Puoluetoimikunta onkin tajunnut näiden kysymysten ensiluokkaisen merkityksen ja valmistanut puolestaan ohjelman, jossa on hahmoiteltu ne suuntaviivat, joita sodanjälkeisten olojen järjestelyssä olisi noudatettava. Kun toivotaan, että puoluekokous nämä suuntaviivat hyväksyy ja ne tullaan saattamaan julkisuuteen, katsoo puoluetoimikunta näistä kysymyksistä erityisen julkilausuman antamisen tarpeettomaksi. Kun puolueemme puhujat ja sanomalehdet joutuvat laaditun ohjelman pohjalla näitä kysymyksiä käsittelemään, tulevat ne sitäkin tietä tunnetuiksi ja puolueemme kanta näihin kysymyksiin nähdessä suurten joukkojen tietoon.

Puoluetoimikunta, viitaten valmistamaansa sodanjälkeisten olojen järjestelyä koskevaan ohjelmaan, ehdottaa, ettei aloite antaisi aihetta toimenpiteisiin.

Sosialidemokraattiselle puoluekokoukselle 1944.

Kuljetxistyöväen Sos.-dem. Yhdistys (Helsinki) esittää:

Suomen Sosialidemokraattisen puolueen tehtäviin kuuluu työväenluokan ja muidenkin vähävaraisten kansankerrosten etujen ja oikeuksien ajaminen ja valvominen. Sota-aikana on kuitenkin tämä toiminta paljon vaikeutunut ja työväen asema on monessa suhteessa päinvastoin huonontunut. Tästä johtuu, että olojen rauhan palattua taas tultua vapaammiksi, puolueen tehtävät tulevat entisestäänkin lisääntymään. Siirtyminen sodan oloista rauhantilaan, tulee sitäpaitsi synnyttämään paljon uusia kysymyksiä, joitten ratkaisussa puolueemme joutuu kohtaamaan moninaisia vaikeuksia. On nimittäin ilmeistä, että sodan päätyttyä joudutaan tekemisiin työttömyyspulman kanssa, koska teollisuuksilta puuttuu raaka-aineita ja monien tarvikkeiden saaminen ulkomailta kohtaa voittamattomia vaikeuksia. Kaikki kuvittelut, että rauhan

palattua uudelleenrakennustoiminta johtaisi suorastaan työvoiman puutteeseen ja että sen vuoksi ei ole mitään syytä valmistautua työttömyyden varalta, ovat toiveajattelua, jolla ei ole tukea todellisuudessa. Työväenliikkeen onkin varustauduttava työttömyyden varalta. Sota-aika on tuonut erikoisen polttavana esille kysymyksen sotavoimista ja työvelvollisuustöistä aikanaan vapautuvien aseman turvaamisesta.

Melko yleisesti esiintyy sellainen käsitys, että entisiin oloihin ei voida palata. Ainakaan työväestö ei voi hyväksyä palaamista kaikkiin entisiin nurinkurisuuksiin ja epäoikeudenmukaisuuksiin. Vakuuttelut sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta on muutettava fraasista todellisuudeksi.

Ettei jouduttaisi valmistumattomina ratkaisemaan rauhan tuomia pulmia on mielestämme puolueen valmistettava mahdollisimman yksityiskohtainen toimintaohjelma lähimpää aikaa varten.

Edelläolevan perusteella ehdotamme puoluekokouksen päätettäväksi, että puolueen johtoelimiä ja järjestöjä kehoitetaan ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että rauhan palattua.

1) työväenjärjestöjen kaikki toimintaoikeudet pikaisesti palautetaan ja niitä laajennetaan;

2) järjestetään tarpeellisia yleisiä töitä, joissa on noudatettava sellaisia työehtoja kuin määrätään ammatillisten järjestöjen kanssa solmituissa työehtosopimuksissa (ensi sijassa rakennettava kaupunkeihin ja väestökeskuksiin asuinrakennuksia, yleisiä rakennuksia, teitä, kanavia, kuljetusvälineitä j.n.e.);

3) sosiaalisen turvallisuuden aikaansaamiseksi järjestetään työttömyys-, työkyvyttömyys-, sairaus-, tapaturma- y.m. toimeentuloa uhkaavan tapahtuman varalta vakuutusjärjestelmä, jolla turvataan työntekijäin ja muiden vähävaraisten toimeentulo ja elintaso;

4) maata saadaan rintamamiehille ja muille kansalaisille, jotka haluavat saada toimeentulonsa maanviljelyksestä ja järjestetään halpaa luottoa, jonka avulla voidaan järjestää riittävän suuria ja käyttökelpoisia tiloja ja tarpeellista kalustoa ja koneistoa;

5) kalastuselinkeino järjestetään siten, että kalastajain yhtymille varataan mahdollisuus nykyaikaisten välineiden hankkimiseen ja osuustoiminnallisten kalanjalostuslaitosten

perustamisella turvataan kuluttajain edut ja vakaannutetaan kalamarkkinat;

6) kaikki lastaus- ja purkaustyöt merisatamissa otetaan yhteiskunnan haltuun ja riittävä viikkopalkka taataan näissä töissä työskenteleville;

7) demokratiaa sovelletaan työsuhteisiin siten, että jokaiseen työpaikkaan järjestetään työoloja valvova elin, jossa työväen ammatillisilla järjestöillä on yhtä suuri edustus kuin työnantajillakin;

8) työsuhteet järjestetään työehtosopimuksilla työväen ammatillisten järjestöjen kanssa, myöskin kunnan ja valtion ja niiden hallitsemissa laitoksissa ja työpaikoissa;

9> mahdollisimman hyvät kansainväliset suhteet järjestetään työasioissa siten, että työvoimaa vaihdetaan kansanvaltaisten maiden kanssa ja että työolojen kehittämiseksi järjestetään ainakin suurempiin teollisuusmaihiin ja sosiaalisesti edistyneisiin maihin Suomen lähetystöjen yhteyteen erikoiset sosiaaliattaseat, joiden valinta tapahtuu yhteisymmärryksessä SAK:n kanssa.

Puolue toimikunta pitää aloitteessa esitettyjä ajatuksia ajankohtaisina ja huomion arvoisina. Kun sodanjälkeisten olojen järjestelyä varten puolue toimikunta on valmistanut suuntaviivat ja toivoo puoluekokouksen ne hyväksyvän, viitataan niihin. Näinollen puolue toimikunta ehdottaa, ettei aloite antaisi aiheutta enempään toimenpiteisiin.

Puolueen talous- ja sosiaalipoliittinen ohjelma.

Sos.-dem. Yhdistys Uurtajat (Tampere) esittää:

Vuoden 1936 puoluekokous hyväksyi erikoisen ohjelma toimikunnan laatiman erittäin ansiokkaan ohjelman puolueen lähimän ajan talouspoliittisista päämääristä. Tämän ohjelman hyväksymisen jälkeen ovat olosuhteet kuitenkin lähinnä molempien puolustusotiemme johdosta siinä määrin muuttuneet, ettei tämä

ohjelma enää kaikilta kohdiltaan täysin vastaa sille asetettavia vaatimuksia. Sodan jälkeiset jälleenrakenskysymykset, rintamiesten työhönsijoitus, talouselämän uudelleen organisointi rauhanaikaisia oloja silmälläpitäen, sekä sodan esille heittämät monet sosiaaliset probleemat jne. ovat kysymyksiä, joihin järjestelyä käsittävä ohjelma sopeutuisi myöskin v. 1945 pidettäviksi suunniteltujen valtiollisten vaalien vaaliohjelman pohjaksi.

Ylläolevan perusteella ehdotamme puoluekokouksen päättäväksi, että puoluekokous velvoittaisi puolueitoimikunnan kiireellisesti valmistamaan puolueelle sodan jälkeisten olojen järjestelyä koskevan talous- ja sosiaalipoliittisen ohjelman.

Puolueitoimikunta viittaa edelläolevan aloitteen johdosta siihen ohjelmaan, joka on puoluekokouksen hyväksyttäväksi valmistettu ja jossa on hahmoiteltu ne suuntaviivat, joita puolueemme olisi noudatettava sodanjälkeisten olojen järjestelyssä. Näin ollen ei aloite antane aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Sairaanhoido ja sairausvakuutus.

Puolueen jäsen E. Hiitonen esittää:

Sosialidemokraattisen puolueen ohjelmassa asetetaan päämääräksi pakollinen sairausvakuutus, jossa kaikille toisen työssä palkkaa tai korvausta vastaan oleville työntekijöille sekä näiden puolisoille ja alle 18 vuotta nuoremmille lapsille on taattava lääkärinhoito* lääkkeet ja muut sairashoitoon kuuluvat välineet sekä vakuutetuille lisäksi määrätty päiväraha. Niille, jotka eivät ole työsopimuksen perusteella toisen palveluksessa tai työssä edellytetään järjestettäväksi vastaava vapaaehtoinen vakuutus.

Tätä ohjelmakohtaa ei vielä ole toteutettu.

Terveydenhoito vaatii kuitenkin vafedes entistä suurempaa huomiota, sillä monien sotavuosien rasitukset sekä vähäinen ja yksipuolinen ravinto ovat pahasti jäytäneet laajojen kansankerros-

ten terveyttä. Toisaalta ovat lukuisat kansalaisryhmät suuresti köyhtyneet ja tämä köyhtyminen jatkuu, jos, kuten ainakin Suomessa on todennäköistä, rauhan palattuakin taloudellisesti vaikeat ajat jatkuvat aiheuttaen m.m. työttömyyttä. Tällainen köyhtyminen merkitsee käytännössä sitä, että monilla hoitoa tarvitsevilla ei ole tähän vaadittavia ylimääräisiä varoja käytettävissään. Tosin eräissä suuremmissa keskuksissa on mahdollisuus saada yleisissä sairaaloissa hoito ja samoin joissakin tapauksissa lääkkeetkin ilmaiseksi, mutta tämäkin tie on usein suhteellisen vaivalloinen käytettäväksi. Missään tapauksessa ai tätäkään mahdollisuutta ole läheskään kaikkialla tarjolla.

Näin ollen ehdotetaan puoluekokouksen päätettäväksi, että

1. puolue tehostaa pyrkimyksiään riittävän sairaanhoidon viipymättömäksi hankkimiseksi kaikille sitä tarvitseville joko pakollisen sairausvakuutuksen muodossa tai muulla tavoin pitäen lähinnä silmällä seuraavia periaatteita:

Tarpeellinen lääkärihoito, lääkkeet ja muut sairaanhoitovälineet on turvattava jokaiselle maan kansalaiselle, jonka omat tulot eivät kohoa määrättyä summaa korkeammaksi. tai jonka elättäjän tulot elätettävää perheenjäsentä kohti eivät ole määrätyn suuruiset. Mikäli tämä päämäärä toteutetaan vakuutuksen muodossa, on valtion ja kuntien riittävässä määrässä osallistuttava vakuutusmaksujen suoritukseen ainakin niiden henkilöiden osalta, jotka eivät ole toisen työssä ja palveluksessa ja joiden oma tai joiden elättäjien ansio ei kohoa yli määräsunnan.

Sairanhoidon lisäksi on omasta ansiostaan eläville henkilöille suoritettava riittävä päiväraha siltä ajalta, jonka kuluessa he sairautensa vuoksi eivät voi suorittaa tavanmukaista työtään.

P u o l u e t o i m i k u n t a kannattaa ylläolevassa alustuksessa esitettyä periaatetta tehokkaan sairaanhoidon ja sairausvakuutuksen toteuttamisesta, mutta viittaa puolue toimikunnan puoluekokoukselle valmistamaan ehdotukseen puolueen yhteiskuntapoliittiseksi lähiajan ohjelmaksi, missä tämäkin vaatimus on esitetty ja sen käytäntönsoveltamismahdollisuudet huomioitu.

Kunta työnantajana.

Helsingin kunnantyöntekijäin sosialidemokraattinen yhdistys
esittää:

Vaikka melko yleisesti onkin tunnustettu se periaate, että kuntien tulisi olla mallityönantajana, ei tähän käytännössä vielä läheskään kaikkialla ole päästy. Varsin useiden kuntien hallintoelimissä onkin käytännössä tällaisia pyrkimyksiä vastustettu. Löytyypä muiden alojen työntekijöitäkin, jotka veronmaksa ja ominaisuudessaan lyhytnäköisesti ovat sillä kannalla, että kuntien työläisillä ei saa olla parempia etuja kuin muiden alojenkaan työläisillä.

Todettava onkin, että meillä kunnissa yleensä ollaan vielä pitkän matkan päässä mallityönantajan ominaisuudesta. Niinpä esim. vasta vain muutamissa kunnissa on työntekijäin palkka- ja työehdot turvattu työehtosopimuksilla. Niinikään löytyy vielä paljon kuntia, joissa viranhaltijain oikeuksia ei ole turvattu valtuuston hyväksymillä säännöksillä. Edelleen on kuntia, joissa niiden palveluksessa olevia varten ei vielä ole laisinkaan kesäloma-, sairaus-, eläke- ja hautausavustussäännöksiä, puhumattakaan leski- ja orpoeläkkeistä, joita vain harvat kunnat ovat palveluksessaan oleville järjestäneet.

Aivan yleinen on se epäkohta, että kuntien viranhaltijat eivät saa lainkaan korvausta suorittamastaan ylityöstä, sillä muodollisesti julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevina ei heille tarvitse ylityökorvausta suorittaa. Tämä epäkohta on sitäkin räikeämpi, kun viranhaltijoina työskentelee m.m. siivoojia, keittiö-apulaisia, lämmittäjiä, apumiehiä ym., joiden päivittäinen työaika jo säännöllisestikin ylittää 8 tuntia.

Eräs korjausta kaipaava epäkohta on myös se, että kunnantyöntekijäin ammatillisten järjestöjen edustajille ei ole varattu tilaisuutta olla asiantuntijaominaisuudessa läsnä niissä kunnallisten lauta- ja johtokuntien kokouksissa joissa käsitellään kunnan palveluksessa olevien palkka- ja työehtoja, mistä johtuen nämä asiat jo valmisteluvaiheessaan useinkin saavat yksipuolisen, yksinomaan johtajien käsityksien ja selityksien määräämän ratkaisun.

Sangen useissa kunnissa on käytäntö vienyt siihen, että kuntien sellaiset työt, jotka kunta olisi omin voimin voinut suorittaa, on annettu yksityisille yrittäjille. Useimmiten tämä on tehty siihen vedoten, että yksityisen yrittäjän tarjous oli halvempi kuin kun-

nan omien laitosten kustannusarvio. Kuitenkin on jokseenkin säännöllisesti käynyt niin, että yksityisen yrittäjän työ, laadun huomioonottaen, on loppujen lopuksi tullut kalliimmaksi kuin jos työ olisi alunperin suoritettu paremmin, vaikkakin näennäisesti kalliimmalla hinnalla. Tällaista yksityisten yrittäjien tarpeetonta suosimista olisikin ryhdyttävä päättävästi vastustamaan.

Useiden kuntien vakinaisluontoisten töiden järjestelyssä on niinikään paljon toivomisen varaa. Vaikka monien töiden kausiluontoisuus helposti viekin siihen, että työvoimaa määrättyinä vuodenaikoina supistetaan ja jälleen taas lisätään, niin voidaan tätä vaihtelua määrätietoisesella töiden järjestelyllä huomattavasti vähentää ja eräissä tapauksissa se jopa kokonaankin poistaa. Tämä puolestaan olisi omiaan antamaan työntekijöille nykyistä enemmän turvallisuuden- ja varmuudentunnetta.

Kun puolueemme kunnallisohjelman VII osa "Kunta työnantajana" on nykyisessä muodossaan perin suppea, ja sanonnaltaan ylimalkainen, antamatta lähempiä viitteitä siitä, miten kuntien mallityönantajan ominaisuudessa olisi mm. palkka- ja työehdot järjestettävä, ja kun nykyistä laajemman ja yksityiskohtaisemman ohjelman hyväksymisellä olisi varmaan myönteinen merkitys, niin esitämmekin, että puolueemme kunnallisohjelman asianomainen kohta muutettaisiin kuulumaan seuraavasti:

Palkkoihin ja työehtoihin nähden on kuntien esiinnyttävä mallityönantajina.

Työsopimussuhteessa olevien työntekijäin työ- ja palkkaehdot on turvattava työehtosopimuksilla. Viranhaltijain vastaavat oikeudet on vahvistettava valtuuston hyväksymillä säännöksillä.

Kuntien palveluksessa oleville on aikaansaattava kesälooma-, sairaus-, eläke- ja hautausavustussäännökset sekä leski- ja orpoeläkkeet.

Kuntien viranhaltijain on saatava yli 8 tunnin menevästä päivittäisestä työajasta 8 tunnin työaikalain edellyttämä ylityökorvaus.

Kuntien palveluksessa olevien ammatillisten järjestöjen edustajille on varattava mahdollisuus olla asiantuntijaominaisuudessa läsnä niissä kunnallisten lauta- ja johtokuntien kokouksissa, joissa käsitellään kuntien palveluksessa olevien työ- tai palkkaehtoja.

Kuntien on pyrittävä suorittamaan työnsä omien laitosten

tensa toimesta. Kuntien työt on järjestettävä siten, että kunnan työntekijöille varataan vakinainen työskentelymahdollisuus.

Työttömyyden ehkäisemiseksi on kuntien järjestettävä laajemmat työnsä mikäli mahdollista sellaisiksi ajoiksi, jolloin työtä on vähän saatavissa, suunniteltava valmiiksi sopivia töitä työttömyyskauden varalle, edistettävä yksityisten työnantajien, töiden järjestelyä tasaista työnsaantimahdollisuutta silmälläpitäen ja, mikäli näillä toimenpiteillä ei voida työttömyyttä estää, järjestettävä riittävästi palkattua tilapäistyötä.

Puolue toimikunta: Puolueemme jäsenten kunnallisessa toiminnassa tulisi koettaa vaikuttaa siihen suuntaan, että kunnat voisivat esiintyä mallityönantajina. Puolueemme kunnallisohjelmassa ei ole yksityiskohtaisemmin määritelty, miten kuntien olisi mallityönantajaominaisuudessa työläistensä ja viranhaltijainsa palkka- ja työehdot järjestettävä. Kun puolueemme on lähitulevaisuudessa otettava ohjelmakysymykset koko laajuudessaan tarkistuksen alaisiksi, olisi tämäkin ohjelmakohta jätettävä odottamaan sitä. Puolueemme edustajain kunnanvaltuustoissa sekä lauta- ja johtokunnissa tulisi kuitenkin pyrkiä vaikuttamaan asioihin niin, että kunnat voisivat työnantajina näyttää esimerkiksi yksityisille ja että kunnat mahdollisuuksiensa mukaan suorittaisivat työnsä omien laitostensa toimesta sekä pyrkisivät ehkäisemään työttömyyttä kunnallisten töiden suunnittelemisella ja järjestämisellä tarkoitusta vastaavalla tavalla.

Maan ulkopoliitiikan valvonta

Puolueen jäsenet E. Hiitonen ja Y. Ruutu esittävät:

Suomen Sosialidemokraattisen puolueen ohjelmassa kiinnitetään suurta huomiota ulkopoliittikkaan ja vaaditaan tämän mukaisesti, että eduskunnan on tehokkaasti valvottava maan ulkopoliittikkaa. Kuluneet vuodet ovat kuitenkin osoittaneet, että

eduskunnan olematta asiasta ennakolta tietoinen maamme ulkopoliitikassa on tehty päätöksiä ja ryhdytty toimenpiteisiin, joiden seuraukset ovat syvästi vaikuttaneet m.m. koko taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen elämäämme. Onpa ollut tapauksia, jolloin eivät edes kaikki valtioneuvoston jäsenet ole olleet tietoisia hallituksen eräistä kauaskantoisimmista ulkopoliittisista ratkaisuista, jotka joskus ovat voineet tapahtua jopa valtioneuvoston ulkoasiainvaliokunnan eräiden jäsenten tietämättä. Näin on vain muutamien harvojen henkilöiden ratkaisujen nojalla määrätty nykyistä sotaa edeltäneet sotilaalliset ja muut suhteemme Saksaan sekä väliemme katkaiseminen Englantiin ja eräisiin pieniin tai kfcskisuuriin valtioihin, niin myös väliemme huonontuminen Amerikan Yhdysvaltoihin.

Saadun kokemuksen johdosta on tärkeätä tehostaa maan ulkopoliitiikan valvontaa sekä yleisesti että erikoisesti silloin, kun sosialidemokraattinen puolue osallistuu hallitusvastuuseen. Hallituksen keskuudessa edellyttää tehokas valvonta, että kaikki tärkeät ulkopoliittiset asiat jo valmisteluasteellaan tiedoitetaan hallituksen ulkoasiainvaliokunnalle ja sitten ennen lopullista ratkaisua saateetaan koko valtioneuvoston tietoon ainakin silloin, kun joku sen ulkoasiainvaliokunnan jäsen tätä vaatii. Edelleen on kaikki tärkeät ulkopoliittiset asiat ennen ratkaisua toimitettava eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan tai ainakin sen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tietoon. Jotta tämä valiokunnan valvontavalta pysyisi tehokkaana myöskin eduskunnan istuntojen välillä, on valiokunnalle suotava oikeus kokoontua milloin tahansa omastakin aloitteestaan tai milloin vähintään viisi sen jäsenistä sitä vaatii. Myöskin puolueen eduskuntaryhmän ja puoluetoimikunnan valvontamahdollisuuksia on kehitettävä ja tässä mielessä tehostettava kaikkien ulkopoliitiikan hoitoon tai valvontaan osallistuvien puolueen elinten tai jäsenten keskeistä yhteistoimintaa. Kaikinpuolista tutustumista muiden maiden oloihin, m.m. yhteiskunnallisiin, on myös pyrittävä edistämään sopivin toimenpitein, lähinnä lähetystöjämme tarpeellisessa määrässä vahvistamalla.

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan puoluekokouksen päätettäväksi, että

1. sosialidemokraattinen puolue osallistuu hallitusvastuuseen ainoastaan sillä edellytyksellä, että se saa edustajansa valtioneuvoston ulkoasiainvaliokuntaan ja että sillä muuten-

kin on tarpeelliset takeet siitä, että hallitus ei ratkaise mitään tärkeitä ulkopoliittisia asioita sosialidemokraattisten jäsentensä tietämättä;

2. sosialidemokraattinen puolue ryhtyy toimenpiteisiin eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan valvontamahdollisuuksien tehostamiseksi m.m. siten, että sille tai määräluvulle sen jäseniä suodaan aloiteoikeus valiokunnan kokoonkutsumiseksi;

3. puoluetoimikunnalle annetaan tehtäväksi kiireimmiten valmistaa ja seuraavan puolueuuevoston kokouksen hyväksyttäväksi alistaa suunnitelma siitä, miten puoluetoimikunnan, puolueen eduskuntaryhmän, sen eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa olevien jäsenten ja puolueen hallituksessa olevien jäsenten yhteistoiminta kehitettäisiin maamme ulkopoliitiikan tarkemmaksi valvomiseksi.

4. Suomen tärkeimpiin-lähetystöihin perustetaan erikoiset yhteiskunnallisten asioiden avustajan (sosialiattasean) virat.

Puoluetoimikunnan lausunto: Puoluetoimikunta pitää kannatettavana sitä alustukseen sisältyvää ydinajatusta, että Sos.-dem. puolueen vaikutusta maan ulkopoliitiikan hoidossa olisi pyrittävä lisäämään. Mutta ne käytännölliset keinot, joilla tätä vaikutusta esitetään lisättäväksi, ovat sen laatuksia, että niiden hyväksymistä puoluetoimikunta ei voi suosittaa.

Mitä ensinnäkin tulee ensimmäisessä ponnassa esitettyyn vaatimukseen, että Sos.-dem. puolue voisi osallistua hallitusvastuuseen ainoastaan sillä edellytyksellä, että se saa edustajansa valtioneuvoston ulkoasiainvaliokuntaan, ei sellaista vaatimusta hallitukseen osallistumisen ehtona voida hyväksyä jo yksistään siitä syystä, että kaikille muillekin puolueille täytyisi suoda ainakin periaatteessa sama oikeus, jolloin kokoomushallituksen muodostaminen yleensä kävisi ..mahdottomaksi. Kokoomushallituksissa, joissa sosialidemokraatit ovat olleet mukana, on puolueellamme valtioneuvoston ulkoasiainvaliokunnassa aina ollut edustus, ja oikeutettuna on pidettävä vaatimusta, että puolueen olisi saatava ko. valiokuntaan ei ainoastaan yksi edustaja vaan puolueen voimasuhteita vastaava edustus, mutta tämä vaatimus tuskin soveltuu puolueen hallitukseen osallistumisen ehdoksi, vaan on se pyrittävä toteuttamaan muilla keinoilla.

Toisen ponnin hyväksyminen taas edellyttäisi valtiopäiväjär-

jestyksen muuttamista, johon tämän asian pohjalla tuskin on aihetta. Kolmannen ponnin edellyttämää läheistä yhteistoimintaa puoluetoimikunnan ja sos.-dem. eduskuntaryhmän sekä eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa ja hallituksessa olevien puolueen jäsenten kesken on käytännössä jo tähänkin, asti toteutettu. Tätä yhteistyötä on tietenkin pyrittävä nykyisestäään kehittämään, mutta se on mahdollista puolue-elinten aikaisempien tätä kysymystä koskevien päätösten pohjalla, joten sitä varten erikoisen suunnitelman laatiminen ei ole tarpeellista.

Neljännessä ponnassa esitettyä ajatusta sosialittasean viran perustamisesta Suomen' tärkeimpiin lähetystöihin puoluetoimikunta sensijaan kannattaa kuitenkin sillä selvennyksellä, että tällaisia virkoja olisi pyrittävä perustamaan vain lähetystöjen yhteyteen sellaisissa maissa, joissa meillä sosiaalisten asiain suhteen on erikoisen merkityksellistä opittavaa ja joissa maallamme on erikoisia sosiaalisia etuja valvottavana. •

Näin ollen puoluetoimikunta esittää, että puoluekokous hylkäisi kyseellisen esityksen kaikilta muilta kohdiltEfbn, paitsi neljännen ponnin, jossa esitettyä ajatusta puoluetoimikunta pitää hyväksyttävänä ja niin ollen ehdottaa, että puoluekokous kehoittaisi valittavan puoluetoimikunnan työskentelemään sen toteuttamisen hyväksi.

Sanan- ja painovapauden turvaaminen.

Puolueen jäsenet E. Hiitonen ja Ragni Karlsson esittävät:

Suomen hallitusmuodossa taataan maan kansalaisille sanan- ja painovapaus. Myöskin sosialidemokraattisen puolueen ohjelmassa tehostetaan tämän vapauden säilyttämisen tärkeyttä. Sanan- ja painovapaus onkin kansanvallan edellytys. Kansanvalta ei ainkaan käytännössä voi toimia asianmukaisella tavalla, ellei kansa saa vapaasti tietoja maansa asemasta, oloista ja politiikasta ja ellei näiden tietojen pohjalla voida julkisesti esittää arviointeja maan hallituksen ja sen eri viranomaisten toimenpiteistä.

Sota-aikana on kaikkialla ollut pakko rajoittaa sanan- ja painovapautta, mutta Suomessa on rajoituksissa menty paljon pitemmälle kuin muissa kansanvaltaisissa maissa. Meillä ei ole tyydytty ainoastaan n.s. sotasalaisuuksien turvaamiseen, vaan on estetty monien muita maita tai oman maan sisäisiä oloja koskevien tietojen julkaiseminen. Samoin on estetty monien maan sisä- ja ulkopoliittikkaa koskevien arvostelujen julkaiseminen. Myöskin kansanvaltaisen aatesuunnan tehokasta puolustamista on usein vaikeutettu, kun sitä vastoin kansanvaltaa vastaan kohdistuvia hyökkäyksiä on sallittu oudoksuttavan laajassa mitassa. Vastavasti on useimmiten koetettu suojata totalitaarisia maita niille epäedullisilta lausunnoilta, kun taas demokraattisia maita, ystävällismielisiäkin, on saatu verrattain vapaasti tölväistä. Myöskin maamme ulospäin suuntautuva tiedoitustoiminta on ollut yksi-puolista.

Viitatus tapainten epäkohtien estämiseksi ehdotetaan puoluekokouksen päätettäväksi, että poikkeuksellisinakin aikoina

»

1. niin hyvin sisään- kuin ulospäin suuntautuvassa tiedoitustoiminnassa on estettävä ainoastaan varsinaisten sotasalaisuuksien levittäminen tai tiedot, jotka voivat vakavasti vaarantaa maamme suhteita muihin maihin;
2. maan hallituksen ja viranomaisten toiminnan arvostelu on ehkäistävä ainoastaan, jos se tapahtuu sopimattomassa muodossa tai on omiaan vaarantamaan suhteitamme muihin maihin;
3. tiedoitustoiminnan ja sensuurin valvonta on järjestettävä siten, että sosialidemokraateilla on siinä asianmukainen osuus.

Puolue toimikunnan lausunto: Ylläolevan alustuksen johdosta puolue toimikunta huomauttaa, että sekä puolueen voimassaolevassa ohjelmassa että aikaisempien puoluekokousten päätöksissä on selvästi määriteltä puolueen kanta ja esitetty sosialidemokratien vaatimukset sanan- ja painovapauden noudattamisesta ja turvaamisesta. Puolueen ohjelma ja nämä aikaisemmat päätökset ovat tässä kysymyksessä osoittautuneet riittäväksi ohjeeksi puolueen hallintoelimille ja puolueen jäsenille — kunhan niitä vain käytännössä noudatetaan — joten esitämme, ettei alustus puoluekokouksen taholta aiheuta mitään toimenpiteitä.

Poliittisista syistä pidätettyjen tai vankina olevien oikeuksien turvaaminen.

Puolueen jäsenet E. Hiitonen ja Y. Ruutu esittävät:

Suomen hallitusmuodon mukaan on maamme jokainen kansalainen turvattu m.m. kunnian ja henkilökohtaisen vapauden puolesta. Myöskin Sosialidemokraattisen puolueen ohjelma ja muut päätökset tehostavat kansalaisten oikeuksien ja vapauden turvaamisen tarvetta. Poikkeuslaeissa kansalaisoikeuksia ja -vapauksia on kuitenkin rajoitettu. Näin on tapahtunut erikoisesti sotatilaissa ja tasavallan suojelulaissa. Näin annettujen valtuuksien nojalla ovat viranomaiset etenkin nykyisen sotamme aikana pidätäneet lukuisia henkilöitä alistamatta heidän asiaansa tuomioistuinten tutkittavaksi. Monissa tapauksissa eivät asianomaiset itse eivätkä myöskään heidän läheisensä tiedä, mikä on ollut pidätyksen aiheena. Tällainen tilanne on jo sinään oikeusjärjestyksemme hengen vastainen ja on sitä kohtuuttomampi, mitä kauemman aikaa tällainen pidätys kestää. Tietävästi ovat nämä pidätetyt myös usein joutuneet kovakouraisesti kohdelluiksi etenkin kuulustelujen yhteydessä. Ne pidätetyt, joiden asia on joutunut tuomioistuinten käsiteltäväksi, ovat luonnollisesti nauttineet ainakin jossain määrin suurempaa oikeussuojaa, mutta hekin ovat usein olleet melkoisen turvattomassa asemassa sen johdosta, ettei riittävässä määrässä ole huolehdittu pätevän oikeusavun hankkimisesta heille.

Muissakin suhteissa on poliittisista syistä vangittujen tai pidätettyjen henkilöiden asema maassamme viime vuosina usein muodostunut tarpeettoman huonoksi.

Tällaisten epäkohtien poistamiseksi ehdotetaan puoluekokouksen päätettäväksi, että

1. kaikkien poliittisista syistä pidätettyjen pidätysperuste on pikimmiten saatettava tuomioistuinten tutkittavaksi;
2. kaikille poliittisista syistä syytteeseen joutuville on hankittava tarpeellista oikeusapua;
3. poliittisille vangeille ja pidätetyille on turvattava kunnollinen kohtelu;
4. kaikille poliittisissa syistä aiheettomasti pidätetyille ohjattava asianmukainen korvaus ja hyvitys;
5. aiheettomiin pidätyksiin syyllistyneet tai pidätettyjä ja

vankeja huonosti kohdelleet viranomaiset on saatettava edesvastuuseen.

Puoluetoimikunnan lausunto: Ylläolevan alustuksen sisältämät kansalaisten oikeusturvaa koskevat kysymykset on huomioitu puoluekokoukselle esitetystä ehdotuksesta puolueen yhteiskuntapoliittiseksi lähiajan ohjelmaksi, joten puoluetoimikunta ehdottaa, ettei alustus puoluekokouksen taholta aiheuttaisi enempiä toimenpiteitä.

Puolueen ohjelman tarkistus.

Puolueen jäsenet E. Hiitonen ja Y. Ruutu esittävät:

Suomen Sosialidemokraattisen puolueen ohjelman eri kohdat ovat peräisin eri vuosilta. Sama on asianlaita erinäisiin muihin puoluepäätöksiin nähden, jotka edelleen ovat ainakin muodollisesti voimassa. Osa näistä ohjelmakohdista tai puoluepäätöksistä on jo toteutettu, osa taas soveltumattomia vallitseviin olosuhteisiin. Toisaalta uusin kehitys on tuonut esiin sellaisia uusia tarpeita ja vähäväkisten kansanainesten vaatimuksia, joita ei vielä ole huomioitu puolueen ohjelmassa. Vielä enemmän saattaa uusia tarpeita ja tehtäviä ilmaantua työväestölle, kun nykyinen sota päättyy tuoden todennäköisesti tullessaan monessa kohdin oleellisesti muuttuneet olosuhteet sekä yhteiskunnallistaloudellisella että valtiollisella ja kansainvälisellä alalla.

Voimassa olevan ohjelman ja muiden sitovien päätösten kodiointi ei ole mikään nopeasti ja helposti suoritettava tehtävä eikä sitä voida kyllin arvovaltaisesti panna alulle muualla kuin puoluekokouksessa, jossa puolueen valituilla edustajilla on tilaisuus antaa tarpeelliset evästyksensä tätä työtä varten. Kun puoluekokoukset kokoontuvat suhteellisen harvoin ja kun kehitys nykyään kulkee monessa suhteessa erittäin nopeasti eteenpäin muuttaen olosuhteet oleellisissakin kohdin jo lyhyessä ajassa, niin näyttää tarkoituksenmukaiselta, että puolueen ohjelman tarkistus päätetään panna alulle jo ensi puoluekokouksessa.

Tässä yhteydessä voidaan mainita, että m.m. Ruotsissa on vastaavantapaisista syistä äskettäin tarkistettu sikäläisen sosialidemokraattisen puolueen ohjelma.

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan puoluekokouksen päättäväksi, että

puolueohjelman ja muiden puoluetta sitovien päätösten tarkistukseen ryhdytään viipymättä ja asetetaan tätä varten toimikunta, joka oikeutetaan käyttämään apunaan sihteeriä ja asiantuntijoita.

Puolue toimikunta pitää edellä olevassa alustuksessa esitettyä ehdotusta kannattavana ja ehdottaa, että puoluekokous hyväksyisi sen.

Kansanedusta jatehtävän täsmällisestä täyttämisestä.

Vallilan Sos.-dem. Työväenyhdistys esittää:

Puolueemme jäsenien ja järjestöjen keskuudessa on etenkin viimeisinä vuosina alkanut kiinnittää yhä suurempaa huomiota ja mielenkiintoa eräs, sanoisimmeko epätervettä ilmiötä muistutettava seikka.

Tarkoitamme sitä, että kansanedustajan tehtävä tuntuu joillekin puolueemme jäsenille alkavan muodostua ikäänkuin toisarvoiseksi tehtäväksi muiden, heidän mielestään nähtävästikin tärkeämpien toimien rinnalla. Tästä on todistuksena tuo yhä laajemmaksi paisunut olotila, että monet edustajamme ovat liiankin usein pois eduskunnan tärkeistäkin istunnoista ja vastaavasti myös valio-kuntatyöstä. Aiheuttaen usein tärkeitä aloitteita, tai lakiesityksiä käsiteltäessä ja ratkaistaessa kiusallisia yllätyksiä, jopa suoranaista vanhinkoakin lopullisten päätösten muodossa

Tämä ilmiö, tai oikeammin epäkohta, on ollut keskustelun alaisena puolueemme järjestöissä ja piirikokouksissakin, m.m. Uudennaan Sos.-dem. piirijärjestön viimeksi pidetyssä edustajakokouksessa v. 1943. Ja täysin luonnollistahan onkin, että valitsijain taholta tuollaiseen surulliseksi muodostuneeseen tilanteeseen aletaan

kiinnittää yhä suurempaa huomiota. Onhan tunnettua, että tällainen menettely voi aiheuttaa eduskuntatyössä suurta haittaa, joskus myös korvaamatonta vahinkoa, tärkeiden äänestysten sattuessa silloin, jolloin huomattava määrä edustajia on poissa. Ja valitsijoilla on myös kiistaton oikeus, jopa velvollisuuskin vaatia valitsemiansa edustajia täsmällisesti täyttämään tehtävänsä sanotussa suhteessa.

Emme halua tässä yhteydessä toistaa kaikkia niitä syitä, jotka pakoittavat valitsijain kiinnittämään tähän kysymykseen huomiota. Näitä seikkoja on tuotu lukuisasti esiin niissä piirikokouksissa joissa asiaa on käsitelty, joten niiden toistaminen on tarpeetonta. Tyydyimmekin vaan toteamaan, että sanottu ilmiö on kiuksallinen ja sitäkin moitittavampi kun se näkyy jatkuvan eräiden edustajien, taholta, muistutuksista huolimatta. Myönnämme kyllä, että näihin lukuisiin poissaoloihin eduskunnan istunnoista voi olla myös laillisia syitä, joita valitsijain tietoon ei ole saatettu. Kuten muut tärkeät eduskuntatyöhön kuulumattomat tehtävät, sekä myös se seikka, että monetkin kansanedustajat ovat kuormitetut lukuisilla kunnallisilla ja komitea- y.m. tehtävillä, tosin harvemmin puolue- tai järjestötehtävillä niin, että varsinainen kansanedustajan tehtävä voi joskus tuntua kuin sivutehtävältä. Mutta tämä epäkohta on autettavissa siten, että näitä tehtäviä annetaan vähemmän kansanedustajille, ja kuormitetaan niillä sellaisia pysyviä puoluetovereita, jotka ovat ulkopuolella eduskuntatyön, sillä kaikissa tapauksissa on eduskuntatyö siksi tärkeätä ja suuriarvoista, ettei sitä voida antaa muiden toisarvoisten tehtävien häiritä.

Kun sanottu epäkohta näyttää yhä jatkuvan, monista huomautuksista huolimatta, olisi käsittääksemme puoluekokouksen kiinnitettävä asiaan vakavaa huomiota niin, että kosketelemamme epäkohta saataisiin lopultakin korjautumaan.

Edelläsanottuun viitaten ehdotamme puoluekokouksen päätettäväksi

että jokaisen kansanedustajatehtävän vastaanottaneen puolueoverin on täytettävä ottamansa tehtävä tunnollisesti, ja vältettävä tarpeettomia poissaoloja niin eduskunnan istunnoista kuin valiokuntien kokouksista; sekä

että edustajan, joka ilman pätevää ja hyväksyttävää syytä laiminlyö edustajatehtävänsä, suhteen tulee asianomaisen sos.-dem. piirijärjestön ryhtyä asian vaatimiin toimenpitei-

siin ja ottaa harkitaksensa, voidaanko tällainen puoluetoveri edelleenkin katsoa soveliaaksi kansanedustajan tehtävään ja on asia piiritoimikunnan aloitteesta esitettävä sos.-dem. piirijärjestön piirikokoukselle, sanotussa tarkoituksessa.

Puoluetoimikunta huomauttaa edelläolevan aloitteen johdosta, että kansanedustajatehtävän vastaanottaneille puoluetovereille on puolueen taholta asetettu sama velvoitus mitä aloitteessa ehdotetaan. Niinikään on edustajatehtävänsä laiminlyöneisiin puoluetovereihin sovellettu piirijärjestön kuritoimenpiteitä jopa niinkin pitkälle, että edustaja on seuraavissa vaaleissa voinut jäädä valitsematta. Vaalien välisenä aikana ei piirijärjestöllä enempää kuin puolueellakaan ole keinoja pakoittaa edustajaa luopumaan edustajatoimestaan.

Puoluetoimikunta pitää edelleenkin tarpeellisena tehostaa vaatimusta, että niiden puoluetoverien, jotka vastaanottavat kansanedustajatehtävän, on pyrittävä se hoitamaan tunnollisesti. Tämän vuoksi puoluetoimikunta puoltaa aloitteeseen sisältyvien ajatusten hyväksymistä.

N.s. suurtentulojen verojen periminen.

Sos.-dem. yhdistys "Uurtajat r.y. Tampere esittää:

Varsinaisen puolueveron lisäksi, joka nykyisin on 9 markkaa vuodessa, on puolueen hyväksi kannettu lisämaksua erikseen vahvistetun taulukon mukaan siten, että lisämaksun alin raja on 10 markkaa ja ylin 500 markkaa. Vero on tarkoitettu perittäväksi jonkinlaisena suurten tulojen verona, koska on pidetty oikeana, että ne puolueen jäsenet, jotka tuloihin nähden ovat tuntuvasti paremmassa asemassa kuin toiset, kantaisivat myöskin jäsenverojen suhteen suuremman rasituksen.

Mutta vaikka veroa onkin pidetty ns. suurten tulojen verona, on lisämaksua kannettu jo niin aihaisista vuosituloista kuin 15.000 markkaa. Viime puoluekokouksessa aliraja tosin nostettiin 20.000 markkaan, mutta jäi vielä sittenkin liian alhaiseksi. Kun rahan-

arvossa on sitten viime puoluekokouksen tapahtunut vielä tuntuva aleneminen, on nykyistäkin alirajaa pidettävä aivan liian pienenä. Tämän lisäveron periminen on tosin aina tuottanut suuria vaikeuksia, niinkuin m.m. kahdessa edellisessä puoluekokouksessa todettiin, mutta jos sitä kaikesta huolimatta edelleen tahdotaan kantaa, olisi siitä tehtävä todellinen suurten tulojen vero ja alirajaa näin tuntuvasti koroitettava.

Ylläolevan perusteella ehdotamme puoluekokouksen päättäväksi,

että puolueen jäseniltä kannetaan varsinaisen puolueveron lisäksi ns. suurten tulojen veroa seuraavan taulukon mukaan:

Verotettavat tulot:	Lisävero vuodessa
50.000:— — 74.999: r-	Mk. 75: —
75.000:— — 99.999:—	„ 125: —
100.000:— — 124.999:—	„ 200: —
125.000:— — 149.000:—	„ 325: —
150.000: — tai siitä yli	„ 500: —

Edelläesitetty muutosehdotus ns. suurtentulojen verojen perimisestä on paikallaan ja yhtyy järjestömmme siihen sellaisenaan.

Tampereen Sos.-dem. Kunnallistoimikunta.

Puoluetoimikunta, viitaten esitykseensä puolueen jäsenmaksuista, on sitä mieltä, ettei määrättäisi pakollista lisjäsenmaksua ja ehdottaa, että puoluetoimikunnalle annettaisiin oikeus ryhtyä toimenpiteisiin vapaaehtoisen lisä jäsenmaksun kantamiseksi, jollaista on aikaisemminkin kannettu ja paremmalla menestyksellä kuin nykyisin käytännössä olevaa pakollista lisjäsenmaksua.

Puolueen jäsenmaksut.

(Esitys puoluekokoukselle.)

Ottaen huomioon rahan arvon alenemisen ehdotetaan puolueen jäsenmaksu korotettavaksi 9 markasta 12 markkaan vuodessa. Tu-

lojen suuruuden perustella kannettava lisäjäsenmaksu ehdotetaan poistettavaksi sen vuoksi, että maksun periminen on käytännössä tuottanut suuria vaikeuksia, mistä johtuen sen tulos on ollut varsin vähäinen.

Edellä olevan perusteella ehdotetaan jäsenmaksuista päätettäväksi seuraavaa:

Puolueen jäsenmaksu on 12 markkaa jäseneltä vuodessa v. 1945 alusta lukien.

Tämän lisäksi suoritetaan jäsenten puolesta piiri- ja kunnallisjärjestömaksua näitten elimien päättämä määrä. Kansanedustajat suorittavat erikoista lisä jäsenmaksua piirille piirikokouksen päättämän määrän.

Sos.-dem. Puoluetoimikunta.